

A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH
KATEDRA TAKTYKI OGÓLNEJ

Egz. Nr 2

Mjr dr Ryszard CHROBAK
Ppłk dgpl. Stanisław KORZENIOWSKI
Ppłk dr Andrzej BUJAK

DZIAŁANIA W UGRUPOWANIU PRZECIWNIA. MOŻLIWOŚCI I POTRZEBY W WARUNKACH OSIĄGNIĘCIA INTEROPERACYJNOŚCI Z NATO

Studium taktyczne
pk. „DZIAŁ”

~~Biblioteka Główna
Akademii Obrony Narodowej~~

~~S/4079~~

05-004079-002-

WARSZAWA

68765

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ
WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH
KATEDRA TAKTYKI OGÓLNEJ

Egz. nr 2

mjr dr Ryszard CHROBAK
ppłk dypl. Stanisław KORZENIOWSKI
ppłk dr Andrzej BUJAK

**DZIAŁANIA W UGRUPOWANIU PRZECIWNIKA.
MOŻLIWOŚCI I POTRZEBY W WARUNKACH
OSIĄGNIĘCIA INTEROPERACYJNOŚCI Z NATO.**

Studium taktyczne

p.k. „DZIAŁ”

Recenzent:

płk dr hab. Waldemar KACZMAREK

Autorzy opracowali:

Wspólnie:

mjr dr Ryszard CHROBAK

ppłk dypl. Stanisław KORZENIOWSKI

ppłk dr Andrzej BUJAK

- Wstęp;
- Konstatacje końcowe;
- Zakończenie.
- rozdział 2
- podrozdziały: 1.3, 1.4, 3.1.1, 3.2.2;
- Wywiad ekspercki;
- Sprawozdanie z badań... .
- podrozdział: 3.3, 4.3.
- rozdział 4 (bez 4.3);
- podrozdziały 1.1, 1.2, 3.1.1, 3.2.1;
- Bibliografia.

Redakcja techniczna – ppłk dypl. Stanisław KORZENIOWSKI

Spis treści

WPROWADZENIE	3
1. PROCEDURA BADAWCZA	6
1.1. CEL BADAŃ	6
1.2. PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA	7
1.3. PROBLEMY I HIPOTEZY BADAWCZE	18
1.4. METODY BADAWCZE.....	20
2. ZNACZENIE I CEL DZIAŁAŃ BOJOWYCH PROWADZONYCH W UGRUPOWANIU PRZECIWNIKA W SYSTEMIE OPERACJI OBRONNEJ	21
3. PROWADZENIE DZIAŁAŃ TAKTYCZNYCH W GŁĘBI UGRUPOWANIA PRZECIWNIKA	31
3.1. DZIAŁANIA ROZPOZNAWCZE I SPECJALNE	31
3.1.1. <i>Rozpoznanie ogólnowojskowe</i>	31
3.1.2. <i>Działania specjalne</i>	35
3.2. DZIAŁANIA PODODDZIAŁÓW OGÓLNOWOJSKOWYCH.....	38
3.2.1. <i>Walka w okrążeniu</i>	38
3.2.2. <i>Działania nieregularne</i>	43
3.3. DZIAŁANIA WOJSK AEROMOBILNYCH.....	54
3.3.1. <i>Działania kawalerii powietrznej</i>	54
3.3.2. <i>Działania desantowo-szturmowe</i>	69
4. DZIAŁANIA W GŁĘBI UGRUPOWANIA PRZECIWNIKA WEDŁUG PROCEDUR NATO	82
4.1. PROWADZENIE DZIAŁAŃ BOJOWYCH NA TERYTORIUM KONTROLOWANYM PRZEZ PRZECIWNIKA	83
4.2. DZIAŁANIE WOJSK W OKRĄŻENIU	86
4.3. DZIAŁANIA POWIETRZNO-DESANTOWE	93
4.4. DZIAŁANIA DESANTOWE (DESANTY MORSKIE).....	103
ZAKOŃCZENIE	123
BIBLIOGRAFIA	125
<i>Załączniki</i>	
1. WYWIAD EKSPERCKI.....	131
2. SPRAWOZDANIE Z BADANIA OPINI EKSPERTÓW DOTYCZĄCEGO PROBLEMATYKI DZIAŁAŃ W UGRUPOWANIU PRZECIWNIKA W OPERACJI OBRONNEJ.....	137

WPROWADZENIE

Przemiany polityczno-militarne zaistniałe ostatnimi laty w Europie a w tym wstąpienie Polski do Sojuszu Północnoatlantyckiego oraz będące pochodną tych faktów warunki w jakich znalazły się Siły Zbrojne naszego kraju rzutują na wiele kwestii. Dostrzec można, że wpływające na charakter przyszłych działań bojowych nowe środki walki, ukształtowały wyraźnie powietrzno-lądowy wymiar przyszłych zmagania. Dynamizm działań bojowych prowadzonych w myśl nowych założeń przejawia się głównie w szerokim stosowaniu manewru we wszystkich możliwych wymiarach. Nie ulega dziś wątpliwości, że najbardziej efektywny jest manewr wykonywany drogą powietrzną.

Powszechna zgodność co do powietrzno- lądowego charakteru przyszłego pola walki implikuje potrzebę rozpatrzenia reperkusji z tym związanych zarówno dla broniących się jak i nacierających wojsk własnych. Reperkusje te dotyczyć będą prowadzenia walki nie tylko na rubieży styczności wojsk, ale także w głębi ugrupowania walczących stron. Wynikać to będzie z dążenia do obniżenia potencjału bojowego strony przeciwnej a następnie przejęcia i utrzymania inicjatywy w walce, co zwiastować może jej sukces. Wzrastająca rola środków walki i transportu powietrznego sprzyjać będzie jej przenoszeniu w głąb ugrupowania strony przeciwnej, powodując tym powstawanie ognisk walki na różnych głębokościach jego ugrupowania. Zanik ciągłej linii frontów, ogniskowość starć zbrojnych, ułatwiać będzie wnikanie w głąb ugrupowania strony przeciwnej zgrupowań taktycznych wojsk lądowych, sprzyjać będzie także przerzutowi drogą powietrzną desantów taktycznych i grup desantowo-szturmowych.

Całokształt problematyki walki w głębi ugrupowania przeciwnika jest elementem, który uzupełnia wizję prowadzenie współczesnych działań bojowych. Ich specyfika przejawiać się będzie nie tylko przy prowadzeniu walki w okrążeniu, ale także podczas prowadzenia działań rajdowych, użyciu desantów taktycznych a przede wszystkim działań nieregularnych na obszarach zajętych przez przeciwnika .

Przyjmowany często umowny podział walki w głębi ugrupowania przeciwnika na planową (w natarciu) i wymuszoną (w obronie) nie w pełni odpowiada wymogom współczesnego i przyszłego pola walki. Bez aktywnego poszukiwania sposobów przeciwdziałania nacierającemu przeciwnikowi, nie ma możliwości osiągnięcia celu walki - zwycięstwa. Sądzić więc należy że zatrze się wyraźny podział na obronę i natarcie a działania te będą się wzajemnie przeplatać i uzupełniać. Przypisywanie zatem jednemu z podstawowych rodzajów walki specjalnych cech aktywności nie ma praktycznego uzasadnienia.

W przypadku konfliktu zbrojnego, najistotniejszym jest niezwłoczne podjęcie działań zbrojnych w celu zatrzymania i rozbicia przeciwnika naruszającego nasze terytorium. Osiągnąć to można w wyniku zarówno operacji obronnej, jak i zaczepnej, a najczęściej w rezultacie integracji obu tych form działań operacyjnych, połączonych jednolitym zamiarem. Dominować w nich będą manewr ogniem, ruch i zaskakujące uderzenia. Należy zatem sądzić, że nieodzowna będzie szybka koncentracja sił w wybranym miejscu i czasie do realizacji zadań najważniejszych w danym etapie operacji a następnie błyskawiczna dekoncentracja i przygotowanie się do wykonania kolejnych zadań. W tych działaniach siły przeznaczone do realizacji zadań w głębi ugrupowania przeciwnika intensyfikując swoją walkę w określonym rejonie i czasie, będą odgrywać bardzo istotną rolę.

Konfrontacja celów, wymagań i zadań z możliwościami ich realizacji stanowi podstawę każdego racjonalnego działania. Istotą jest zespolenie wysiłku wojsk działających od czoła z tymi, które będą działać na terytorium zajęтым przez przeciwnika. Dotyczy to wojsk operacyjnych i wojsk obrony terytorialnej, te dwa różniące się charakterem i możliwościami komponenty naszych Sił Zbrojnych będą musiały w trakcie realizacji tych zadań ściśle ze sobą współdziałać.

Należy oczekiwać, że głównymi celami tych działań będzie dezorganizacja poczynąń przeciwnika, osłabienie tempa jego natarcia szczególnie w punkcie ciężkości oraz zadanie mu możliwie dużych strat, zmierzając do zmniejszenia występującej dysproporcji możliwości bojowych. Aby możliwa była realizacja tych celów, działające siły w głębi ugrupowania przeciwnika będą musiały podejmować różnorodne przedsięwzięcia.

Charakter współczesnych działań oraz nowe generacje sprzętu bojowego i zasady jego wykorzystania sprawiają, że pojęcie działań w obszarze kontrolowanym przez przeciwnika nabierają większego znaczenia. Siły rozmieszczone i działające w głębi są w koncepcjach armii wielu naszych sojuszników postrzegane jako jedne z zasadniczych, o pierwszoplanowym znaczeniu. Zainteresowanie nimi wynika także z nadal obowiązującej natowskiej koncepcji zwalczania drugich rzutów i odwodów.

Z przeprowadzonych wstępnych analiz wynika, że użycie i działanie wojsk w głębi ugrupowania przeciwnika będzie miało bardzo istotne znaczenie. W związku z powyższym nasuwa się pytanie: Czy dotychczasowy stan wiedzy dotyczącej tych działań jest wystarczający? Wydaje się, że nie. Dostrzegając rosnące zainteresowanie problematyką tego typu działań, uznano za zasadne podjęcie badań nad uwarunkowaniami, zasadami i sposobami użycia sił w głębi ugrupowania przeciwnika w aspekcie wykonywania zadań we współdziałaniu z sojusznikami.

Wyniki uzyskane w ich toku stanowią treść niniejszego studium. W zamyśle autorów stanowić powinny one płaszczyznę do dalszych dociekań. W efekcie powinny one pozwolić na opracowanie spójnej, narodowej teorii użycia wojsk w głębi ugrupowania przeciwnika na prognozowanym polu walki, która jednak będzie posiadać wszelkie znamiona interoperacyjności z NATO.

1. PROCEDURA BADAWCZA

W pierwszej części niniejszego rozdziału sprecyzowany zostanie cel badań. Stosownie do niego określono podstawowe założenia procesu badań oraz zdefiniowane zostały problemy i hipotezy. Natomiast w końcowej części przybliżone zostaną metody zastosowane w całokształcie procesu badań.

1.1. Cel badań

Wypracowane w poprzednich latach modele prowadzenia działań strategicznych, operacyjnych oraz taktycznych w dużej mierze się zdezaktualizowały. Kształt sił zbrojnych, ich struktury organizacyjne oraz zasady użycia na przyszłym polu walki muszą uwzględniać z jednej strony wymogi samodzielności obronnej, z drugiej zaś nasze zobowiązania sojusznicze. Nie ulega także wątpliwości, że określony wpływ na charakter przyszłych operacji mają również zmiany środków walki i coraz wyraźniejsze kształtowanie się powietrzno - lądowego wymiaru przyszłych starć zbrojnych.

Wojny i konflikty lokalne, a szczególnie przebieg działań wojennych w rejonie Zatoki Perskiej świadczy dobitnie o tym, że działania bojowe stają się o wiele bardziej dynamiczne. Manewr wojsk na polach bitew jest szeroko stosowany we wszystkich możliwych wymiarach. W dynamicznych działaniach, prowadzonych z reguły na izolowanych kierunkach oraz w warunkach zmieniającej się bardzo szybko sytuacji bardzo ważnym czynnikiem będzie przygotowanie sił i środków do prowadzenia walki w głębi ugrupowania przeciwnika. Pozwoli to na uzyskanie wymiernych efektów w odciążeniu sił walczących w styczności. Nie ulega też wątpliwości, że działania te mogą i będą prowadzone we wszystkich rodzajach działań strategicznych, operacyjnych i taktycznych.

Warto w tym miejscu zauważyć, że w literaturze przedmiotu problem ten chociaż przedstawiany raczej przez pryzmat działań desantowo-szturmowych stanowi jedno z zasadniczych zagadnień. Brak jednak całościowego przedstawienia tej problematyki szczególnie w kontekście naszej integracji z NATO.

Należy sądzić, że przy takim stanie teorii działań w głębi ugrupowania przeciwnika problematyka ta powinna stać się terenem wielu naukowych dociekań i opracowania rozwiązań adekwatnych do współczesności. Jej naukowe opracowanie powinno być przydatne zarówno w szkoleniu wojsk i sztabów, jak i w szkolnictwie wojskowym.

Celem prowadzonych badań było opracowanie podstawowych założeń i zasad prowadzenia działań w głębi ugrupowania przeciwnika we współczesnych i przyszłych uwarunkowaniach. Rozważania przede wszystkim były prowadzone na tle operacji obronnej na obszarze kraju, uwzględniały także podstawowe wymogi działań sojuszniczych. Dążąc do osiągnięcia powyższego celu autorzy na podstawie wniosków wynikających z założeń narodowych i sojuszniczych dokumentów normatywnych, przewidywanego charakteru działań wojennych, planowanych struktur organizacyjnych wojsk oraz doświadczeń historycznych zamierzali:

- ↪ zdefiniować uwarunkowania i cele działania sił działających w głębi ugrupowania przeciwnika w trakcie prowadzenia operacji obronnej;
- ↪ ustalić grupy zadań możliwych do wykonania;
- ↪ określić sposoby realizacji powyższych zadań;
- ↪ sprecyzować podstawowe zasady działania sił w głębi ugrupowania przeciwnika;
- ↪ określić niezbędne wymogi w celu osiągnięcia interoperacyjności z siłami sojuszu.

1.2. Podstawowe założenia

Położenie naszego kraju w środkowej części Europy, w sąsiedztwie, Rosji, Ukrainy, Białorusi i innych państw nie będących w NATO sprawia, że będziemy, podobnie jak w przeszłości, obiektem silnego oddziaływania politycznego, gospodarczego i być może militarnego. Wszystkie one razem tworzą swoistego rodzaju obraz zagrożenia Rzeczypospolitej. Stosownie do hipotetycznej wizji zagrożenia państwa tworzy się system obronny, którego nadrzędnym celem jest ochrona i obrona niepodległości oraz integralności terytorialnej

i nienaruszalności granic¹. Tak sformułowany nadrzędny cel systemu obronnego możliwy jest do osiągnięcia przez realizację wielu zamierzeń i różnorodnych przedsięwzięć. Ujęte w system mają doprowadzić do zachowania suwerenności i niepodległości państwa.

Zapewnienie niezbędnego stanu samowystarczalności obronnej nakazuje być przygotowanym do rozwiązywania ewentualnych zagrożeń suwerenności naszego państwa. W radykalnie zmienionych warunkach w jakich w ostatnich latach znalazło się nasze państwo i Siły Zbrojne konieczne stało się opracowanie nowej wizji ewentualnych działań wojennych i charakteru operacji na obszarze kraju. Prognoza ta umożliwi przedstawienie modelu działań sił w głębi ugrupowania przeciwnika, jakie mogą być prowadzone w przyszłym konflikcie zbrojnym.

Charakter prowadzonych badań sprawia, że najistotniejsze znaczenie mają kwestie militarne wynikające z założeń systemu obronnego państwa. Tam bowiem zawarte są podstawowe prognozy ewentualnych zagrożeń oraz zasady użycia sił zbrojnych, a także problematyka planowania, organizowania i prowadzenia operacji na obszarze kraju.

Prognozowanie rozwoju sytuacji polityczno - militarnej w Europie i na świecie oraz wynikających z niej zagrożeń militarnych dla Rzeczypospolitej jest procesem nader złożonym, uwarunkowanym wieloma zmieniającymi się czynnikami. Tym samym trudno jest określić przebieg ewentualnych operacji na obszarze kraju. Teoretycy i praktycy wojskowi przedstawiają szereg wizji będących efektem prowadzonych prac badawczych. Ich wyniki nie zawsze są w pełni zgodne, co na ogół jest pochodną przyjęcia różnej skali zagrożenia i charakteru początkowego okresu działań wojennych.

Zagrożenia, różniące się rodzajem i formami użycia siły militarnej wobec Rzeczypospolitej, wynikają przede wszystkim z jej położenia w środku Europy na "styku i przecięciu" linii i stref interesów politycznych i gospodarczych, zarówno państw sąsiednich, jak i innych². Z racji usytuowania naszego państwa między

¹Cz. Laszczkowski, Bezpieczeństwo narodowe-strategia obronna RP, Myśl Wojskowa 1993 nr 4, s. 9.

²J. Pawłowski, Przeciwnatarcie, Rozprawa habilitacyjna, AON 1992, s. 132.

Bałtykiem a Karpatami, na pomoście lub przewężeniu pomiędzy Europą Wschodnią a Zachodnią można przyjąć, że kierunki zagrożenia militarnego są "tradycyjne": ze wschodu na zachód. Kierunku północnego nie należy wykluczać, a nabiera on szczególnego znaczenia przy kombinowanym uderzeniu lądowo-morskim³.

Podstawą strategii obrony Rzeczypospolitej jest zespolenie wysiłku wojsk operacyjnych i wojsk obrony terytorialnej w powszechnej, przygotowanej obronie narodowej⁴. W ślad za tym zakłada się, że przyszłe działania wojenne prowadzone będą przez dwa różniące się charakterem i możliwościami komponenty.

Ze względu na zróżnicowanie zagrożeń militarnych różne będą również cele strategiczne i zadania sił zbrojnych na wypadek wojny. W prognozie na najbliższe lata można przewidywać dwa zasadnicze, jakościowo różne rodzaje bezpośredniego zagrożenia wojennego. Za pierwszy uznaje się groźbę wojny, która angażowałaby całe państwo. Natomiast drugi to lokalny, ograniczony konflikt zbrojny. Może się on wyrażać próbą militarnego rozstrzygnięcia sporu terytorialnego metodą tworzenia faktów dokonanych w ograniczonej skali⁵.

Powyższe uwarunkowania oznaczają, że przygotowania obronne i koncepcja użycia sił zbrojnych RP muszą zapewnić osiągnięcie celu obrony w każdej sytuacji⁶. W przypadku wojny totalnej (powszechnej) obejmującej cały obszar kraju oraz angażującej siły zbrojne w całości należy liczyć się ze zdecydowaną przewagą przeciwnika. W takiej sytuacji w pierwszym okresie (fazie) wojny należy przewidywać prowadzenie operacji obronnej w skali strategicznej. Powinna być ona oparta na manewrowo-pozycyjnym sposobie jej prowadzenia i w znacznym stopniu uzależniona od skali uzyskanego zaskoczenia. Głównym celem strategicznej operacji obronnej powinno być zadanie agresorowi maksymalnych strat i osłabienie tempa jego działań zaczepnych, szczególnie w ich punkcie ciężkości.

³B. Balcerowicz, J. Pawłowski, J. Marczak, *Koncepcja strategiczna Polski*, AON Warszawa 1991, s.7.

⁴ *Strategiczne użycie sił zbrojnych w działaniach obronnych na terytorium kraju*, AON 1993, s. 31.

⁵ J. Pawłowski., *Przeciwnatarcie*, wyd. cyt., s. 133.

⁶ *Problemy strategii obrony Polski*, AON 1993, s. 179.

Zmierzając do wyhamowania tempa działań ofensywnych przeciwnika i zmniejszenia występującej dysproporcji możliwości bojowych planuje się podejmowanie różnorodnych przedsięwzięć. Zakłada się, że w sprzyjających warunkach możliwe i celowe będzie wykonywanie przeciwuderzeń. W tej fazie działań mniej prawdopodobne wydaje się rozwinięcie sił głównych i przejście do przeciwnatarcia z zamiarem odzyskanie utraconych obszarów kraju.

Po uzyskaniu częściowego powodzenia w obronie i stworzeniu możliwości powstrzymania działań zaczepnych przeciwnika można wyróżnić drugą fazę wojny totalnej. Jej głównym celem powinno być odzyskanie czasowo utraconego terytorium kraju. Będzie on możliwy do osiągnięcia poprzez zespolenie wysiłku wojsk operacyjnych i zgrupowań prowadzących działania nieregularne. Rezultatem końcowym wspólnych działań powinno być wyparcie agresora poza granice Rzeczypospolitej.

W przypadku konfliktu lokalnego należy liczyć się z jego gwałtownym, zaskakującym rozpoczęciem i dążeniem agresora do możliwie szybkiego osiągnięcia założonych efektów. Przy takim założeniu celem strategicznym dla naszych sił zbrojnych będzie dążenie do jak najszybszego rozstrzygnięcia konfliktu działaniami obronno-zaczepnymi. W ich pierwszej fazie najbardziej prawdopodobne będzie prowadzenie operacji obronnej w skali operacyjno-strategicznej. Ważną rolę odegrają w niej zwroty zaczepne, akcentujące dużą aktywność broniących się zgrupowań. Poprzez stopniowe zadawanie strat i osłabienie zgrupowań uderzeniowych przeciwnika powinny zostać wytworzone warunki do jego zlokalizowania i ostatecznego zatrzymania. Konsekwencją powyższego faktu będzie dążenie do stopniowego przejmowania inicjatywy operacyjnej i strategicznej, a w efekcie przejście do przeciwnatarcia i odzyskanie utraconych obszarów kraju.

Zmierzając do nakreślenia w miarę pełnego, a jednocześnie bardzo skondensowanego obrazu przewidywanego charakteru działań wojennych nieodzowne jest uwzględnienie wybranych doświadczeń historycznych. Wnioski z nich wpływające jednoznacznie dowodzą, że podstawowym warunkiem osiągnięcia celu agresji było uprzedzenie strony przeciwnej w rozwinięciu i koncentracji wojsk, wyborze kierunków (obiektów) i czasu uderzeń. Uzyskanie zaskoczenia to spełnienie

przez agresora jednej z najstarszych zasad sztuki wojennej. Daje mu ona możliwość uchwycenia, a następnie utrzymania inicjatywy na kierunkach rozwijania działań ofensywnych.

Konflikty lokalne ostatnich lat dobitnie dowodzą, że czasowy wymiar przygotowań do rozpoczęcia agresji ulega ciągłemu skracaniu. Niewątpliwie ma na to wpływ nowa technika bojowa, działająca najczęściej w układzie systemowym oraz możliwość szybkiego przestawienia części sił zbrojnych z okresu szkolenia pokojowego na podporządkowany celom agresywnym, bez wyraźnego okresu przygotowawczego i uprzedniej koncentracji wojsk nad granicą⁷.

Wobec powyższego można założyć, że na warunki odpierania uderzeń agresora niebagatelny wpływ wywrze sposób przejścia do działań wojennych i prowadzenie działań zaczepnych oraz efektywność bojowa nowoczesnych środków rażenia. Należy przyjąć, że przejście do działań wojennych nastąpi z zaskoczenia⁸ albowiem wykorzystanie tej odwiecznej zasady sztuki wojennej z reguły towarzyszyło wybuchowi większości konfliktów zbrojnych. Tajność i nagłość - główne atrybuty zaskoczenia gwarantują, że uderzenie będzie nieoczekiwane dla przeciwnika i naruszając wewnętrzną równowagę strony zaatakowanej opóźni jej reakcję lub pozbawi ją zdolności do skutecznego przeciwdziałania.

W wyniku zaskakującego uderzenia może zostać częściowo dezorganizowany system obrony państwa. Powietrzno-lądowy charakter ewentualnych działań zaczepnych, prowadzonych przy silnym wsparciu ogniowo-elektronicznym stwarza groźbę równoczesnego uderzenia nie tylko na obiekty (rubieże, rejony) położone w pobliżu granicy, ale również na te, które są położone w głębi państwa. Przeciwnik dążył będzie do wytworzenia szeregu ognisk walki oraz "rozsadzania" systemu obronnego od wewnątrz, aby łatwiej i szybciej rozwijać działania zaczepne i dezorganizować poczynania obronne.

⁷ K. Nożko, *Walka o przewagę*, Warszawa 1985, s. 14.

⁸ B. Balcerowicz, J. Pawłowski, J. Marczak, *Podstawowe założenia strategii obrony Polski*, *Myśl Wojskowa* 1991 nr 6, s. 11.

W ślad za taką wizją początkowego okresu działań wojennych zadania dla wojsk powinny być dostosowywane do charakteru oraz skali zagrożenia. W zależności od jego kierunku wojska mogą przechodzić do obrony wzdłuż granicy państwowej lub w niewielkiej odległości od niej, a także w głębi kraju.

Charakter działań zaczepnych potencjalnego przeciwnika niesie za sobą groźbę równoczesnego oddziaływania nie tylko na pierwszorzutowe związki taktyczne i operacyjne, ale również na siły rozmieszczone w głębi. Nowe generacje sprzętu bojowego i zasady jego wykorzystania sprawiają, że pojęcie zaplecza nabiera innego znaczenia⁹. Siły rozmieszczone w głębi są w koncepcjach wielu armii państw europejskich postrzegane jako cele o pierwszoplanowym znaczeniu. Zainteresowanie nimi wynika także z nadal obowiązującej koncepcji zwalczania drugich rzutów i odwodów.

Najtrudniejsze warunki początkowego okresu działań wojennych zaistnieją wówczas, gdy przeciwnikowi uda się uzyskać zaskoczenie. Przegrupowanie, zajmowanie pasów obrony oraz tworzenie jej systemu połączone będzie z prowadzeniem działań i usuwaniem skutków oddziaływania agresora. Odpierając jego uderzenia i działając w warunkach utrudnionej wymiany informacji trzeba będzie szybko przygotować system działań operacyjnych i strategicznych. Ograniczony czas i skrajnie niekorzystna sytuacja nie może wpływać ujemnie na tworzony system i potencjalne możliwości powstrzymania działań zaczepnych przeciwnika oraz zneutralizowania skutków jego oddziaływania.

Skład naszych sił zbrojnych i założenia operacyjno-strategiczne ich użycia nie wykluczają ewentualności, że poszczególne związki taktyczne, a nawet i operacyjne będą przystępować do działań bezpośrednio z marszu. Niekiedy, zwłaszcza po uzyskaniu przez agresora zaskoczenia przystępowanie do działań może się odbywać w warunkach niezakończonego procesu mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych. Istotną rolę odegra wówczas szybkie reagowanie na określone poczynania przeciwnika. Niejednokrotnie oznaczać to może zachwianie struktur organizacyjnych a wojska będą przystępować do działań stopniowo, w miarę osiągania gotowości.

⁹ Z. Ścibiorek, Rozważania o obronie, Warszawa 1993, s. 39.

Dynamicznie prowadzone działania zaczepne oraz różnorodna gama form i metod oddziaływania agresora nie będzie zapewne sprzyjać planowej realizacji poszczególnych przedsięwzięć. Wojska muszą liczyć się ze skutkami precyzyjnie wykonywanych uderzeń, intensywnym oddziaływaniem elektronicznym i wieloma ogniskami walki w głębi terytorium kraju.

Nie wdając się w ilościowe i bardziej szczegółowe rozważania można przypuszczać, że zostaną naruszone struktury organizacyjne czasu pokoju. Część sił może być zaangażowana do walki z desantem powietrznym (morskim), oddziałami desantowo - szturmowymi agresora lub jego oddziałami wydzielonymi (rajdowymi). Niektóre zgrupowania wojsk lądowych będą musiały ochraniać jakiś szczególnie ważny obiekt lub element systemu obronnego państwa. Ponadto związki taktyczne i oddziały poszczególnych rodzajów wojsk mogą znajdować się w różnej sytuacji i na stosunkowo dużej przestrzeni. Ich położenie nie zawsze będzie zbieżne z interesami planowanych działań.

Nie ulega wątpliwości, że w wielu wypadkach poszczególne elementy ugrupowania operacyjnego będą miały określone straty w stanie osobowym, uzbrojeniu, sprzęcie i technicznych środkach bojowych. Dadzą znać o sobie trudności z dowozem zaopatrzenia i środków materiałowych. Braki materiałowe będą zróżnicowane pod względem ilości i asortymentu.

Wobec powyższego należy sądzić, że następstwa działań będą różnorodne. Wpłyną one także na funkcjonowanie systemu dowodzenia i jego przebudowę pod kątem przewidywanych działań. Może zdarzyć się, że skład, wyposażenie i rozmieszczenie niektórych punktów dowodzenia nie będzie podporządkowane przyszłym operacjom. Ponadto mogą dać o sobie znać trudności w komunikowaniu się z przełożonym, podwładnymi i sąsiadami.

Na podstawie dotychczasowych rozważań można skonstatować, że dla zapewnienia stałej gotowości obrony kraju część sił zbrojnych powinna być zdolna do natychmiastowego użycia. Realizowane przez nie zadania sprowadzałyby się głównie do obsadzenia przygotowanej wcześniej rubieży obronnej bądź też obrony przestrzennej na zagrożonym kierunku lub obszarze. W wielu wypadkach siły te stanowiłyby rzut osłony strategicznej. Podkreślić należy, że powinien on

funkcjonować zarówno w okresie pokoju jak i podczas strategicznego rozwinięcia systemu obronnego.

Z wojskowego punktu widzenia w każdym przypadku celem osłony strategicznej powinno być zabezpieczenie terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przed zaskakującym zbrojnym naruszeniem granic i wtargnięciem przeciwnika w głąb kraju. Istotne jest także to, że podczas strategicznego rozwijania sił zbrojnych rzut osłony należy wzmocnić takimi siłami, aby mógł skutecznie zabezpieczyć mobilizację, przemieszczenie i przyjęcie ugrupowania przez siły główne.

Patrząc przez pryzmat wojsk lądowych należy podkreślić, że niezależnie od charakteru konfliktu zbrojnego działania osłonowe odgrywają istotną rolę. Wydzielone do ich prowadzenia siły jako pierwsze podejmą walkę z powietrzno-lądowymi zgrupowaniami przeciwnika. Podczas prowadzenia wysoce aktywnych działań opóźniających zgrupowania osłonowe, maksymalnie wykorzystując warunki terenowe, zmierzać będą do powstrzymania natarcia agresora¹⁰. Przez umiejętne łączenie oporu z manewrem i wykonywaniem zwrotów zaczepnych dążyć będą do zyskania na czasie i wytworzeniu siłom głównym w miarę korzystnych warunków do zakończenia procesu mobilizacyjnego i operacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych. Celem ich działania będzie także umożliwienie przygotowania systemu obrony adekwatnego do rozpoznanych zamiarów przeciwnika i własnych możliwości bojowych.

Z doświadczeń historycznych wynika, że z reguły każdej agresji towarzyszy obrona strony napadniętej. Relacja jaka zachodzi między tymi dwoma nierozłącznymi zjawiskami wojny jest szczególnej rangi. Zawsze bowiem charakter agresji wyznacza cele stawiane obronie. Obecnie do najistotniejszych zalicza się następujące:

- *nie dać się zniszczyć uderzeniami lotniczo-rakietowymi oraz uniemożliwić uchwycenie z powietrza ważnych obiektów w głębi państwa;*
- *zatrzymać (związać, uwikłać, sparaliżować) powietrzno-lądowe zgrupowania uderzeniowe przeciwnika w pasie przygranicznym ;*

¹⁰ Ocena i prognoza zagrożeń polityczno-militarnych RP oraz właściwości przyszłych działań wojennych, AON Warszawa 1992, s.91-92

- *posiadać siły i środki zdolne do manewru na kierunki głównych uderzeń przeciwnika w celu wzmocnienia obrony lub wykonania przeciwuderzeń;*
- *przygotować obronę na całym terytorium państwa przewidując wydzielenie określonych sił obrony terytorialnej do ochrony ważnych obiektów, wsparcia działań wojsk operacyjnych oraz podjęcia działań nieregularnych na obszarach zajętych przez przeciwnika.*

W obecnych uwarunkowaniach operacyjnych podstawowym rodzajem działań bojowych będzie aktywna i głęboko urzutowana obrona. Zwrócić należy uwagę także na fakt, że w jej ramach istotne znaczenie będzie miała dodatkowo obrona powietrzna i przeciwdesantowa. W początkowej fazie działań obronnych niebagatelną rolę odegra zwalczanie przeciwnika przed przednim skrajem głównego (pierwszego) pasa i bitwa o utrzymanie rejonów pierwszorzutowych związków taktycznych. Poważnym problemem będzie zwalczanie pierwszorzutowych zgrupowań przeciwnika w głębi obrony (w strefie operacyjnej). W zależności od charakteru działań zaczepnych agresora i warunków rozpoczęcia konfliktu zbrojnego pierwszorzutowe związki taktyczne i operacyjne mogą prowadzić obronę pozycyjną lub manewrową. W warunkach funkcjonowania systemu obronnego Rzeczypospolitej Polskiej obydwa rodzaje obrony mogą znaleźć praktyczne zastosowanie. Szczególnie w sytuacji odpierania agresji przeważających sił trzeba przewidywać możliwość prowadzenia - obok obrony pozycyjnej - obrony manewrowej. Należy również dostrzegać ewentualność przejścia z obrony pozycyjnej do manewrowej, a niekiedy nawet do działań odwrotowych¹¹.

Na podstawie doświadczeń historycznych i wniosków z praktyki szkoleniowej można przewidywać, że obrona manewrowa będzie prowadzona przede wszystkim na tych kierunkach, na których agresor uzyska zdecydowaną przewagę. A ponadto wtedy, gdy zaistnieje prawdopodobieństwo rozbicia zgrupowań broniących się wojsk lub zagrożenie, że cel obrony nie zostanie osiągnięty. Obrona manewrowa może być również stosowana wówczas, gdy przeciwnikowi uda się uzyskać zaskoczenie oraz

¹¹ K. Nożko, Właściwości operacji ..., wyd. cyt., s. 90.

w sytuacji braku czasu na stworzenie systemu obrony na wcześniej przygotowanych rubieżach¹².

Podczas prowadzenia obrony manewrowej punkt ciężkości przesuwa się z twardego oporu na prowadzenie działań opóźniających oraz planowe oddawanie terenu połączone z manewrem i wykonaniem nieoczekiwanych dla przeciwnika zwrotów zaczepnych. Podkreślić należy, że stopniowe sukcesy nacierających zgrupowań wojsk agresora są okupione dużymi stratami. Niewielkie zdobycze terenowe kosztują go wiele wysiłku i czasu. Początkowo duża przewaga zostaje zmniejszona, a natarcie ostatecznie zatrzymane na rubieży, która została przygotowana w głębi pasa obrony. W tej sytuacji zakłada się wykonanie zdecydowanego przeciwuderzenia, które pozwoli przejąć inicjatywę i odzyskać czasowo utracone terytorium Rzeczypospolitej.

Cel działań obronnych i zadania broniących się wojsk zależą w dużej mierze od przyjętej ogólnej koncepcji działania szczebla nadrzędnego. Jednak niezależnie od warunków przechodzenia do obrony i jej rodzaju podkreślić należy, że cel działań obronnych z reguły obejmuje:

- *w wymiarze rzeczowym - zadanie przeciwnikowi takich strat, aby pozbawić go możliwości kontynuowania działań zaczepnych i stworzyć warunki do ostatecznego rozbicia go przy jak najmniejszych stratach własnych;*
- *w wymiarze przestrzennym - utrzymanie jak największej części bronionego terytorium, nie dopuszczając do utraty terenu stwarzającego szczególnie dogodne warunki do odzyskania utraconych rejonów i odtwarzania pierwotnego położenia ;*
- *w wymiarze czasowym - zyskanie czasu niezbędnego do osiągnięcia gotowości do działań przez pozostałe siły (w tym w początkowym okresie wojny - na mobilizacyjne i operacyjne rozwinięcie) lub wykonania zadań przez inne siły w innym miejscu i następnie dokonania stosownych przegrupowań w celu stworzenia zgrupowań uderzeniowych przeznaczonych do przywrócenia poprzedniej sytuacji.*

¹² Tamże, s. 91.

Chociaż obrona jest silniejszym rodzajem walki, to jednak nie może zapewnić rozstrzygnięcia i osiągnięcia pozytywnego celu na wojnie. Historia wojen wskazuje bowiem jednoznacznie, że rozbicie przeciwnika i osiągnięcie ostatecznego zwycięstwa było możliwe tylko w wyniku zdecydowanych działań zaczepnych. Ogólnie przyjmowany model działań ofensywnych podlega ciągłej ewolucji. Jest to zjawisko zrozumiałe, zmienia się bowiem technika bojowa, struktury organizacyjne i wyposażenie wojsk.

Podczas prowadzenia wojny obronnej (strategicznej kampanii obronnej) najbardziej typowymi operacjami zaczepnymi będą operacje wykonywane w ramach przeciwuderzenia strategicznego lub przeciwnatarcia. Fakt ten wpływa na ogólną charakterystykę działań zaczepnych, określa cele i warunki operacji, a także zadania dla poszczególnych elementów ugrupowania operacyjnego i strategicznego oraz sposób realizacji tych zadań.

Z uwagi na rodzaj i charakter działań nadrzędnych prowadzenie natarcia może przyjąć formę natarcia rozcinającego (przełamującego), okrążającego, oskrzydłającego lub frontalnego. Wojska mogą przechodzić do działań zaczepnych z bezpośredniej styczności z przeciwnikiem (z położenia obronnego) lub z marszu. Zawsze jednak istotne znaczenie będzie miało zorganizowanie właściwego systemu działań zaczepnych. Dużą rolę odegrają także przedsięwzięcia ukierunkowane na przyjęcie i utrzymanie inicjatywy. Podejmowanymi działaniami należy zmierzać do uzyskania zaskoczenia. Wprowadzając przeciwnika w błąd, głównie co do miejsca, czasu, ilości wojsk oraz sposobu ich użycia trzeba dążyć do uniemożliwienia zorganizowania skutecznego systemu obrony. Dlatego należy płynnie stworzyć zgrupowanie uderzeniowe, a wojska pierwszego rzutu nie powinny wiązać się w długotrwałych walkach z przeciwnikiem pozostającym na ich skrzydłach i tyłach.

Wizja działań zaczepnych, wsparta doświadczeniami z wojny w rejonie Zatoki Perskiej pozwala sądzić, że powszechnymi będą walki prowadzone na samodzielnych kierunkach przy otwartych skrzydłach, często bez sąsiadów lub w warunkach istnienia znacznych luk między nimi.

Dynamizm, duża manewrowość oraz uniezależnienie techniki bojowej od pory roku i doby są czynnikami stwarzającymi możliwość utrzymania wysokiego tempa

i ciągłości natarcia. Temu też sprzyjają zarysowujące się coraz wyraźniej tendencje w jego prowadzeniu, których wypadkową jest dążenie do zwiększania intensywności i równoczesnego oddziaływania na całą głębokość ugrupowania obronnego przeciwnika. Wyrazem tego jest kompleksowe użycie różnych pod względem skali, przeznaczenia i charakteru środków rażenia oraz elementów ugrupowania nacierających wojsk. Użycie tych elementów związanych wspólnym celem działania będzie podporządkowane wytworzeniu ognisk walki wewnątrz ugrupowania przeciwnika i stworzeniu warunków do wykonania uderzeń rozcinających. Dążenie do szybkiego wdzierania się w głąb ugrupowania obrońcy i paraliżowania jego poczynań będzie jedną z ważniejszych przesłanek osiągnięcia celu działań zaczepnych.

Powietrzno-lądowy i ogniskowo-przestrzenny charakter działań zaczepnych oraz wzrost ogniowo-elektronicznych i manewrowych możliwości wojsk powoduje, między innymi, odchodzenie od stabilnych form natarcia. Tendencję tę dobitnie potwierdzają wnioski z konfliktów wojennych ostatnich lat. Należy sądzić, że wystąpi znaczna różnorodność sposobów prowadzenia natarcia. Przeobrażenia pola walki sugerują, że istotne znaczenie dla zapewnienia możliwości szybkiego osiągnięcia celu działań zaczepnych będzie miało zdecydowane oddziaływanie na przeciwnika. Prowadzone różnymi sposobami umożliwi osłabienie jego zwartości i siły bojowej oraz zdezorganizowanie prowadzonych działań obronnych. W tym kontekście znaczącą rolę mogą odegrać śmiałe akcje rajdowe, przeprowadzane w głębi i na tyłach ugrupowania przeciwnika przez, specjalnie w tym celu utworzone, oddziały i zgrupowania lądowe oraz powietrzno-lądowe.

1.3. Problemy i hipotezy badawcze

Przystępując do organizowania procesu badań, na podstawie wcześniej określonego celu pracy sformułowano problem badawczy dający się ująć w postaci pytania:

W jaki sposób i do jakich zadań powinny być przygotowane siły, których zadaniem będzie walka w głębi ugrupowania przeciwnika, aby ich użycie było najbardziej efektywne i dobrze służyło walce sił głównych, dążących do pobicia przeciwnika?

Rozwiązanie tak sformułowanego problemu badawczego wiązało się z uzyskaniem odpowiedzi na pytania cząstkowe. U podstaw ich formułowania legło przekonanie, że działania sił w głębi ugrupowania przeciwnika staną się integralnym elementem działań operacyjnych i taktycznych. Wynika to chociażby z koncepcji prowadzenia powietrzno - lądowych działań bojowych. Prowadzone badania miały dać odpowiedź na pytania:

- 1. Jaki jest charakter współczesnej operacji obronnej, w kontekście prowadzenia działań w ugrupowaniu przeciwnika?*
- 2. Jakie siły i w jakich uwarunkowania będą prowadzić działania w głębi ugrupowania przeciwnika w operacji obronnej?*
- 3. W jaki sposób powinny być przygotowane wojska do prowadzenia działań w głębi ugrupowania przeciwnika aby ich działanie było najbardziej efektywne?*
- 4. Jakie jest skala, cel i metody prowadzenia działań w ugrupowaniu przeciwnika według procedur NATO?*
- 5. W jaki sposób armie Sojuszu Północnoatlantyckiego planują i przygotowują swoje pododdziały do działań w ugrupowaniu przeciwnika?*

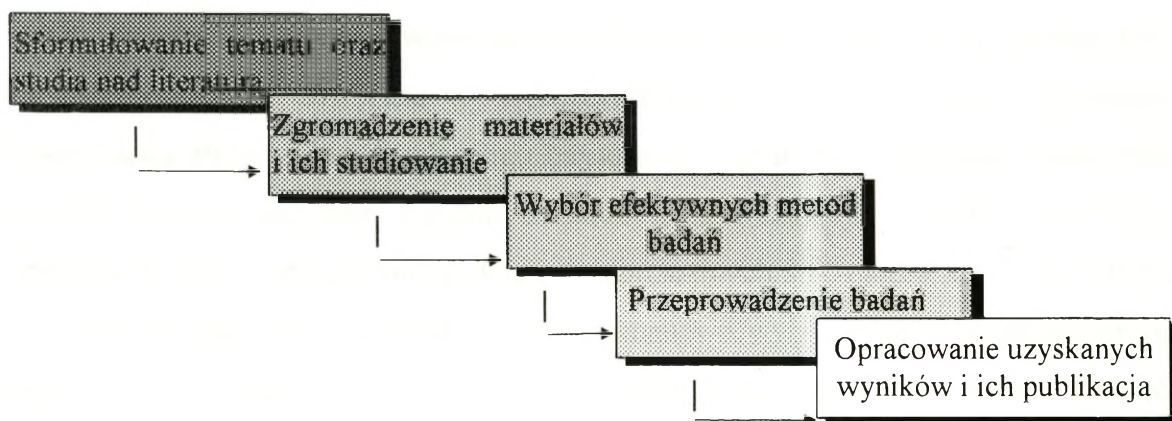
Siły działające w głębi ugrupowania przeciwnika można podzielić na dwie grupy; siły działające tam w sposób zamierzony i siły działające w sposób wymuszony rozwojem sytuacji operacyjno-taktycznej. Nie ulega żadnej wątpliwości, że siły które będą działać w sposób zamierzony (planowy) powinny do tego być odpowiednio przygotowane, w sposób pozwalający na bardzo dużą efektywność tych działań. Należy przypuszczać, że siły te powinny być tym elementem naszych sił zbrojnych, który osiągać powinien gotowość i wchodzić do działań w bardzo krótkim czasie, dotyczy to szczególnie sił desantowo-szturmowych.

Należy też oczekiwać, że w toku operacji obronnej część walczących pododdziałów będzie w wyniku rozwoju sytuacji operacyjno-taktycznej zmuszona do pozostania w głębi ugrupowania przeciwnika. Siły te muszą natychmiast, w sposób możliwie efektywny podjąć walkę z przeciwnikiem. Z takiego scenariusza wydarzeń wynika, że praktycznie wszystkie oddziały i pododdziały Wojsk Lądowych powinny być zapoznane z tą problematyką a ich program szkolenia powinien obejmować tematy z tego zakresu. Dotyczy to szczególnie formacji wojsk OT.

1.4. Metody badawcze

Dążąc do wybrania optymalnych metod badania problemu naukowego przyjęto jedno z wielu możliwych kryteriów - kryterium użyteczności, wychodząc z założenia, że tylko takie podejście jest warunkiem osiągnięcia celu głównego. Wynika to przede wszystkim z potrzeby podnoszenia na coraz wyższy poziom stopnia wyszkolenia dowódców i wojsk, które postrzegane są jako najważniejszą część całego, wielce złożonego systemu obronnego naszego państwa.

Biorąc pod uwagę powyższe uwarunkowania przyjęta została określona struktura procesu badań, w której można wyodrębnić następujące zasadnicze czynności:

W związku z potrzebą weryfikacji hipotezy roboczej, ostatecznego jej sprecyzowania oraz rozwiązania poszczególnych problemów w badaniach, zastosowano wybrane teoretyczne metody badawcze. Miały one zapewnić zbadanie, uporządkowanie i opis zgromadzonego materiału empirycznego. Nie bez znaczenia była również potrzeba utrzymania rygorów naukowego myślenia. Ponadto, selektywny wybór podyktowany został potrzebą uzyskania precyzyjnych wyników, potwierdzających bądź negujących przyjęte wcześniej założenia. Szeroko stosowano analizę, syntezę, dedukcję i redukcję, w wyniku których nastąpiło sprecyzowanie problemów i hipotez badawczych.

W dalszym etapie badań przeprowadzono weryfikację uzyskanych wyników, dążąc do uzyskania wiarygodnych danych. W końcowej części stosowano głównie syntezę wyników badań. W efekcie uzyskano pełne podstawy do dokonania próby sformułowania teorii problemu.

2. ZNACZENIE I CEL DZIAŁAŃ BOJOWYCH PROWADZONYCH W UGRUPOWANIU PRZECIWNIKA W SYSTEMIE OPERACJI OBRONNEJ

W ostatnim okresie coraz częściej do terminologii używanej w wystąpieniach polskich polityków i wojskowych dotyczących obronności Polski na trwałe wszedł termin „obrona powszechna” rozumiana jako „rodzaj obrony, w której są wykorzystywane wszystkie zasoby ludzkie oraz środki materialne i moralne państwa”¹³. Rezultat starcia zbrojnego nie jest tylko pochodną różnicy potencjałów ścierających się stron, lecz w bardzo dużym stopniu zależy od wiedzy i umiejętności będących wynikiem znajomości sztuki wojennej. Dodatkowo w przypadku obrony naszego kraju od przygotowania zawczasu i wykorzystania w obronie korzyści płynących z posiadania atutu - obrony własnego terytorium - czyli tego, czego nie może mieć agresor. Poprzez unikanie frontalnych starć z przeważającymi siłami przeciwnika, atakowanie jego skrzydeł (komunikacji i rozproszonych sił), należy stworzyć warunki do efektywnego wykorzystania zdolności manewrowych i obronno-uderzeniowych wojsk operacyjnych. Bardzo ważne będą również działania terytorialnej formacji zbrojnej, wykorzystanie i przygotowanie terytorium do obrony, wola obrony i bezpośredni udział całego społeczeństwa w pozamilitarnych działaniach obronnych i wsparciu wysiłku sił zbrojnych, działania nieregularne w masowej skali.”¹⁴

Dokonując pewnego uogólnienia można stwierdzić, że właśnie takie spojrzenie na hipotetyczne działania obronne, pozwoli na wybór sposobów i form walki najbardziej odpowiednich dla osiągnięcia zakładanych celów.

Najwyższą formą użycia Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej jest strategiczna operacja obronna. W zależności od charakteru i skali zagrożenia militarnego może być prowadzona poprzez działania osłonowe, obronne, obronno-

¹³ Słownik podstawowych terminów dotyczących bezpieczeństwa państwa, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 1994, s. 16.

¹⁴ J. Marczak, R. Jakubczak, Obrona powszechna w obronie Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 1995, s. 11.

opóźniające lub zaczepne. Podstawowym celem tej operacji będzie odparcie agresji zbrojnej oraz niedopuszczenie do utraty terytorium kraju.

Realizacja tak sformułowanego celu będzie wymagała spełnienia szeregu warunków polegających na:

- ✓ nie dopuszczeniu do zniszczenia uderzeniami raketowo-lotniczymi ważnych obiektów związanych z systemem kierowania państwem oraz zapewniających warunki mobilizacyjnego i operacyjnego rozwinięcia;
- ✓ związaniu walką nacierających sił przeciwnika w pasie przygranicznym, wykorzystując do tego zadania wydzielone siły wojsk lądowych i lotnictwa;
- ✓ zapewnieniu warunków sprawnego rozwinięcia operacyjnego wojsk i prowadzenie przez nie operacji obronnej;
- ✓ zachowanie sił i środków do wykonania przeciwuderzeń i odzyskania utraconych obszarów w wypadku wdarcia się przeciwnika w głąb obszaru kraju.

Operacja ta będzie realizowana kolejno w następujących po sobie etapach:

- ✓ powietrzna operacja obronna, mająca na celu odparcie ataku powietrznego przeciwnika oraz osłonę ważnych obiektów;
- ✓ operacje obronne związków operacyjnych organizowane na kierunkach uderzeń przeciwnika w celu załamania ich lub co najmniej obniżenia jego potencjału bojowego;
- ✓ przeciwuderzenie siłami drugich rzutów w celu rozbicia sił przeciwnika w rejonach włamania i odzyskania utraconych obszarów.¹⁵

Strategiczna operacja obronna integruje wysiłek wszystkich rodzajów sił zbrojnych oraz ogniów pozamilitarnych, w jej ramach można wyróżnić:

- lądową operację obronną;
- powietrzną operację obronną;
- morską operację obronną;
- działania nieregularne.

¹⁵ A. Tomaszewski, *Wojska lądowe w strategicznej operacji obronnej*, Toruń 1996, s. 33.

Analizując strategiczną operację obronną, dostrzegać należy fakt, że jednym najbardziej istotnych zagadnień jest: w czasie jej organizowania tworzenie odpowiedniego ugrupowania, a w czasie kierowania operacją obronną jego korekta, stosownie do potrzeb i zaistniałej sytuacji, w tym tworzenie elementów podejmujących działania bojowe w oderwaniu od swoich macierzystych oddziałów i pododdziałów.

Jeżeli zatem dostrzegamy potrzebę czy też konieczność prowadzenia takich działań bojowych, koniecznym jawi się określenie ich miejsca w całej operacji obronnej, współzależności między jej celem a celami działań sił działających w oderwaniu od sił głównych, a także zadań możliwych do wykonania przez te siły, których realizacja pozwoli osiągać założone cele ogólne.

Z powyższych analiz wynika, że sukces w działaniach bojowych będzie możliwy do osiągnięcia tylko wtedy, gdy będą one prowadzone nie tylko w bezpośredniej styczności z przeciwnikiem ale z równą intensywnością w głębi jego ugrupowania oraz w ugrupowaniu wojsk własnych w celu likwidacji wszelkich sił przeciwnika, które tam wtargnęły. W tych trzech przedstawionych obszarach zmagania częstym zjawiskiem będzie realizacja nieplanowych zadań przez siły i środki w oderwaniu od sił głównych, dotyczy to szczególnie działań w ugrupowaniu przeciwnika.

W ostatnich latach zarówno w literaturze, jak i rozwiązaniach praktycznych przyjmowanych w czasie ćwiczeń różnego szczebla, coraz mocniej akcentowana jest potrzeba różnorodnych działań na tyłach i wewnątrz ugrupowania przeciwnika. Dotyczy to także walki obronnej. Wynika to z przekonania, że powodzenie obrony w coraz większej mierze zależy od tego, na ile obrońcy uda się narzucić wolę przeciwnikowi, niejako sterować jego działaniami, wciągać go w pułapki operacyjne i taktyczne. Jest to w pełni zgodne z filozofią działań manewrowych, która zaleca atakować przeciwnika tam gdzie jest on najsłabszy lub się tego nie spodziewa, unikać zaś jego silnych stron. Ważne jest zatem, wyszukiwanie tych słabych punktów w ugrupowaniu przeciwnika. Są to przede wszystkim skrzydła i tyły, ale także obiekty znajdujące się w głębi ugrupowania przeciwnika, zwłaszcza elementy systemu dowodzenia, kierowania ogniem, systemu komunikacyjnego i logistycznego. Ukierunkowane oddziaływanie na takie właśnie obiekty może paraliżować

i dezorganizować działania nacierającego, pośrednio i bezpośrednio osłabiając jego potencjał uderzeniowy w decydujących momentach walki obronnej.”¹⁶

Analiza literatury fachowej oraz szeregu ćwiczeń dowódczo-sztabowych pozwalają stwierdzić, że do niedawna dla realizacji zadań w ugrupowaniu nacierającego przeciwnika przewidywano najczęściej wcześniej utworzone, dobrze przygotowane w tym celu elementy ugrupowania bojowego i operacyjnego. Pomijano natomiast prawie zupełnie znaczenie zgrupowań, które znalazły się w ugrupowaniu przeciwnika w sposób niezamierzony (np. w wyniku uderzeń na ich skrzydła i tyły), lub celowo wysłanych na tyły przeciwnika i pozostawionych w jego ugrupowaniu w trakcie wycofywania się. Jeśli w każdym z tych przypadków (i przypisanych im sytuacjach) określona część sił wykonuje nadal zadania (działa) na korzyść prowadzonej operacji obronnej, to należy odpowiedzieć na pytanie badawcze: Czy zgrupowania te należy traktować jako element systemu operacji obronnej?

W badaniach nad rozwiązaniem tego problemu wykorzystano doświadczenia i rozwiązania innych państw, analizę literatury oraz wyniki badania opinii i sądów.

Podkreślić należy, że zarówno badania, jak i poglądy prezentowane przez uczestników kolejnych międzynarodowych konferencji naukowych¹⁷ jednoznacznie wskazują, że prowadzenie działań na tyłach przeciwnika przez tworzone i specjalnie przygotowywane elementy ugrupowania jest często niewystarczające do potrzeb. Zatem powinno być ono uzupełnione przez system zdolnych do skrytego ale skutecznego działania zgrupowań taktycznych. Ich taktyka walki kształtowana szeregiem cech sytuacyjnych sprawi, że sposób postępowania tych sił przyjmie charakter działań nieregularnych, w ramach (na rzecz) systemu operacji obronnej.

Jeśli przeprowadzone badania dowiodły, że działania w ugrupowaniu przeciwnika są elementem operacji obronnej, to nieodzownym staje się wskazanie ich miejsca wśród pozostałych elementów całego systemu. Właściwą metodą określania

¹⁶ S. Koziej, Teoria sztuki wojennej, Warszawa 1993, s. 148.

¹⁷ W dniu 14.09.1994 w Akademii Wojskowej w Brnie i w dniu 6.04.1995r. na Wydziale Wojsk Lądowych Akademii Obrony Narodowej odbyły się konferencje naukowe na temat działań nieregularnych w operacjach na obszarze kraju, z udziałem przedstawicieli Instytucji Centralnych i okręgów wojskowych oraz nauczycieli akademickich i studentów obydwu uczelni.

miejsca działań w oderwaniu od sił głównych we współczesnych działaniach obronnych powinno być przeanalizowanie tego zagadnienia w odniesieniu do poszczególnych czynników walki zbrojnej tj.: rażenia, ruchu i informacji. Umożliwi to bowiem stworzenie podstaw teoretycznych do oceny potrzeb stosowania tej formy walki w operacji obronnej, a także sprecyzowania stojących przed nimi celów.

Warto zauważyć, że na powodzenie operacji obronnej istotny wpływ wywiera zachowanie ciągłości oddziaływania na przeciwnika, w tym i w sferze rażenia. Elementy wojsk własnych będące w ugrupowaniu przeciwnika są zdolne najszybciej znaleźć się w rejonach uderzeń wykonanych wcześniej przez inne elementy ugrupowania i w dalszym ciągu kontynuować działania destrukcyjne aż do ostatecznego zniszczenia wybranych elementów sił i środków przeciwnika.

Z przeprowadzonej analizy wpływu działań sił będących w ugrupowaniu przeciwnika na sferę rażenia wynika wniosek, że zwiększy się intensywność oraz precyzję rażenia i niejednokrotnie skróci czas reakcji ogniowej. Będzie to jednym z ważniejszych kryteriów umożliwiających odniesienie sukcesu.

Kolejnym czynnikiem walki zbrojnej jest ruch. W literaturze przedmiotu przyjmuje się, że najważniejszą kategorią ruchu na polu walki jest manewr. Umożliwia on przede wszystkim przygotowanie lepszych warunków do starcia, a także wykorzystanie jego skutków. Inną kategorią ruchu jest uderzenie, dzięki któremu osiąga się bezpośrednio ostateczny cel walki, jakim jest odzyskanie utraconego obszaru poprzez rozbicie i zniszczenie bądź wyparcie przeciwnika. W operacjach obronnych często uderzenie może wystąpić jednocześnie bądź przemiennie z oporem.

Działania prowadzone przez różnorodne elementy działające w odosobnieniu, wywodzące się z wojsk obrony terytorialnej lub z wojsk operacyjnych, mogą odegrać szczególną rolę przede wszystkim w zmniejszaniu możliwości manewru lądowym elementom ugrupowania zaczepnego przeciwnika, ale również w zwiększaniu manewru niektórymi elementami własnego ugrupowania. Utrzymanie ważnych rubieży lub obiektów pozwoli zgrupowaniom lądowym wykonującym zadania w ramach zwrotów zaczepnych łatwiej i szybciej wtargnąć w ugrupowanie

przeciwnika. Pojawi się zatem możliwość szybszego osiągnięcia celu operacji i minimalizacji poniesionych strat.

Kolejnym czynnikiem walki zbrojnej jest informacja. Powszechnie uważa się, iż informacja jest elementem zespalaającym wszystkie działania podejmowane w ramach operacji w całość. Jednym z czynników informacji jest rozpoznanie. Specyfika działań w ugrupowaniu przeciwnika wymusza konieczność nieco odmiennego podejścia do tej problematyki. Współczesne pole walki to ciągły ruch sił i środków, wiele informacji w stosunkowo krótkim czasie podlega dezaktualizacji. Ponadto przeciwnik ma możliwość stosowania różnych form maskowania bezpośredniego czy też operacyjnego oraz oddziaływania elektromagnetycznego.

Przytoczone fakty spowodują, że rzeczywisty obraz pola walki znacznie odbiegać będzie od naszych wcześniejszych wyobrażeń. Uzyskanie aktualnych i wiarygodnych danych nabiera zatem pierwszorzędno znaczenia. Istotną rolę w tym zakresie mogą odegrać działania prowadzone w ugrupowaniu przeciwnika. Jedną ze specyficznych cech tych działań jest ich duża autonomiczność. W niej zaś kryje się duża elastyczność w wyborze obiektów, autonomiczność wymaga szybkiego podejmowania decyzji, wreszcie narzuca ona konieczność prowadzenia ciągłego i wszechstronnego rozpoznania. Rozpoznanie prowadzone wewnątrz ugrupowania przeciwnika zapewni wiarygodne dane, które pozwolą na właściwą reakcję: bądź to podjęcie skutecznej walki, bądź przekazanie aktualnej informacji. Należy pamiętać, że umiejscowione w danym czasie obiekty przeciwnika nie będą na dłużej pozostawać w bezruchu lecz w miarę upływającego czasu będą zmieniać swoje położenie. Można wobec powyższego sądzić, że elementy prowadzące działania w obszarze kontrolowanym przez przeciwnika staną się bardzo przydatne do ich zlokalizowania, a następnie zwalczania.

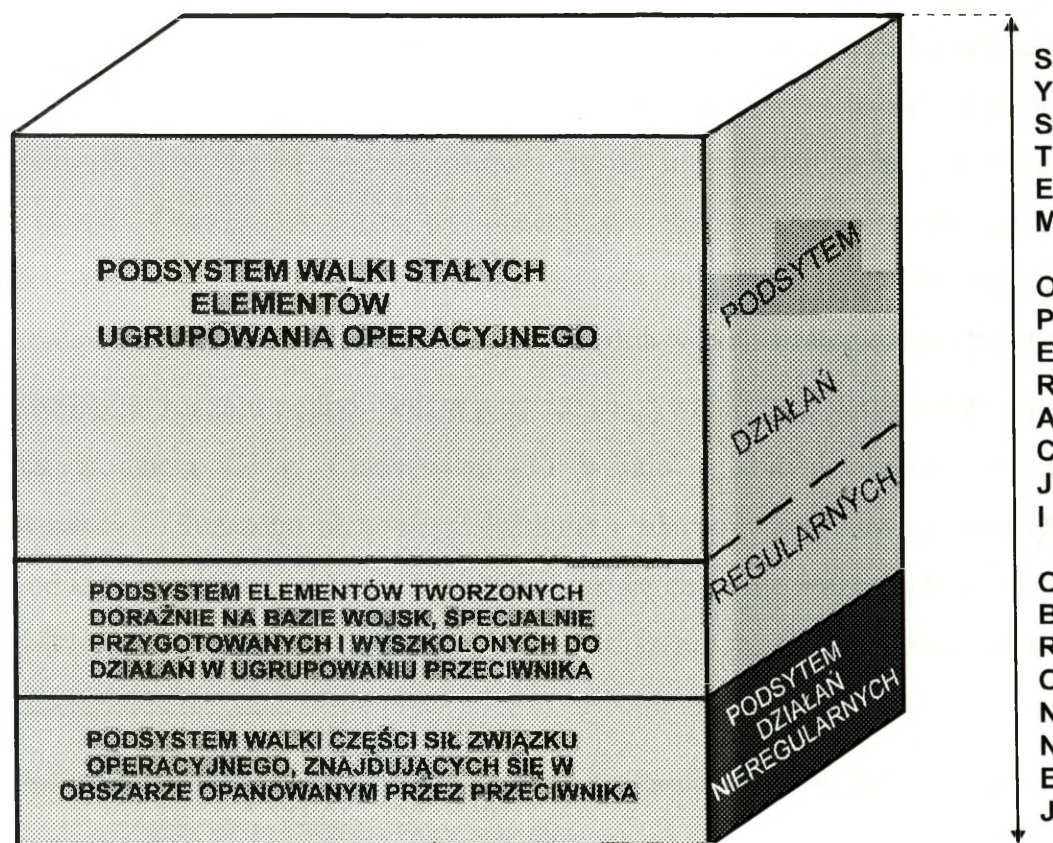
Z przeprowadzonej analizy wzajemnych relacji między czynnikami walki zbrojnej a działaniami prowadzonymi w ugrupowaniu przeciwnika przez różne elementy własnego ugrupowania, wynikają następujące wnioski:

- działania te przyczynią się do ekonomicznego i precyzyjnego rażenia przeciwnika;

- zwiększy się możliwość manewru własnych elementów ugrupowania operacyjnego a z drugiej strony utrudni wykonanie tej czynności wojskom przeciwnika.

Nie wdając się w bardziej szczegółowe rozważania na temat możliwości materializowania czynników walki zbrojnej w operacji obronnej przez działania w ugrupowaniu przeciwnika łatwo zauważyć, iż w stosunku do całokształtu działalności wojsk operacyjnych spełniają one rolę pomocniczą, ponieważ o powodzeniu bądź przegranej całej operacji zaważy walka głównych sił związku operacyjnego. W konsekwencji należy więc przyjąć, że cele tych działań muszą być wkomponowane w nadrzędny cel prowadzonej operacji obronnej. W niektórych jednak sytuacjach, na przykład podczas niepomyślnego rozwoju wydarzeń w skali strategicznej mogą przybrać charakter działań partyzanckich.

Na podkreślenie zasługuje fakt, iż w ramach operacji obronnych część ogólnego wysiłku wszystkich sił działających w ugrupowaniu przeciwnika realizować będą zgrupowania taktyczne prowadzące działania nieregularne. Wzajemny stosunek działań bojowych w operacji obronnej ideowo prezentuje schemat na rysunku nr 1.

Rys.1. Miejsce działań w ugrupowaniu przeciwnika w operacji obronnej.

Rangę działań w ugrupowaniu przeciwnika w tym szczególnie działań nieregularnych akcentują również założenia doktrynalne w ewentualnych operacjach na obszarze kraju, które postrzega się jako istotny element systemu obronnego państwa. Fakty te znajdują odzwierciedlenie w działalności szkoleniowej, głównie podczas prowadzenia ćwiczeń dowódczo-sztabowych (przeważnie szczebla operacyjnego)¹⁸.

Jakie są więc cele działań w ugrupowaniu przeciwnika w kontekście celu operacji obronnej?

Analiza wojen i konfliktów lokalnych wskazuje, że czas ustabilizowanych linii frontów styczności wojsk przeszedł do historii¹⁹. Dostrzeganie tego faktu pozwala równocześnie widzieć niezmiernie ważną rolę jaką mogą odegrać działania w ugrupowaniu przeciwnika w udaremnieniu rozwijania jego operacji zaczepnej i funkcjonowania zaplecza. Odpowiednio wyposażeni i wyszkoleni żołnierze wchodzący w skład grup i zgrupowań taktycznych, prowadzących działania w ugrupowaniu przeciwnika, posiadają duże możliwości absorbowania jego wojsk, dezorganizując realizację niektórych celów zgrupowań uderzeniowych i sprawność realizacji zadań logistycznych. Skuteczność tych działań powinna wynikać z faktu iż prowadzone są one na własnym terytorium oraz w ich powszechności. Znana od dawna prawidłowość sztuki wojennej mówi: „tysiąc mrówczych ukłuc jest w stanie powalić słonia”. Dlatego tak ważne jest obecnie stworzenie takiej koncepcji operacji obronnych, która pozwalałaby w realizację jej celu angażować możliwie najwięcej komponentów potencjału obronnego danego obszaru a w skali strategicznej - państwa.

Swoistego rodzaju podpowiedzią przy rozwiązywaniu tego ważkiego problemu jest cytata z dzieła C. v. Clausewitza „O wojnie” „...bitwa obronna wymaga konsekwentnego, dłuższego planowego działania i zdecydowanej odwagi; sam tylko zamiar, od którego można odstąpić tak szybko, jak się chce, nie może nigdy w obronie doprowadzić do powodzenia. Jeśli więc pospolite ruszenie musi objąć obronę jakiegoś

¹⁸ Przykładem obok wymienionych wcześniej mogą być ćwiczenia: KOW pk." BIESZCZADY - 93" i WOW pk."GRAB - 94", "KLON - 95".

¹⁹ Por. Przyszła wojna - jaka?, op. cit., s. 65.

odcinka terenu, to nie może nigdy dojść do rozstrzygającej walnej bitwy obronnej; zginęłoby wtedy nie zważając na najbardziej sprzyjające okoliczności. Bez względu na męstwo ludu, na wojowniczość jego charakteru, na jego nienawiść do wroga na sprzyjający teren - nie można zaprzeczyć że powstanie ludowe nie da się utrzymać w nazbyt ciężkiej atmosferze niebezpieczeństwa. Jeśli więc trzeba gdzieś nagromadzić materiał palny dla wywołania poważnego pożaru, musi się to dziać w punktach bardziej odległych, gdzie znajdzie on dość powietrza i nie da się stłumić przez jedno silne uderzenie.”²⁰

Z przeprowadzonej w poprzednim podrozdziale analizy wynika, że zgrupowania taktyczne prowadzące działania w ugrupowaniu przeciwnika są częścią bardziej złożonego systemu (systemu operacji), co sprawia iż cel ich będzie również związany z celem wyższej preferencji, a więc nadrzędny jest tu zatem cel operacji obronnej.

Powszechnie przyjmuje się, że jest nim:

- w wymiarze rzeczowym - zadanie przeciwnikowi takich strat, aby pozbawić go możliwości kontynuowania działań zaczepnych i stworzyć warunki do ostatecznego rozbicia go przy jak najmniejszych stratach własnych;
- w wymiarze przestrzennym - utrzymanie jak największej części bronionego terytorium, nie dopuszczając do utraty szczególnie ważnych rejonów, rubieży i obiektów, zapewniając jednocześnie dogodne warunki do odzyskania utraconych rejonów i odtworzenia pierwotnego położenia;
- w wymiarze czasowym - zyskanie czasu niezbędnego na mobilizacyjne i operacyjne rozwinięcie pozostałych sił w głębi kraju lub przegrupowanie sił z innych kierunków dla stworzenia zgrupowań uderzeniowych przeznaczonych do przywracania poprzedniej sytuacji w wyniku przeciwwuderzenia i przeciwnatarcia²¹.

²⁰ C. v. Clausewitz, O Wojnie, Lublin 1995, s. 620.

²¹ J. Zieliński, Zarys teorii sztuki operacyjnej Wojsk Lądowych, Toruń 1998, s. 108.

Uogólniając, można przyjąć, że najważniejszymi celami sił głównych będzie:

- ciągle powstrzymywanie i osłabianie przeciwnika wdzierającego się w obszar odpowiedzialności związku operacyjnego;
- zapewnienie czasu na przygotowanie rozstrzygającego starcia w głębi;
- maksymalne osłabienie, a następnie załamanie jego zgrupowań uderzeniowych;
- stworzenie sobie warunków do wykonania przeciwuderzenia;
- odzyskanie terenu utraconego w pierwszej fazie operacji.²²

Wyniki badań dowodzą, że we wszystkich fazach manewrowej operacji obronnej tj.: w czasie działań opóźniających wydzielonych sił pierwszego rzutu, bitwy obronnej sił głównych w głębi obrony oraz w czasie przeciwuderzenia, pododdziały prowadzące działania w obszarze kontrolowanym przez przeciwnika będą realizować określone cele stwarzające możliwość efektywnego działania wojskom operacyjnym. Cele te, nie będą tak szerokie jak cele sił głównych, jednak treść ich będzie podporządkowana ogólnemu zamiarowi operacji obronnej.

Po uwzględnieniu wyników badań, najbardziej prawdopodobnymi celami tych działań będą:

- współudział w zakłóceniu ciągłości prowadzenia działań zaczepnych przez przeciwnika;
- niszczenie (zakłócanie działania) urządzeń logistycznych i innych elementów infrastruktury;
- pomoc wojskom własnym w realizacji wybranych zadań wewnątrz ugrupowania przeciwnika;
- utrzymanie ciągłości walki zbrojnej z przeciwnikiem;
- oddziaływanie psychologiczne (stanu ciągłego zagrożenia) wśród żołnierzy przeciwnika;
- kształtowanie warunków do organizowania grup masowego oporu.

²² Por. Biuletyn Informacyjny Nr 2 (162), Warszawa 1995, s. 13.

3. PROWADZENIE DZIAŁAŃ TAKTYCZNYCH W GŁĘBI UGRUPOWANIA PRZECIWNIKA

Z prowadzonych rozważań, doświadczeń z konfliktów lokalnych oraz literatury przedmiotu wynika, że zadania w ugrupowaniu przeciwnika najczęściej będą realizowane w formie:

- działań rozpoznawczych;
- działań specjalnych;
- działań nieregularnych;
- działania sił walczących w okrążeniu;
- działań powietrzno-szturmowych;
- działań desantowo-szturmowych.

3.1. Działania rozpoznawcze i specjalne

3.1.1. Rozpoznanie ogólnowojskowe

Rozpoznanie jest to zorganizowane działanie określonych sił i środków w celu zdobywania, opracowania i przekazywania zainteresowanym dowódcom i sztabom informacji o rzeczywistym lub potencjalnym przeciwniku, a dotyczących: sił zbrojnych, ekonomiki, sytuacji politycznej, oraz infrastruktury.²³

Aby osiągnąć wyznaczony cel, siły i środki rozpoznania, muszą wykonać podczas przygotowania operacji i walki, szereg trudnych do realizacji zadań. Uogólniając można przyjąć, że do tych zadań należy:

- ustalenie ewentualnych rejonów rozmieszczenia środków przenoszenia broni masowej zagłady i precyzyjnego rażenia;
- ustalenie rejonów ześrodkowania wojsk przeciwnika i charakteru ich działań bojowych (manewru), a zwłaszcza śledzenia jego odwodów;
- ustalenie składu, ugrupowania bojowego, możliwości i sposobów prowadzenia działań bojowych przez przeciwnika;

²³ Organizacja i prowadzenie rozpoznania na szczeblach taktycznych. Zasady ogólne, Podręcznik, ASG WP, Warszawa 1985, s. 9.

- wykrycie najistotniejszych środków ogniowych;
- rozpoznanie systemów łączności i środków radiolokacyjnych oraz wykrycie najważniejszych elementów systemu informacyjnego przeciwnika;
- wykrycie środków obrony przeciwlotniczej, oraz bazowania lotnictwa wojsk lądowych, a szczególnie śmigłowców bojowych;
- ustalenie wyników ogniowego oddziaływania na przeciwnika przez własne lotnictwo, artylerię i wojska raketowe;
- ustalenie stanu zaopatrzenia wojsk przeciwnika;
- wykrycie i rozpoznanie nowych środków walki i nowych wzorów uzbrojenia a także zmiany w sposobach prowadzenia działań bojowych przez przeciwnika.

Badania wskazują, że pomyślne wykonanie zadań rozpoznania osiąga się przez połączone działanie wszystkich rodzajów rozpoznania i ich ścisłe współdziałanie.

W zależności od celów działania i charakteru wykonywanych zadań rozpoznanie wojskowe dzieli się na: strategiczne, operacyjne i taktyczne. Doświadczenia z najnowszej historii wojen i konfliktów lokalnych wskazują, że rozpoznanie strategiczne, operacyjne i taktyczne są ze sobą ściśle powiązane, wzajemnie się uzupełniają i przeplatają, a ich wyniki służą zarówno zabezpieczeniu walki jak i operacji gdyż zadaniem każdego z nich jest nieustanne zdobywanie (w swoim zakresie) i opracowywanie informacji o przeciwniku i obszarze działań bojowych.

Literatura przedmiotu w zależności od przyjętych kryteriów zawiera różne podziały rozpoznania, dlatego też dla potrzeb niniejszej pracy przeanalizowane zostaną jedynie: rozpoznanie ogólnowojskowe i działania specjalne jako integralne części rozpoznania prowadzonego zarówno na szczeblu operacyjnym jak i taktycznym.

Rozpoznanie ogólnowojskowe stanowi jeden z podstawowych rodzajów rozpoznania taktycznego. Prowadzi się je siłami i środkami oddziałów i pododdziałów rozpoznawczych oraz pododdziałów piechoty, czołgów, desantowo-szturmowych, ze

składu których organizuje się odpowiednie elementy do prowadzenia rozpoznania. Do prowadzenia rozpoznania ogólnowojskowego na potrzeby walczących związków taktycznych i oddziałów wyznacza się następujące elementy rozpoznawcze:

- ↗ posterunek obserwacyjny;
- ↗ wóz patrolowy (drużyna patrolowa);
- ↗ bojowy patrol rozpoznawczy;
- ↗ patrol rozpoznawczy;
- ↗ oficerski patrol rozpoznawczy;
- ↗ grupa wypadowa;
- ↗ pododdział wyznaczony do organizacji zasadzki;
- ↗ pododdział wyznaczony do prowadzenia rozpoznania walką;
- ↗ samodzielny patrol rozpoznawczy;
- ↗ oddział rozpoznawczy.²⁴

Ze względu na ograniczenia przyjęte w pracy, rozpatrzone zostanie jedynie przeznaczenie i sposób działania tylko dwóch elementów rozpoznawczych, które zawsze będą działać w oderwaniu od macierzystych oddziałów i pododdziałów w terenie kontrolowanym przez przeciwnika. Należy jednak oczekiwać, że ze względu na swoje przeznaczenie, całość sił pododdziałów rozpoznawczych powinna być przygotowana i wyposażona do samodzielnego działania w ekstremalnych warunkach, w ugrupowaniu przeciwnika.

Pierwszy z nich to oddział rozpoznawczy, który jest elementem rozpoznawczym związku taktycznego (oddziału) wysyłanym na najważniejsze kierunki w celu prowadzenia rozpoznania we wszystkich rodzajach działań bojowych.

Skład oddziału rozpoznawczego jest uzależniony od charakteru działań bojowych wojsk i wykonywanych przez nie zadań, ugrupowania i charakteru działań przeciwnika, warunków terenowych pory roku i doby oraz postawionych zadań rozpoznawczych.

Oddział rozpoznawczy do prowadzenia rozpoznania podchodzącego przeciwnika otrzymuje rubież (rubieże) lub rejon w znacznej odległości od obrony.

²⁴ Organizacja i prowadzenie rozpoznania... op. cit., s. 37.

wojsk własnych, obejmujący prawdopodobny kierunek lub kierunki podejścia przeciwnika.

Do prowadzenia rozpoznania w wyznaczonym pasie lub nakazanym kierunku dowódca oddziału rozpoznawczego wysyła patrole rozpoznawcze, które działają w odległości do 10 km od oddziału rozpoznawczego. Działania tego elementu powinny być prowadzone w sposób skryty, poza głównymi drogami. W przypadku napotkania przeciwnika, dowódca oddziału rozpoznawczego melduje o fakcie przełożonemu, obchodzi przeciwnika i stara się rozpoznać siły główne. W miarę podchodzenia przeciwnika poszczególne patrole rozpoznawcze określają jego rodzaj, siłę, skład oraz czas i kierunki podchodzenia. Pododdziały rozpoznawcze przeciwnika, należy likwidować organizując zasadzki i napady.

W toku prowadzenia walk obronnych oddział rozpoznawczy wykorzystując luki w ugrupowaniu bojowym przeciwnika przenika w głąb jego ugrupowania i prowadzi rozpoznanie na tyłach i skrzydłach ugrupowania przeciwnika.

Drugim z omawianych elementów to samodzielny patrol rozpoznawczy - jest on elementem rozpoznawczym wysyłanym ze składu pododdziałów rozpoznawczych związku taktycznego (oddziałów) w sile do wzmocnionego plutonu rozpoznawczego w celu prowadzenia rozpoznania we wszystkich rodzajach działań bojowych. Element ten działa z reguły w głębi ugrupowania przeciwnika w odległości do 30km od czołowych pododdziałów wojsk własnych. W skład samodzielnego patrolu rozpoznawczego w zależności od potrzeb mogą wchodzić pododdziały rozpoznawcze rodzajów wojsk.

Doświadczenia z wojen i konfliktów lokalnych wskazują, że samodzielny patrol rozpoznawczy może wykonywać następujące zadania: wykrywać przeciwnika w wyznaczonym rejonie, określić jego siłę, skład i charakter działania, wykrywać rozmieszczenie jego środków ogniowych, chwycić jeńców, zdobywać dokumenty, wzory nowego uzbrojenia i sprzętu przeciwnika. Wymienione zadania samodzielny patrol rozpoznawczy wykonuje z reguły kolejno, w miarę przemieszczania się w nakazanym kierunku rozpoznania. Sposoby działania tego elementu w różnych sytuacjach bojowych tworzonych głównie przez przeciwnika i warunki terenowe będą podobne jak oddziału rozpoznawczego.

Literatura przedmiotu obok wielu cech jakimi powinno charakteryzować rozpoznanie bardzo mocno akcentuje skrytość rozpoznania. Uogólniając można przyjąć, iż polega ona na utrzymaniu wszystkich przedsięwzięć związanych z przygotowaniem pododdziałów jak i samego działania w ugrupowaniu przeciwnika w ścisłej tajemnicy. Szczęólnego znaczenia nabiera skrytość działania pododdziałów rozpoznawczych, wykonujących zadania najczęściej w obszarze kontrolowanym przez przeciwnika. Zachowanie skrytości przez te pododdziały wymaga nie tylko umiejętności działania, ale także wyposażenie ich w niezbędne środki walki jak i środki należące do szerokiej gamy zabezpieczenia logistycznego pozwalające ten warunek spełnić.

3.1.2. Działania specjalne.

Są to działania, które obok rozpoznania ogólnowojskowego są podstawowym rodzajem rozpoznania taktycznego i obejmują przedsięwzięcia organizowane przez sztaby, a wykonywane na terytorium kontrolowanym przez przeciwnika siłami niewielkich pododdziałów (grup) specjalnie w tym celu zorganizowanych, wyposażonych i odpowiednio wyszkolonych.²⁵

Doświadczenia minionych wojen, konfliktów lokalnych oraz ćwiczeń, potwierdzają, że działania we współczesnych warunkach nabierają szczególnego znaczenia. Grupy specjalne działające w obszarze kontrolowanym przez przeciwnika, mogą zdobyć lub potwierdzić informację bez względu na istniejące warunki oraz stopień zamaskowania rozmieszczonych tam obiektów. Są one w stanie określić rodzaj i charakter, stan i gotowość bojową przeciwnika, a przede wszystkim dokładnie określić współrzędne wykrywanych celów. W określonych sytuacjach grupy specjalne mogą również destrukcyjnie oddziaływać na przeciwnika poprzez prowadzenie aktów dywersji i działań psychologicznych. W ramach działań specjalnych możliwe jest także nawiązywanie współdziałania i udzielania pomocy elementom rozpoznawczym jak i zgrupowaniom prowadzącym działania nieregularne.

Jak już wcześniej było nadmieniane działania specjalne obok większości działań rozpoznania ogólnowojskowego i działań nieregularnych będą prowadzone na

²⁵ Por. Organizacja i prowadzenie rozpoznania...op. cit., s. 55.

terenie który przynajmniej czasowo zajął przeciwnik w różnych warunkach klimatycznych, terenowych jak i taktyczno-operacyjnych w różnym oddaleniu od sił głównych.

Warunki powyższe w każdym przypadku będą oddziaływać inaczej na zakres i metody działań specjalnych, a zwłaszcza na organizację i wyposażenie grup, sposób ich bytowania, wykonania poszczególnych zadań oraz czas działania.

Analiza najnowszych konfliktów zbrojnych, wskazuje, że możliwości i sposoby prowadzenia działań specjalnych zależą między innymi od: gęstości nasycenia obszaru działań wojskami przeciwnika, charakteru terenu i jego pokrycia, pory roku, warunków meteorologicznych, sytuacji demograficznej, nastawienia miejscowej ludności oraz przygotowania żołnierzy zarówno pod względem wyszkolenia jak i wyposażenia.

Każda grupa specjalna działa w rejonie (może wynosić około - 50km²) lub na kierunku. Rejon - to obszar obejmujący miejsce bazowania i wykonywania zadań, poza który nie powinna ona z zasady wychodzić bez uzasadnionej przyczyny i wiedzy przełożonego. Wielkość rejonu zależy głównie od ilości zadań i rozmieszczenia obiektów zainteresowania oraz głębokości i czasu działania grupy, zarówno rejon jak i kierunek w trakcie realizacji zadań mogą ulec zmianie.

Prowadząc działania w określonym rejonie grupa specjalna rozwija bazę główną oraz 1-2 bazy zapasowe i odpowiednio je urządza. Służą one do przechowywania wyposażenia, a także rozwiązuje się w nich wszelkie problemy bytowe (odpoczynek, żywienie, opieka nad rannymi) oraz przygotowuje akcje bojowe.

W czasie działań na kierunku grupa znajduje się w ciągłym ruchu, nie rozwija bazy głównej ani baz zapasowych, lecz w zależności od potrzeb organizuje krótkotrwałe odpoczynki, lub najwyżej tzw. bazy przejściowe. W takim przypadku powinna zabierać tylko niezbędne wyposażenie, odpowiednio do swoich możliwości transportowych.

W stosunku do rubieży styczności wojsk grupy specjalne działające na korzyść związku operacyjnego mogą wykonywać zadania w ugrupowaniu przeciwnika do 100 i więcej kilometrów. Główny wysiłek działań grup specjalnych w natarciu jak i w obronie koncentrować się będzie w obszarze rozmieszczenia raketowych środków

broni precyzyjnego rażenia, odwodów przeciwnika, rejonów bazowania lotnictwa taktycznego i wojsk lądowych oraz stanowisk dowodzenia.

Ograniczenie niekorzystnych czynników występujących w obszarze kontrolowanym przez przeciwnika zwłaszcza przeciwdziałania jego sił i środków, uchronienie się grup przed likwidacją czy też większymi stratami osobowymi, uzyskanie pewnej swobody przemieszczania się oraz wykonanie zróżnicowanych zadań jest możliwe pod warunkiem rygorystycznego przestrzegania zasad taktyki działań specjalnych.

Głównymi zasadami działań specjalnych, podobnie jak innych form walki prowadzonej w ugrupowaniu przeciwnika są: skrytość, aktywność, podstęp, staranne przygotowanie i przeprowadzenie akcji bojowych, ubezpieczenie, rozśrodkowanie sił i koncentracja ich wysiłków oraz unikanie wiązania się walką.

Jedną z najważniejszych zasad i jednocześnie łączących pozostałe jest skrytość a polega ona na zachowaniu w tajemnicy wszystkich przedsięwzięć organizacyjnych działania grup i przekazywaniu informacji.

Po przerzucie (wylądowaniu) grupa specjalna powinna „zapaść” się w terenie, nie może ona pod żadnym pozorem ujawniać swojej obecności, a już w żadnym wypadku przeznaczenia i właściwego charakteru. Zwiadowcy powinni przystosować się do istniejących warunków i roli w jakiej kazano im występować, umiejętnie wykorzystywać istniejące warunki terenowe, ściśle przestrzegać zasady maskowania oraz zacierać ślady swojej obecności.

Wszelkie przemarsze grupa wykonuje z zachowaniem zasad maskowania, głównie nocą lub w warunkach ograniczonej widoczności, z wykorzystaniem naturalnych warunków terenowych. Miejsca pobytu (bazowania, obserwacji, kontaktowania się) grupy zarówno podczas jej obecności jak i po opuszczeniu, powinny zachować pierwotny wygląd.

Doświadczenia z minionych wojen i konfliktów lokalnych jednoznacznie wskazują, że przestrzeganie przez grupy specjalne (choćby najlepiej wyszkolone) zasady skrytości, jest możliwe tylko przy odpowiednim wyposażeniu ich pod względem logistycznym. Głównie chodzi tu o takie wyposażenie, które nawet najmniejszym grupom pozwoli w ekstremalnie trudnych warunkach bytować

(utrzymując wśród poszczególnych żołnierzy wysoką wydolność fizyczna i psychiczną), przemieszczać się i wykonywać najtrudniejsze zadania.

Podczas określania wyposażenia dla grup specjalnych należy zawsze brać pod uwagę:

- ↪ skład osobowy;
- ↪ ilość i charakter zadań;
- ↪ zadania doraźne jakie grupa może otrzymać dodatkowo;
- ↪ przewidywany okres działań;
- ↪ charakter rejonu działań i możliwości zaopatrywania się grupy z zasobów miejscowych;
- ↪ warunki atmosferyczne;
- ↪ możliwości środka transportowego (o ile grupa będzie z takiego korzystać).

W toku działań wszelkie przemarsze, nawet na znaczne odległości grupy specjalne odbywać będą pieszo, lub na zdobytych środkach transportu, przenosząc ze sobą wyposażenie. W tych warunkach każdy dodatkowy kilogram obniża ruchliwość grupy i może opóźnić jej przystąpienie do wykonania zadań. Dlatego przy określaniu wyposażenia dla grupy specjalnej należy zawsze widzieć nie tylko jej potrzeby, ale i możliwości transportowe.

3.2. Działania pododdziałów ogólnowojskowych

3.2.1. Walka w okrążeniu

Okrążenie jest to zorganizowane działanie w celu izolacji określonego zgrupowania wojsk przeciwnika od bazy zaopatrzenia i pozostałych sił, zmuszając je do zaniechania oporu i poddania się²⁶. Okrążenie jest z reguły konsekwencją niepomyślnego przebiegu walki, której dalszemu niekorzystnemu rozwijaniu się nie można w danej sytuacji zapobiec²⁷. i najczęściej ma charakter działań wymuszonych.

²⁶ Leksykon wiedzy wojskowej, Warszawa 1979, s. 274. Por. M. Laszczyk, Walka w okrążeniu, Warszawa 1985, s. 22.

²⁷ Regulamin Działań Taktycznych Wojsk Lądowych, Część I (związek taktyczny, oddział), Warszawa 1994, s. 48.

Z doświadczeń wojennych i konfliktów lokalnych wynika, że okrążenie może mieć miejsce we wszystkich rodzajach działań bojowych, najczęściej jednak będzie dochodziło do niego podczas prowadzenia obrony. Wynika to głównie z przewagi ogólnej przeciwnika i swobody wyboru przez niego kierunków uderzeń. Niebagatelną rolę odgrywa szerokie stosowanie „manewru pionowego” tzn. desantów powietrznych, działań powietrznoszturmowych i minowania zdalnego, co ułatwia szybsze zamknięcie pierścienia okrążenia.

Okrążone mogą być także wojska wykonujące zwroty zaczepne. Może to nastąpić na skutek nierównomiernego rozwijania działań. Nacierające na wybranych kierunkach wojska z reguły będą miały otwarte skrzydła, będą działać w dużym oddaleniu od pozostałych sił, co sprzyjać będzie wykonaniu niespodziewanego uderzenia i wyjścia na tyły wojsk prowadzących działania zaczepne. Do okrążenia może dojść także wówczas, gdy przeciwnik silnym kontratakiem lub przeciwuderzeniem odetnie i odizoluje w określonym rejonie część sił nacierających wojsk.

W warunkach gdy zorganizowane wycofanie wojsk stanie się niemożliwe lub niecelowe będą one zmuszone prowadzić walkę w izolacji od sił głównych tj. w okrążeniu. Wówczas celem ich działania jest niedopuszczenie do rozbicia i stworzenie warunków do wyjścia z okrążenia i połączenia się z siłami głównymi.

Walka w okrążeniu może być również działaniem zamierzonym, którego celem z reguły będzie: utrzymywanie obiektów i rejonów o dużym znaczeniu, przecięcie dróg dowozu i ewakuacji przeciwnika, wiązanie jego sił oraz hamowanie jego tempa natarcia. Pozwalać będzie również na znaczne przyspieszenie tempa działań w wypadku wykonywania zwrotu zaczepnego na danym kierunku. Do tego typu działań przygotowuje się załogi i garnizony wybranych miejscowości (obiektów) w tym szczególnie siły OT.

Wnioski z działalności bojowej dowodzą, że na szczeblu taktycznym siły celowo (planowo) pozostawione do walki w okrążeniu nie przekraczają w zasadzie batalionu (zgrupowania taktycznego). Czas ich samodzielnej walki ograniczony będzie z reguły do 2 dób, chociaż doświadczenia wojenne szczególnie z Czeczeni i byłej Jugosławii wskazują na możliwość prowadzenia skutecznej walki przez kilkanaście

i więcej dni. Warunkiem zaistnienia takiej sytuacji będzie umiejętne wykorzystanie istniejących warunków terenowych, rzeźby i pokrycia terenu w tym szczególnie obszarów zabudowanych.

Zadania sił walczących w okrążeniu najczęściej będą polegały na:

- utrzymania danej miejscowości lub obiektu wraz ze znajdującymi się tam zasobami;
- blokowania szlaków komunikacyjnych;
- stwarzaniu dogodnych warunków w wypadku wykonywania zwrotu zaczepnego;
- działania jako rejon bazy dla oddziałów i grup (zgrupowań) rajdowych oraz grup desantowoszturmowych.

Ilość sił i środków okrążonych wojsk może być różna. Działania w okrążeniu mogą prowadzić siły jednego lub kilku pododdziałów, zasadą jest w takiej sytuacji podporządkowanie wszystkich sił jednemu dowódcy w celu zespolenia wysiłków.

Organizując walkę w okrążeniu dokonuje się niezbędnych zmian w ugrupowaniu. Przygotowuje się punkty oporu do obrony okrężnej oraz koryguje system ognia i uściśla współdziałanie.

W działaniach wojsk w okrążeniu można wyodrębnić trzy okresy różniące się celami, warunkami i sposobami działania. Są nimi:

- okres wstępny - mający na celu zapewnienie dogodnych warunków do walki w okrążeniu;
- działania obronne w okrążeniu;
- wychodzenie (przebijanie się) z okrążenia.

Warunki obrony w okrążeniu najczęściej narzucać będą ugrupowanie w jeden rzut z odwodem (odwodami).

Uogólniając wnioski z konfliktów lokalnych można stwierdzić, że ugrupowanie wojsk podczas obrony w okrążeniu powinno zapewnić:

- skuteczną obronę ludzi i sprzętu przed uderzeniami ogniowymi, w tym bronią precyzyjnego rażenia;

- manewr ogniem oraz siłami i środkami na zagrożone lub zamierzone kierunki działań;
- siły opór wojsk w rejonach kluczowych i na ważnych rubieżach;
- jak najlepsze wykorzystanie terenu.

Tworząc ugrupowanie w obronie okrężnej należy kierować się następującymi względami:

- organizować taką liczbę elementów ugrupowania bojowego, jaka jest niezbędna do utrzymania bronionego rejonu;
- zapewnić każdemu z elementów ugrupowania bojowego maksymalną zdolność do samodzielnego działania;
- przewidzieć możliwości łączenia wysiłku (synchronizacji) poszczególnych elementów ugrupowania na korzyść tego, który w danym okresie będzie wykonywał zadanie główne.

W sprzyjających warunkach walka w okrażeniu może być wspierana siłami i środkami przełożonego. Może to wyrażać się w wykonaniu uderzeń na wojska przeciwnika lotnictwem, ogniem artylerii, przerzucie wojsk i zaopatrzenia śmigłowcami w rejon okrażenia. Liczne doświadczenia historyczne dobitnie wykazują, że nawet niewielka pomoc przełożonego może mieć decydujące znaczenie w realizacji celów postawionych przed wojskami walczącymi w okrażeniu.

Na rozkaz przełożonego lub za jego zgodą, szczególnie w sytuacji wyczerpania się zapasów materiałowych okrażone siły powinny podjąć próbę wyjścia z okrażenia, przenikając albo przebijając się w stronę wojsk własnych, lub gdy jest to niemożliwe, przejść do działań nieregularnych.

Przerwanie pierścienia okrażenia należy organizować na kierunku zapewniającym szybkie i skryte ześrodkowanie wojsk, gwałtowność uderzenia i możliwość szybkiego połączenia się z wojskami własnymi. Dla odciążenia części sił przeciwnika i wprowadzenia go w błąd co do kierunku działań, należy wykonywać uderzenia pozorne na innych kierunkach.

W odróżnieniu od natarcia w warunkach normalnych ugrupowanie bojowe do wyjścia z okrażenia tworzone będzie w czasie prowadzenia uporczywych walk, pod

ciągłym oddziaływaniem przeciwnika z różnych kierunków i nierzadko w warunkach braku sąsiadów.

Ugrupowanie to będzie składać się z dwóch zasadniczych elementów:

- zgrupowania przełamującego (uderzeniowego);
- grup osłony.

Liczba elementów ugrupowania bojowego, ich skład i zadania będą zależne od sytuacji i przewidywanych potrzeb pola walki. Niekiedy może zaistnieć konieczność organizowania innych elementów ugrupowania bojowego, takich jak np. oddziały obejścia lub oddziały rajdowe. Każdy z tych elementów powinien być zdolny do wykonania specyficznego zadania określonego w planie walki.

Zgrupowanie przełamujące dążyć powinno do przerwania pierścienia okrążenia i stworzenia warunków do odejścia sił głównych w określonym kierunku. Zgrupowanie to wykonuje najbardziej odpowiedzialne zadanie, w jego skład wchodzi większość walczących w okrążeniu wojsk.

Oddział (grupy) osłony wyznacza się w celu:

- obrony zajmowanego rejonu do czasu przerwania pierścienia okrążenia przez zgrupowanie przełamujące;
- zapobieżenia zamknięcia dokonanego wyłomu w czasie wychodzenia wojsk z okrążenia;
- osłony skrzydeł i tyłów sił głównych oraz zapewnienia zorganizowanego wyjścia z okrążenia wszystkim oddziałom (pododdziałom).

Liczba i skład pododdziałów (grup) osłony mogą być różne. Każdy z nich występuje jako oddzielny element ugrupowania bojowego. Ich skład będzie zależał od stopnia zagrożenia uderzeniami z danego kierunku.

Pododdziały (grupy) osłony w czasie przerywania pierścienia okrążenia utrzymują zajmowane pozycje i wycofują się tylko na rozkaz dowódcy wychodzących z okrążenia sił. Pododdziały (grupy) osłaniające skrzydła wycofują się ostatnie po przepuszczeniu oddziałów (pododdziałów) wydzielonych do osłony elementów logistycznych lub po wykonaniu zadania i braku możliwości połączenia się z głównym zgrupowaniem przechodzą do działań nieregularnych.

Sposób działania wojsk po przerwaniu pierścienia okrążenia zależał będzie od konkretnej sytuacji operacyjno-taktycznej oraz charakteru i treści zadania bojowego określonego przez przełożonego.

3.2.2. Działania nieregularne.

Wobec różnorodnego definiowania rozpatrywanych działań przyjęto, że działania nieregularne to: forma działań bojowych prowadzonych przez przygotowane już w czasie pokoju lub doraźnie tworzone w czasie wojny zgrupowania taktyczne, stosujące specyficzne sposoby walki w celu zwalczania i dezorganizacji poczyną przeciwnika na obszarze przez niego opanowanym.²⁸

A. Ogólne warunki realizacji zadań

Podkreślając jeszcze raz bardzo mocno stałe czynniki jako zjawisko determinujące podejmowanie i realizację zadań w ugrupowaniu przeciwnika nie można pominąć tych, które mogą podlegać okresowym zmianom, ale jak wykazały badania równie ważnym. Najważniejsze z nich to:

- sposób przejścia do działań w ugrupowaniu przeciwnika oraz położenie pododdziałów przeznaczonych do tej formy walki;
- posiadane siły i środki przez zgrupowania taktyczne prowadzące takie działania.²⁹

Przestrzeń obronna będąca w obszarze zainteresowania związku operacyjnego w stosunku do możliwości jej obsadzenia przez wojska operacyjne, jak i w stosunku do szerokości pasa (pasów) natarcia wdzierającego się przeciwnika powoduje, że zgrupowania taktyczne przygotowane do działań w oderwaniu od sił głównych będą znajdować się w różnym położeniu w stosunku do przeciwnika, jak i wojsk własnych. Stąd też stawiane zadanie lub podejmowane samoistnie musi to położenie uwzględniać.

Możliwości wykonania zadań, co już wcześniej zostało stwierdzone, zależą również od ilości i jakości posiadanych sił i środków. Różnorodność oraz

²⁸ Regulamin działań taktycznych Wojsk Lądowych, Część I, (związek taktyczny, oddział), Warszawa 1994, s. 7.

²⁹ Por. Z. Czarnota, Z. Moszumański, Chiny-Wietnam, Warszawa 1995, s. 24 - 41.

skomplikowany charakter niektórych zadań wskazuje, iż w poszczególnych zgrupowaniach mających realizować te zadania, muszą występować specjaliści wszechstronnie i starannie wyszkoleni. Ilość posiadanych bowiem sił i środków określa możliwości jednoczesnego wykonania różnych zadań, a poziom wyszkolenia i wyposażenie żołnierzy decyduje o jakości podejmowanych zadań.³⁰

B. Rodzaje wykonywanych zadań

We wcześniejszych rozważaniach uwypuklone zostały cele działań w ugrupowaniu przeciwnika na tle operacji obronnej, ich wpływ na osiągnięcie jej celu oraz czynniki determinujące realizację zadań podejmowanych w tej specyficznej formie walki.

Kolejnym więc problemem jaki powinien zostać rozwiązany jest udzielenie odpowiedzi na pytanie: jakie zadania będą wykonywane przez zgrupowania taktyczne prowadzące walkę w formie działań nieregularnych w ramach operacji obronnej?

Wcześniej sformułowane wnioski dowodzą, że tego rodzaju działania mogą prowadzić siły ze składu wojsk operacyjnych, jak i wojsk obrony terytorialnej. Bez względu jednak na ich wcześniejszą przynależność będą działać na korzyść i w interesie dowódcy związku operacyjnego, muszą więc zatem wykonywać zadania postawione przez dowództwo tego związku lub podejmowane z własnej inicjatywy ale w jego interesie.

W okresie rozpoczęcia działań wojennych i wtargnięcia przeciwnika na terytorium Polski część sił wojsk operacyjnych prowadzących obronę wybranych miejscowości, jak i wojska obrony terytorialnej prowadzące działania nieregularne w masowej skali, będą paraliżować działania zgrupowań lądowych przeciwnika. Zadając im straty i opóźniając ruch przyczynią się wspólnie z wojskami operacyjnymi działającymi w pasie przesłaniania do stworzenia możliwości dla mobilizacyjnego rozwinięcia kolejnych oddziałów i związków taktycznych w głębi i przemieszczania ich na rozpoznane już kierunki uderzeń, by przejść na nich do obrony bądź też wykonać zwrot zaczepny.

³⁰ Por. Działania specjalne we współczesnych warunkach prowadzenia działań bojowych, Warszawa 1964, s. 57.

W sytuacji przejścia do obrony w głębi terytorium, zgrupowania taktyczne na kierunkach podejścia przeciwnika do przedniego skraju obrony wykonywać będą uderzenia punktowe na jego newralgiczne elementy, minować oraz niszczyć drogi manewru jego wojsk. Największe nasilenie walki wszystkich zgrupowań prowadzących działania w ugrupowaniu przeciwnika powinno nastąpić z chwilą uderzenia jego głównego zgrupowania uderzeniowego na pierwszy rzut własnego ugrupowania operacyjnego i trwać aż do czasu załamania jego natarcia.

W sytuacji kiedy wykonywany będzie zwrot zaczepny, główny wysiłek całości sił prowadzących działania w obszarze kontrolowanym przez przeciwnika powinien zostać skupiony na kierunku uderzenia lub w jego bliskim sąsiedztwie, a zadania powinny polegać na paraliżowaniu ruchu odwodów przeciwnika, niszczeniu jego elementów kierowania walką i elementów logistycznych, a także na utrudnianiu przeciwnikowi rozbudowy zapór i prac fortyfikacyjnych. Bardzo ważnym zadaniem będzie również uchwycenie ważnych obiektów i rubieży (ciaśnin) terenowych znajdujących się na kierunku uderzenia własnych wojsk, których utrzymanie zagwarantuje ciągły ruch do przodu zgrupowań wykonujących uderzenie.

W sytuacji głębokiego wtargnięcia przeciwnika na terytorium kraju wszystkie wojska, które znalazły się w obszarze zajęтым przez niego powinny przejść do działań nieregularnych niszcząc jego siły, elementy dowodzenia i logistyki, nie dopuszczając do zorganizowania okupacji danego obszaru.³¹ Ważnym staje się zorganizowanie szkieletu struktur ruchu masowego oporu już w okresie pokoju.

*

*

*

Wnioski z konfliktów lokalnych oraz praktyki szkoleniowej, a także poglądy prezentowane zarówno przez teoretyków, jak i praktyków ze wszystkich okręgów wojskowych pozwoliły na uporządkowanie uzyskanych rezultatów badań. W ich wyniku możliwe stało się wyodrębnienie najbardziej prawdopodobnych zadań jakie mogą wykonywać zgrupowania taktyczne prowadzące działania nieregularne

³¹ Por. J. Marczak, R. Jakubczak, Z. Gąsiorek, Działania nieregularne sił obrony terytorialnej, op. cit., s. 62.

w poszczególnych fazach operacji obronnej. Dokonując pewnego uogólnienia można przyjąć, że:

A. W ramach szeroko rozumianego opóźniania i dezorganizacji systemu działań ofensywnych przeciwnika należy wykonywać:

- ↪ dezorganizację systemów dowodzenia i kierowania ogniem przeciwnika, przez zwalczanie wybranych elementów tych systemów;
- ↪ wiązanie przeciwnika na określonym obszarze przez zdecydowaną aktywizację działań dywersyjno-rozpoznawczych, utrudnianie podejścia świeżych sił w rejon bitwy oraz wykonywanie manewru przez likwidację i zastępowanie regulacji ruchu, ustawianie mylących znaków i napisów, odwracanie drogowskazów, itp.;
- ↪ zwalczanie systemu zabezpieczenia działań przeciwnika przez niszczenie magazynów, składów baz zaopatrzeniowych i remontowych wraz ze znajdującym się tam sprzętem i zaopatrzeniem oraz zwalczanie logistycznych elementów dowodzenia i ich węzłów łączności;
- ↪ uniemożliwianie swobodnego wykorzystania przez przeciwnika infrastruktury operacyjnej i taktycznej oraz obiektów stacjonarnych przez dokonywanie niszczeń urządzeń stacyjnych i przeładowniczych, dróg i ważnych obiektów na drogach komunikacji kołowej, kolejowej i wodnej;
- ↪ rozpoznanie, polegające głównie na zbieraniu i przekazywaniu danych dotyczących:
 - rodzaju, rozmieszczenia i działalności bojowej środków lotnictwa, wojsk raketowych i artylerii;
 - ugrupowań i sił, składu i numeracji oddziałów, związków taktycznych i operacyjnych przeciwnika a także elementów dowodzenia, łączności, zaopatrzenia oraz prawdopodobne terminy i kierunki ich przegrupowania;
 - ruchu transportów zaopatrzeniowych, rozmieszczenia i działalności systemu logistycznego.

B. W ramach wykonywania zwrotów zaczepnych dodatkowo:

- ↪ opanowanie, zabezpieczenie i utrzymanie do czasu podejścia sił głównych zgrupowania uderzeniowego lub lądowania desantu powietrznego

(śmigłowcowego) ważnych obiektów i rejonów (mostów, przepraw, ciasnin terenowych itp.);

- ↪ oznaczenie i zabezpieczenie lądowisk (zrzutowisk) dla desantów śmigłowcowych i powietrznych;
- ↪ zdobycie i zabezpieczenie dla potrzeb desantu powietrznego środków transportowych oraz dostarczenie przewodników;
- ↪ udział w opanowywaniu ważnych rejonów i obiektów lub udział w okrążeniu i rozbiciu przeciwnika przez główne zgrupowanie uderzeniowe.

Wymienione wyżej zadania stojące przed różnorodnymi zgrupowaniami taktycznymi będą możliwe do realizacji jedynie wtedy, gdym żołnierze wchodzący w skład tych zgrupowań obok znakomitego wyszkolenia dysponować będą odpowiednim wyposażeniem.

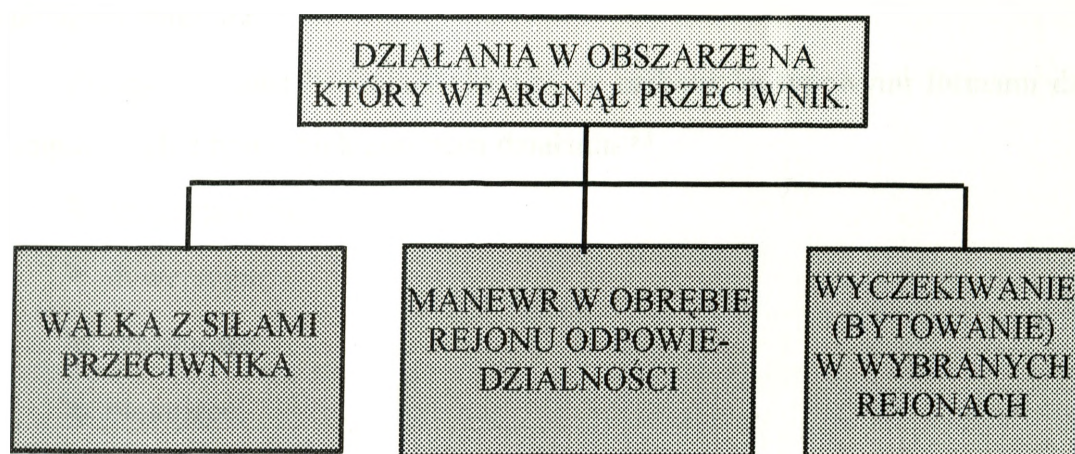
Działania w obszarze kontrolowanym przez przeciwnika będą odbywać się w oderwaniu od macierzystych oddziałów i pododdziałów przez dłuższy okres czasu, nawet do kilkunastu dni, dlatego też wyposażenie (szeroko rozumiane) powinno umożliwiać walkę i bytowanie nawet najmniejszym grupom żołnierzy w ekstremalnie trudnych warunkach, przy ciągłym zagrożeniu wykryciem przez przeciwnika.

C. Formy i sposoby realizacji zadań.

Działania nieregularne to działania bojowe prowadzone przez przygotowane już w czasie pokoju bądź doraźnie tworzone w czasie wojny zgrupowania taktyczne, stosujące specyficzne sposoby walki w celu zwalczania i dezorganizacji poczynąń przeciwnika na obszarze przez niego opanowanym.³² Dostępne informacje, zawarte w literaturze przedmiotu, publikacjach, jak i doświadczenia z konfliktów oraz ćwiczeń wskazują, że z chwilą przejścia wyznaczonych sił do działań nieregularnych będą one przystępować do realizacji stojących przed nimi konkretnych zadań bojowych. Na tej podstawie można stwierdzić, że najobszerniejszym fragmentem ich działalności będzie walka zaczepna lub obronna z siłami przeciwnika. Ponadto na całość działań w terenie, na który wdarł się przeciwnik, składają się jeszcze: manewr w obrębie

³² Regulamin działań taktycznych wojsk lądowych. Część I (związek taktyczny, oddział), Warszawa 1994, s. 9.

określonego obszaru zainteresowania oraz wyczekiwanie (bytowanie) w wybranych rejonach (rys. 2).

Rys. 2. Struktura działań nieregularnych.

Wnioski z konfliktów lokalnych ostatnich lat pozwalają sądzić, że każde działanie w obszarze, na który wtargnął przeciwnik będą niezwykle trudne i skomplikowane. Charakteryzuje je szereg czynników będących przedmiotem wcześniejszych rozważań, gdzie udzielono odpowiedzi na pytanie badawcze: od czego zależeć będzie powodzenie działań w obszarze kontrolowanym przez przeciwnika, a więc również działań nieregularnych?

Dla wyczerpania zatem całości problemu powinniśmy poszukać odpowiedzi na kolejne pytanie: w jakiej formie i jakimi sposobami mogą być realizowane zadania stawiane przed działaniami nieregularnymi?

Biorąc pod uwagę specyfikę prowadzenia działań w obszarze, na który wtargnął przeciwnik, znajdujące się tam siły części wojsk operacyjnych, jak i obrony terytorialnej, utracą możliwość prowadzenia regularnej walki. Nie mogą one jednak zaprzestać destrukcyjnego oddziaływania na przeciwnika, tym samym więc ich postępowanie przyjmie formę działań nieregularnych.

Analizowana forma walki jest domeną niewielkich zgrupowań (grup), toteż jej rozmach ma zakres taktyczny, a znaczenie bardzo często operacyjne. Wobec powyższego pododdziały przechodzące do działań nieregularnych powinny doskonale znać taktykę takich działań, ponieważ szczególnie te działania nie znoszą schematów, nie wolno stosować takich samych rozwiązań, chociażby w bardzo podobnych

sytuacjach. Domeną działań nieregularnych powinno być bogactwo stosowanych form i sposobów walki pozwalających na różnorodne zwalczanie takich samych lub podobnych obiektów.

Przeprowadzone badania wykazały, że najbardziej typowymi formami działań nieregularnych z tymi obiektami będą działania:³³

- ↳ rozpoznawcze;
- ↳ dywersyjne;
- ↳ szturmowe;
- ↳ blokujące;
- ↳ likwidacyjne.

Na podstawie przeprowadzonych badań przyjęto, że każde z tych działań może być realizowane odpowiednimi do formy sposobami. Specyfika poszczególnych działań wykazuje przy tym, że w wielu przypadkach sposoby mogą być jednakowe lub bardzo zbliżone do siebie, co wskazuje na uniwersalność i zarazem podział czysto teoretyczny.

Nietrudno zauważyć, że wyszczególnione wyżej formy działań nieregularnych wymuszają niejako na siłach prowadzących te działania realizację zadań w sposób zaczepny, a tylko niektóre przez prowadzenie obrony (np. działania blokujące).

Prowadzenie działań zaczepnych na obszarze, na który wdarł się przeciwnik wymaga dużych zdolności manewrowych, pozwalających na uchylanie się spod uderzeń przeciwnika, ale przede wszystkim na atakowanie i niszczenie lub obezwładnianie wybranych elementów. Badania wykazały, że głównymi sposobami zaczepnymi stosowanymi w działaniach nieregularnych mogą być zasadzka i napad.

Czym zatem charakteryzować się mogą zasadzka i napad jako najbardziej uniwersalne sposoby działania zgrupowań taktycznych prowadzących działania nieregularne? Jaka powinna być taktyka tych zgrupowań przy takich sposobach walki?

³³ Por. D. Kubajewski, Z. Wrześniak, Formy działań partyzanckich a szkolenie komandoskie, Przegląd OTK 1973, nr 4, s. 39.

Rozpatrując problematykę zasadzek należy pamiętać, że jak wykazują badania będzie to jedna z najczęściej stosowanych sposobów walki w działaniach nieregularnych. Zasadzka jest podstępny ukryciem się w celu niespodziewanej napaści, działania znienacka, zaczajenie się na kogoś; miejsce gdzie się ktoś na kogoś zaczął.³⁴ W stwierdzeniu tym zawarta jest w sensie ogólnym pełna charakterystyka całego zjawiska, określa bowiem nie tylko cel jego występowania ale też wskazuje normy postępowania pozwalające osiągnąć zakładany cel. Głównie chodzi tu o konieczność ukrycia przed rozpoznaniem przeciwnika poczynić sił i środków przeznaczonych do wykonania zasadzki do czasu rozpoczęcia akcji.

Zgrupowanie taktyczne może organizować zasadzki jako:

- ↪ samodzielne, wystawiane na ustalonej (prawdopodobnej) trasie przejazdu (przemarszu) przeciwnika lub w rejonie obiektu, do którego ma on przybyć;
- ↪ sieć zasadzek wystawianych w przypadku istnienia kilku prawdopodobnych kierunków przemieszczania się przeciwnika lub kilku obiektów, stanowiących przedmiot naszego zainteresowania.

W celu zapewnienia skutecznego wykonania zadania przy pomocy tego sposobu zawsze należy dokonać starannego i przemyślanego wyboru miejsca, skrytego i dokonanego w odpowiednim czasie rozmieszczenia w nim sił przewidzianych do jego realizacji. Miejsce takie musi spełniać wiele wymogów, z których najważniejsze to:

- ↪ ograniczenie manewru sił i środków będących celem zasadzki;
- ↪ uzyskanie możliwości zaskoczenia;
- ↪ możliwość ukrycia sił oraz szybkiego i bezpiecznego wycofania się, bądź możliwość rozproszenia po wykonaniu akcji.

Prawidłowość ta, wielokrotnie była sprawdzana w czasie drugiej wojny światowej, dodatkowo potwierdziły ją działania w Wietnamie, Afganistanie, Czeczenii.

³⁴ Por. Słownik języka polskiego..., op. cit., tom III, s. 956.

Kolejnym sposobem wykonywania zadań przez zgrupowania prowadzące działania nieregularne jest napad. Może on być wykonany jako bezpośrednie uderzenie pododdziału (zgrupowania) na obiekt w ugrupowaniu przeciwnika lub jako porażenie go ogniem, kiedy ma on przewagę i jest ukryty w silnie umocnionych obiektach (bazach).

Doświadczenia bojowe dowodzą, że uderzenia bezpośrednie, jako sposób wykonania napadu, wykonywać mogą zgrupowania (pododdziały) o różnej liczebności, w zależności od terenu (miejsca), zadania i charakteru obiektu oraz przewidywanych możliwości przeciwdziałania przeciwnika.

Literatura przedmiotu określa napad jako mniej korzystny sposób wykonywania zadań przez pododdziały (zgrupowania taktyczne) prowadzące działania nieregularne. Zorganizowanie napadu wymagać bowiem będzie większej ilości sił niż zasadzka oraz pociąga za sobą więcej ofiar³⁵. Należy przypuszczać jednak, że będzie on stosowany przy wykonywaniu niektórych zadań, jako najbardziej skuteczny np.: podczas rozbijania wojsk rozmieszczonych w budynkach. Napad może mieć też miejsce w trakcie niszczenia szczególnie ważnych środków rażenia na stanowiskach lub baz zaopatrzeniowych, a także w celu uwolnienia więźniów (jeńców) z miejsc ich przetrzymywania.

Napad można przeprowadzić w zależności od potrzeb i posiadanych sił, na cały obiekt i załogę przeciwnika, lub tylko na jego część. Dobrze przemyślany i przygotowany, może dać możliwość uzyskania sukcesu mniejszymi siłami nad znacznie silniejszym przeciwnikiem. Każdorazowo jednak dowódca przygotowujący napad powinien bardzo dokładnie poznać rejon przyszłego działania, rozmieszczenie obiektów i budowli. Niezbędnym będzie dokładne rozpoznanie systemu obrony obiektu, przeszkód naturalnych i sztucznych oraz stanowisk ogniowych.

Ponieważ jednym z czynników decydujących o powodzeniu napadu jest zaskoczenie, duże znaczenie będzie też mieć zapewnienie sobie skrytego podejścia do obiektu, ciągłego rozpoznania do samego momentu napadu, a także przewidywanie możliwości oddziaływania przeciwnika po wykonaniu napadu. Dlatego w skład

³⁵ Z. Pulit, *Zasady walki zbrojnej UPA w Polsce w latach 1945 - 47*, Warszawa 1991, s. 80.

pododdziału wyznaczonego do wykonania napadu powinni wejść żołnierze, którzy bardzo dobrze znają teren i potrafią działać samodzielnie w wypadku rozproszenia. Skład takiego pododdziału może być różny w zależności od terenu, rozmieszczenia przeciwnika oraz obiektu ataku. Jednak przy jego ustalaniu powinna obowiązywać zasada „niezbędnego minimum”.

Do wykonania napadu nie wystarczy tylko właściwy wybór obiektu oraz czasu jego realizacji. Niezbędnym będzie szczegółowe zaplanowanie:

- ↳ czasu i drogi wymarszu, ugrupowania pododdziału, ubezpieczenia;
- ↳ podstaw wyjściowych do napadu oraz sposobu ich ubezpieczenia;
- ↳ składu grupy uderzeniowej, czasu i sposobu uderzenia;
- ↳ składu grupy ubezpieczającej, czasu i sposobu odłączenia się od pododdziału, sposobu ubezpieczenia, miejsca i czasu powrotu;
- ↳ składu grupy rezerwowej (odvodu), miejsca jej ześrodkowania w czasie napadu.

Ponadto nieodzownym będzie określenie:

- ↳ sposobu oderwania się od przeciwnika (kto i w jaki sposób ubezpiecza oderwanie się);
- ↳ miejsca zbiórki po wykonaniu akcji;
- ↳ sygnałów dowodzenia i znaków rozpoznawczych na całą akcję.

Najkorzystniejszą sytuację do dokonania napadu stwarzają trudne warunki atmosferyczne (deszcz, mgła, śnieżyca, noc itp.). Wówczas marsz do linii (podstawy) wyjściowej może odbywać się różnymi drogami, w sposób niewidoczny dla przeciwnika.

Sam napad powinien być gwałtowny, niespodziewany, bez hałasu, bez zbędnego użycia broni palnej. Bardzo ważne jest, aby utrzymać zwartość grupy przez cały czas akcji. W niektórych wcześniej planowanych sytuacjach napad może zakończyć się opanowaniem i utrzymaniem obiektu. Gdy jednak celem będzie zniszczenie atakowanego obiektu, to po wykonaniu zadania grupa uderzeniowa pod osłoną grupy ubezpieczającej powinna jak najszybciej odskoczyć we wcześniej zaplanowanym lub w najdogodniejszym kierunku.

Cała akcja kończy się po dotarciu na miejsce zbiórki całości sił tworzących poszczególne elementy ugrupowania.

Niezwykle istotną częścią działań nieregularnych obok bezpośredniej lub pośredniej walki z przeciwnikiem jest manewr.

Powszechnie przyjmowana teza, że bezruch na współczesnym polu walki oznacza zniszczenie, daje szczególnie mocno znać o sobie podczas prowadzenia tych działań. Celowość ciągłego znajdowania się w ruchu zarówno większego zgrupowania, jak i niewielkich, samodzielnie działających grup (z wyjątkiem działań obronnych) wynikać będzie z potrzeby niszczenia różnych, najczęściej znacznie oddalonych od siebie obiektów, a także konieczności nieustannego przeciwdziałania poczynaniom przeciwnika, dążącego do wyeliminowania zgrupowania z walki. Potwierdzają to doświadczenia drugiej wojny światowej oraz powojennych konfliktów zbrojnych³⁶.

Analiza działań nieregularnych wskazuje, że manewr powinien zapewnić:

- ↪ stworzenie warunków ku temu aby siły prowadzące działania nieregularne mogły być wszędzie i nigdzie, „... tak aby ich się przeciwnik na wszystkich obawiał punktach, a na żadnym nie znalazł.”³⁷;
- ↪ szybkie i skryte ześrodkowanie wszystkich niezbędnych sił w wybranym miejscu, zajęcie dogodnych pozycji i przyjęcie najkorzystniejszego ugrupowania do wykonania zadań oraz szybkie wyjście z walki i rozśrodkowanie się po wykonaniu zadania;
- ↪ możliwość przenoszenia punktu ciężkości działań, płynnego przechodzenia od jednej do drugiej formy działań, przenoszenie wysiłku z jednego do drugiego rejonu;
- ↪ bezpieczeństwo sił prowadzących działania nieregularne poprzez unikanie starć z przeważającymi siłami przeciwnika, wychodzenie spod uderzeń ogniowych;
- ↪ skrytość działania.

³⁶ M. Laszczyk, Walka w okrążeniu, Warszawa 1985, s. 145.

³⁷ K. B. Stolzman, Partyzantka, Prasa wojskowa, Warszawa 1949, s. 11.

Drogi (szlaki) przemieszczania się zgrupowań taktycznych w określonych obszarach odpowiedzialności mogą być wytyczone i zaplanowane jeszcze w czasie pokoju, a korygowane i dostosowywane do zaistniałej sytuacji już w czasie działań. Ich sieć powinna być dowiązana do istniejącej rzeźby i pokrycia terenu oraz rozmieszczenia elementów sił przeciwnika.

3.3. Działania wojsk aeromobilnych

3.3.1. Działania kawalerii powietrznej

W obecnych uwarunkowaniach operacyjnych podstawowym rodzajem działań bojowych będzie aktywna i głęboko urzutowana obrona. Zwrócić należy uwagę także na fakt, że w jej ramach istotne znaczenie będzie miała dodatkowo obrona powietrzna i przeciwdesantowa. W początkowej fazie działań obronnych niebagatelną rolę odegra zwalczanie przeciwnika w obszarze głębokich działań i bitwa o utrzymanie obszaru pierwszorzutowych związków taktycznych. Poważnym problemem będzie zwalczanie pierwszorzutowych zgrupowań przeciwnika w obszarze działań bezpośrednich, w głębi obrony. Jednostki kawalerii powietrznej zostały zorganizowane, uzbrojone i przystosowane głównie do prowadzenia działań manewrowych i w związku z tym nie mają odpowiednich sił i środków umożliwiających stawianie zdecydowanego oporu nacierającym wojskom pancernym lub zmechanizowanym. Niemniej jednak, w wyjątkowych przypadkach, mogą one być użyte do obrony rejonu, po uprzednim wzmocnieniu czołgami i artylerią samobieżną.

Podczas prowadzenia obrony manewrowej punkt ciężkości przesuwa się z „twardego” oporu na prowadzenie działań opóźniających oraz planowe oddawanie terenu połączone z manewrem i wykonaniem nieoczekiwanych dla przeciwnika zwrotów zaczepnych. Podkreślić należy, że stopniowe sukcesy nacierających zgrupowań wojsk agresora są okupione dużymi stratami. Niewielkie zdobycze terenowe kosztują go wiele wysiłku i czasu. Początkowo duża przewaga zostaje zmniejszona, a natarcie ostatecznie zatrzymane na rubieży, która została przygotowana w głębi pasa obrony. W tej sytuacji zakłada się wykonanie zdecydowanego przeciwuderzenia, które pozwoli przejąć inicjatywę i odzyskać czasowo utracone terytorium.

Ze względu na szczególną ruchliwość, wojska kawalerii powietrznej mogą być z powodzeniem wykorzystane w trakcie prowadzenia obrony manewrowej ruchowej lub działań w charakterze sił osłonowych. Prowadząc działania opóźniające w pasie przesłania i w obronie manewrowej, pododdziały kawalerii powietrznej atakują metodą szturmową powietrzną kolumny przeciwnika i jego urządzenia logistyczne, nie wiążąc się w rozstrzygającą walkę z jego siłami głównymi.

Manewrowy charakter współczesnych działań bojowych zmusza do stosowania na niektórych kierunkach działań opóźniających, celem zadania przeciwnikowi maksymalnych strat, zyskania na czasie kosztem utraty terenu i unikania decydującej walki. Do prowadzenia działań opóźniających są głównie predysponowane wojska posiadające dużą ruchliwość, szczególnie kawaleria powietrzna, wsparte lotnictwem taktycznym i uderzeniami ogniowo-elektronicznymi. Kawaleria powietrzna prowadzi działania opóźniające zwykle na szerokim froncie i na kolejnych rubieżach opóźniania. Może być użyta do obsadzenia lub prowadzenia działań z ryglowych rubieży obronnych, działań polegających na wykonywaniu ataku metodą szturmową powietrzną na wojska przeciwnika w celu zmuszenia ich do zatrzymania pościgu i rozwinięcia swych wojsk oraz opóźnienia tempa ich działań. W czasie działań opóźniających kawaleria powietrzna może celowo wciągnąć wojska przeciwnika w tak zwane „worki” ogniowe, stwarzając tym samym dogodne warunki do wykonania zmasowanych uderzeń ogniowych na wojska znajdujące się wyłomie. W ślad za uderzeniami, wykonywane są kontrataki wojsk pancernych i zmechanizowanych, w połączeniu z działaniami kawalerii powietrznej.

Prowadząc działania opóźniające związek taktyczny kawalerii powietrznej może być ugrupowany w dwa lub trzy rzuty, których skład będzie zależny od postawionych zadań. W skład każdego rzutu może wchodzić od 2 do 4 szwadronów kawalerii powietrznej oraz środki wzmocnienia i wsparcia ogniowego.

Zadaniem pierwszego rzutu zazwyczaj będzie zahamowanie lub zatrzymanie natarcia wojsk przeciwnika poprzez zadanie mu maksymalnych strat, a tym samym niedopuszczenie do opanowania następnej ważnej rubieży terenowej.

Drugi rzut jest przeznaczony do organizacji obrony na drugiej rubieży opóźniania z zadaniem zatrzymania wojsk przeciwnika prowadzących pościg oraz

stworzenia tym samym warunków do oderwania się pododdziałów pierwszego rzutu od wojsk przeciwnika.

Trzeci rzut (odwód) znajduje się z zasady w gotowości do wykonywania szturmowego powietrznego na wojska prowadzące pościg, celem umożliwienia pododdziałom drugiego rzutu oderwania się od przeciwnika. Ponadto odwód może być wykorzystany do prowadzenia działań przeciwdesantowych.

Duża ruchliwość kawalerii powietrznej umożliwia jej szybkie wchodzenie do walki na kierunkach, na których przeciwnik uzyskał znaczne powodzenie, oraz szybkie oderwanie się od przeciwnika w celu wejścia do walki na innym kierunku lub w innym rejonie.

W czasie prowadzenia działań opóźniających szczególną uwagę zwraca się na niszczenie i powstrzymywanie wojsk pancernych i zmechanizowanych przeciwnika, na które zaleca się wykonywać uderzenia lotnictwa taktycznego oraz grup śmigłowców przeciwpancernych i szturmowych. Ponadto na kierunkach dostępnych dla czołgów, zaleca się stosować w szerokim zakresie pola minowe i zapory przeciwpancerne.

Prowadząc działania opóźniające kawaleria powietrzna będzie się zbliżała do zasadniczej linii (rubieży) obronnej sił głównych, a następnie przechodziła przez ich ugrupowanie w ściśle wyznaczonych korytarzach. Po zajęciu stosownego miejsca w ugrupowaniach wojsk własnych będzie odtwarzać zdolność bojową. Jednocześnie sztaby zajmą się planowaniem udziału jednostek powietrzno-manewrowych w obronie. W miarę upływu czasu wojska realizując niezbędne czynności zakończą proces przygotowania do walki. W tym czasie będzie toczyła się walka o przednią linię obrony i może powstać potrzeba rozpoczęcia działań na korzyść broniących się wojsk. W przypadku włamania się przeciwnika zaistnieje konieczność obsadzenia pozycji ryglowych lub zamknięcia wyłomów w obszarze (pasie) tyłowym. Możliwe zatem będzie wsparcie ogniowe walczących o przedni skraj związków taktycznych poprzez wychodzenie na rubieże ogniowe do walki z czołgami.

Niekiedy można zaplanować działania w taki sposób aby można było użyć BKPow trzykrotnie całością posiadanych sił. Jeśli wykorzystana jest jej siła w postaci samodzielnych zgrupowań bojowych, w ilości dwóch - trzech, to będzie można

wykonać sześć - dziewięć uderzeń. Natomiast jeśli będzie walczyło ich 5-6, to wykonają łącznie 15-18 uderzeń. Będą to uderzenia o różnej sile, nie zawsze jednak będzie potrzeba i możliwość użycia brygady całością.³⁸

Przy użyciu brygady w działaniach obronnych całością sił np. do uderzenia ześrodkowanego przed przednią linię obrony, siły jej mogą być wykorzystane ponownie po czterech, pięciu godzinach. Istnieje poważne zagrożenie, iż przeciwnik w czasie "uziemienia" brygady może wykorzystać zaistniałą sytuację i wykonać decydujące uderzenie. Sugeruje to, że lepiej jest działać tak, by zawsze posiadać gotowy do walki odwód. Nie zawsze też w działaniach obronnych będzie potrzeba użycia całości sił. Uniemożliwić to może teren, możliwości manewrowe w rejonie starcia lub pogoda. Również przeciwnik uderzający na froncie przełamania zgrupowania operacyjnego (10-12 km) to możliwość, która nie pojawi się trzy razy na dobę.³⁹

Analiza przeprowadzonych ćwiczeń w Krakowskim Okręgu Wojskowym w 1997 i 1998 roku wskazuje, iż kawaleria powietrzna w ugrupowaniu wojsk własnych może obsadzać pozycje w obszarze tyłów, pozycję ryglową, zamykać wyłomy, wychodzić na rubieże ogniowe, wspierać walczące BZ, BPanc pierwszego rzutu z lądowisk podskokowych, a nawet spełniać rolę odwodu specjalnego (OP panc, OZap, czy OPDes).⁴⁰

Manewrowość kawalerii powietrznej i jej możliwości prowadzenia walki stwarzają warunki wyjścia przed przedni skraj i działania w ugrupowaniu przeciwnika poprzez wykonanie wypadu, uderzenia ześrodkowanego czy rajdu. Zadania, które mogą być wykonywane dadzą się zblokować w czterech grupach, w których sposób wykonania zadań i przyjmowane ugrupowania bojowe będą podobne.⁴¹

³⁸ S. Korzeniowski, Pułk kawalerii powietrznej w działaniach taktycznych, pk. „Kawaleria”, AON 1996, s. 63 i 90.

³⁹ Tamże.

⁴⁰ W. Michalski, Działania desantowo-szturmowe w operacjach na obszarze kraju, Warszawa 1995, s.110.

⁴¹ S. Korzeniowski, Pułk kawalerii, wyd. cyt., s. 64.

- pierwsza - to zamykanie luk i wyłomów, obsadzanie pozycji ryglowych oraz wzmocnienie (obsadzenie pozycji) drugiego rzutu;
- druga - to działanie z podskoku i z rubieży ogniowej oraz wsparcie kontrataku;
- trzecia - to wypad, uderzenie ześrodkowane, rajd;
- czwarta - działanie w ramach powietrznych odwodów specjalnych.

Do działań w ramach pierwszej grupy zadań, kawaleria powietrzna powinna przejść na wcześniej zaplanowanych i rozpoznanych rubieżach. Zależnie od otrzymanego zadania, będzie przyjmować ugrupowanie w jeden rzut z odwodem lub w dwa rzuty. Przechodząc do obrony może ją organizować pod osłoną własnych śmigłowców walczących na przedpolu i stopniowo wycofujących się do głównego ugrupowania, względnie wykonywać przedsięwzięcia organizacyjne pod osłoną wojsk, wycofujących się lub utrzymujących rubieżę obronne. Najbardziej dynamicznym i najczęściej stosowanym będzie przechodzenie do obrony zapoczątkowane szturmem metodą potokową lub uderzeniem z rubieży ogniowej na nacierającego przeciwnika, względnie za wykonaną przez własne śmigłowce zaporą z min narzutowych.

W trakcie przechodzenia do obrony można zdefiniować kilka charakterystycznych faz, mających zasadniczy wpływ na ugrupowanie i sposób toczenia walki. Będzie to start i formowanie ugrupowania, przelot, rozwinięcie w ugrupowanie przedbojowe, wejście do walki, jej prowadzenie oraz wyjście z walki. Wszystkie one będą zależały od działania przeciwnika powietrznego, naziemnego, od położenia wojsk własnych oraz miejsca w ugrupowaniu i zadań, jakie do tej pory były wykonywane. Brygada startująca do działań obronnych z lotnisk swojej Bazy Lotniczej (BL), będzie na pewno inaczej działała niż gdyby była wcześniej podporządkowana określonego korpusowi, mająca już swoje miejsce w jego ugrupowaniu i startująca do wykonania zadań z lądowisk położonych w bliższej odległości od prowadzonych działań bojowych. Brygada walcząca na korzyść korpusu będzie startowała od razu w ugrupowaniu przedbojowym. Zasadniczo powinna ugrupować się w fale i kolumny. Najczęściej powinny to być fale rozpoznawczo-eskortowa, powietrzno-szturmowa i desantowo-szturmowa oraz kolumny szwadronów

uszykowane plutonami do działania z marszu, zależnie od zadania realizowanego w poszczególnej fali.

Mechanizm walki w najczęściej powtarzającym się wariantcie będzie przebiegał wg następującego planu.

Fala Eskortowa rozpoznaje przeciwnika, zakłóca jego obieg informacji (WRE) zwalczając lotnictwo i po naprowadzeniu kolejnej fali przechodzi do jej osłony z powietrza. Zadania te może wykonać jeden ze szwadronów uzbrojony wg modułu eskortowego, współdziałający z kompanią rozpoznawczą, tworzący samodzielną grupę bojową dowodzoną z PPD.

Druga fala - powietrzno-szturmowa uderza z szyku front lub metodą potokową w kolumnach na czołgi i inny sprzęt pancerny. Niszczy piechotę ogniem dział i pocisków S-8. Może też zaminować teren, stawiając barierę wspomagającą wykonanie zadań przez trzecią falę.

Trzecia fala - wysadza desant, organizuje obronę, tworzy system walki powietrzno-lądowej i osłania odejście fali powietrzno-szturmowej.

Po gwałtownym starciu z przeciwnikiem, po zatrzymaniu jego pierwszego rzutu nastąpi czas na organizację obrony. Należy liczyć się z tym, że przeciwnik wprowadzając odwód będzie usiłował rozwijać powodzenie. W tym okresie walki kawaleria powietrzna będzie prowadziła typowe działania obronne. Realizowane będą tak długo, aż podejść odpowiednie (wyznaczone) siły do złuzowania (zamiany).

Kawaleria powietrzna w obronie walczyła będzie wykorzystując możliwości jakie posiadają środki ogniowe desantu, pododdziałów wsparcia, osłony i śmigłowców. Zasadniczą część zadań powietrzno-lądowych w walce obronnej realizuje zgrupowanie desantowo-szturmowe, niszcząc siłę żywą i środki ogniowe przeciwnika ogniem artylerii, PPK oraz broni strzeleckiej pod osłoną własnych śmigłowców, uderzających z lądowisk podskokowych na wezwanie z pola walki. Wsparcie to będzie efektywne wtedy, gdy przynajmniej jeden pluton w szwadronie będzie uzbrojony wg modułu powietrzno-szturmowego. Tę część zadań mogą wykonywać siły trzech (czterech) szwadronów połączonych z elementami baterii przeciwlotniczej, artylerii mieszanej i kompanii saperów w samodzielne grupy bojowe. Pododdziały wsparcia i osłony mogą też działać samodzielnie rozmieszczone

w rejonie głównego wysiłku obrony. Rejon zajmowany przez te elementy ugrupowania bojowego będzie zależał od sił przeciwnika, jego ugrupowania oraz terenu.

Rejony obrony szwadronów powinny zapewnić osłonę własnych śmigłowców i utrzymanie pod ogniem kluczowych punktów terenowych, zarówno w dzień, jak i w nocy. Walka w nich będzie wspierana i osłaniana przez śmigłowce. Luki - pokryte narzutowymi polami minowymi. Daje to możliwość objęcia nimi dużego obszaru. Brygada w uśrednionym wariancie może bronić rejonu o szerokości 15 km i głębokości do 20 km.⁴² W odwodzie powinny być rozmieszczone szwadrony uzbrojone według modułu eskortowego i powietrzno-szturmowego. Spełniałyby one rolę osłony oraz ruchomych odwodów przeciwpancernych. Po załamaniu natarcia przeciwnika lub w przypadku organizowania obrony bez styczności wykonywałyby one zadania rozpoznawcze i uderzeniowe przed frontem brygady. Ich śmigłowce mogą po załamaniu natarcia pierwszego rzutu przeciwnika dokonać wypadu w głąb ugrupowania przeciwnika. Pod osłoną śmigłowców szwadronów pierwszego rzutu i własnych środków ogniowych, niszczyć jego artylerię, stanowiska dowodzenia lub odwody na drogach marszu.

W miarę rozwoju sytuacji, gdy zaistnieje konieczność zaopatrzenia desantu i śmigłowców w środki walki powinno się to odbywać według planu rotacji z pola walki. Przykładowe warianty dadzą się opisać w układzie typowym do przedstawianego planu walki obronnej. Przebieg może być następujący. Szwadron eskortowy po wykonaniu zadania wraca na lądowiska, tankuje paliwo i pobiera amunicję. W powietrzu działają śmigłowce obydwu fal. Zadania rozpoznania i osłony OPL przejmują kompania rozpoznawcza i bateria przeciwlotnicza, działające z ziemi. Pierwszy szwadron powinien wrócić na pole walki po godzinie. Sprzęt powinien być zatankowany i uzupełniony w amunicję w czasie do 15 minut, systemem równoległego potoku na lądowisku.

⁴² S. Korzeniowski, Jednostki kawalerii powietrznej w operacjach na obszarze kraju, Warszawa 1999, s.121.

Szwadron powietrzno-szturmowy po uderzeniu ogniowym na przeciwnika osłania desantowanie sił głównych, potem wspiera walkę szwadronów pierwszego rzutu. Odlatuje na lądowiska w celu uzupełnienia środków walki w podobnym systemie potokowym. Po jego powrocie następują kolejne wyloty śmigłowców ze szwadronów pierwszego rzutu, a desant wspierają i osłaniają z powietrza śmigłowce drugiego rzutu. Śmigłowce tej fali mogą być przebrojone w wariant przeciwpancerny. Rotacja powinna się odbywać w takim układzie, by jeden szwadron był „na dolocie”, jeden obsługiwany, jeden "na powrocie".

Druga grupa zadań - to niszczenie sprzętu pancernego na korzyść wojsk własnych walczących w styczności. Działania te będą wykonywane szwadronami uzbrojonymi według modułu powietrzno-szturmowego. W walce o przedni skraj obrony, gdy dowódca ogólnowojskowy zamierza tam właśnie rozstrzygnąć starcie koniecznością stanie się uzyskiwanie przewagi ogniowej i położenia nad nacierającymi siłami przeciwnika. Przeciwnik będzie wybierał miejsce oraz czas uderzenia i należy przyjąć, że wykorzysta najsłabsze miejsca obrony. Wtedy nad polem walki powinny pojawiać się śmigłowce i tę przewagę niwelować.

Z przeprowadzonych badań wynika, iż szwadron do jednego wylotu zabiera ze sobą 80 przeciwpancernych pocisków kierowanych, 200 niekierowanych 80mm z głowicami kumulacyjnymi, w tym część do 50% może być wyposażona w podpociski (do czterech sztuk) samonaprowadzające się na cel. Jeśli będzie miał zapewnioną dobrą osłonę na ziemi, sprawne wsparcie logistyczne, może działając na korzyść brygady ogólnowojskowej wyeliminować z walki na jej kierunku około 100 czołgów i transporterów w jednym wylocie. W pełnym reżimie działania (trzy wyloty), ta liczba będzie rosła. Uwzględniając straty własne, uśrednione do 20% sprzętu latającego na wylot daje to następujące możliwości:

- pierwszy wylot ~ 10 śmigłowców niszczy 80 czołgów (transporterów);
- drugi wylot ~ 8 śmigłowców niszczy 65 czołgów (transporterów);
- trzeci wylot ~ 6 śmigłowców niszczy 40 czołgów (transporterów).

Łączna suma - 185 zniszczonych obiektów pancernych. Aby jednak uzyskać zakładany efekt spełnić trzeba następujące wymogi:

- po pierwsze, pociski przeciwpancerne powinny działać w systemie pełnej automatyzacji celowania i prowadzenia do celu;
- po drugie, piloci powinni być doskonale wyszkoleni w zakresie wykorzystania terenu i wykonywania zadań w każdych warunkach meteorologicznych.

Do zadań drugiej grupy śmigłowce mogą przybywać z własnych lądowisk na wezwanie z pola walki, rozwijać się w ugrupowanie bojowe typu front lub potok. Niekiedy mogą wejść do walki ze strefy na wcześniej rozpoznanej, oznakowanej rubież i z niej otwierać ogień. W trakcie wsparcia kontrataku lub niszczenia czołgów przeciwnika z rubieży ogniowej wojska w styczności powinny wymienić ze śmigłowcami sygnały rozpoznawcze. Powinny być również gotowe do wskazywania celów i dawania osłony lotnikom w postaci zasłon dymnych i naboji świetlnych, tworzących pułapki termiczne. Artyleria brygad walczących w styczności, w momencie wykonywania zadań przez śmigłowce, powinna koncentrować ogień na środkach OPL, obezwładniając je i oślepiając. Wyniki wielu doświadczeń poligonowych dowodzą, że dobry skutek osiąga się stosując amunicję dymną i oświetlającą.

Walka z lądowisk podskokowych lub ze stałego dyżuru powietrznego w ugrupowaniu wspieranych brygad ogólnowojskowych będzie przebiegała zależnie od sposobu walki przyjętego przez przeciwnika. Utrzymywanie cały czas w powietrzu sprzętu i załóg byłoby przedsięwzięciem trudnym do realizacji. Dlatego śmigłowce oczekują na sygnał w dobrze ukrytych i strzeżonych lądowiskach, silnie osłaniane środkami przeciwlotniczymi. Lądowiska te powinny się znajdować w takim miejscu by nie znalazły się nagle pod ostrzałem artylerii nacierającego przeciwnika. Powinno się budować również lądowiska pozorne.

W czasie podchodzenia przeciwnika, śmigłowce wykonując dołot do wcześniej zaplanowanych rejonów stanowisk na bardzo małej wysokości, według pełnego profilu terenu. Kryjąc się za przeszkodami terenowymi prowadzą obserwację, a po wykryciu celów niszczą je ogniem z zasadzek lub po wyjściu na dogodną pozycję ogniową. Kryjąc się za zasłonami terenowymi, przeskakując od jednej do kolejnej zasłony będą miały możliwość skutecznie zwalczać z zawisu nie tylko czołgi ale

i środki latające. Mogą przerzucać drogą powietrzną plutony przeciwpancerne i przeciwlotnicze, które będą wspierać walkę z przeciwnikiem.

Dogodne momenty walki do przeciwdziałania to: załamanie natarcia wojsk pierwszego rzutu, podchodzenie drugich rzutów, pokonywanie przepraw, węzłów zapór, zatrzymanie w narzutowych polach minowych, wychodzenie wojsk z rejonów ześrodkowania. W tej sytuacji można wykonać akcje bojowe różnymi środkami i siłami. Może to być ogień lub manewr siłami np. zwrot zaczepny z wyjściem przed przednią linię obrony.

Manewrowość połączona z dużymi możliwościami uderzenia ogniowego stawia kawalerię powietrzną na pierwszym miejscu pośród sił, które mogą nagle wtargnąć w ugrupowanie przeciwnika, błyskawicznie zadać mu straty i szybko powrócić do własnego ugrupowania. Dowódca ogólnowojskowy powinien zatem dodatkowo określić w swoim zamiarze walki co zniszczy wypadem kawalerii, na co wykona uderzenia rozśrodkowane lub działanie rajdowe. Aby kawaleria powietrzna mogła wykonać takie zadania należy je zaplanować i zorganizować, rozstrzygając następujące kwestie:

- formowanie zgrupowania bojowego i jego przelot ;
- wtargnięcie w ugrupowanie bojowe przeciwnika ;
- obezwładnianie atakowanego przeciwnika i izolowanie rejonu starcia przed napływem kolejnych sił ;
- zbiórka i powrót do własnego ugrupowania ;
- odtwarzanie zdolności do wykonania kolejnych zadań.

Zależnie od wykonywanej akcji będzie w niej brała udział część sił lub cała brygada. Do uderzenia ześrodkowanego na pięć - sześć obiektów może polecieć całością. Natomiast do działania wypadowego na dwa - trzy obiekty wyjdzie jego część. Podobnie może być w przypadku rajdu - to przedsięwzięcie może wykonać wzmocniony szwadron, pod warunkiem, że będzie to atak na pojedynczy obiekt. W przypadku dolotu rajdem do miejsca działań bojowych desantu operacyjnego może zostać użyta cała brygada. Należy przyjąć, że dowódca ogólnowojskowy będzie pozostawiał sobie część sił do organizacji odwodu.

Nim zostanie podany sygnał do rozpoczęcia akcji trzeba precyzyjnie określić: jakie działania brygada wykona; kto i jak zabezpieczy kanały wylotowe i wlotowe; kto, kiedy i czym wykona obezwładnianie celów; kto będzie osłaniał akcję. Na zorganizowanie i przygotowanie takich akcji trzeba wiele godzin czasu. Ich mechanizm może wyglądać następująco.

W momencie gdy pierwszy rzut przeciwnika rozwija się w linię kolumn kompanii może rozpocząć się dołot szwadronów przewidzianych do wykonania wypadu. Gdy pierwszy rzut przeciwnika zwalczany jest przez środki i siły brygad pierwszorzutowych związków taktycznych oraz śmigłowce z lądowisk podskokowych, to wtedy przez jeden lub dwa kanały wlotowe szwadrony kawalerii (GDSz) wchodzi w ugrupowanie przeciwnika w celu zaatakowania wykrytych i wskazanych obiektów. Kanał wlotowy maskowany jest pociskami dymnymi, obezwładniane są środki OPL przeciwnika, a kierunki dołotu i obiekty mogą być oznakowane amunicją świetlną na spadochronach, dającą jednocześnie osłonę dla śmigłowców jako pułapki termiczne. Następnie artyleria przenosi ogień na środki OPL i obezwładnia obiekty przewidziane do ataku śmigłowców. Gdy śmigłowce osiągną kanał wlotowy artyleria koncentruje się ponownie na siłach pierwszego rzutu przeciwnika i środkach OPL. Kawaleria powietrzna wlatuje w dymie, kierując się na dozory świetlne wychodzi w rejon celów, niszczy je i powraca do wojsk własnych, przekraczając rubież styczności wojsk w ściśle określonym i oznakowanym miejscu. Tu ponownie dużą rolę odegra artyleria. Może ona krótkim uderzeniem ogniowym obezwładnić przeciwnika, stwarzając możliwość swobodnego wlotu własnych śmigłowców. Kanał wlotowy i wylotowy mogą też zabezpieczyć śmigłowce walczące z lądowisk podskokowych. Mogą one spełnić również rolę osłony (eskortową) obezwładniając środkami WRE system kierowania walką przeciwnika, a ogniem rakiet przeciwlotniczych niszczyć jego środki usiłującego z powietrza atakować nasze śmigłowce.

Zadania grupy wypadowej ograniczają się do strefy o głębokości 4-6 kilometrów, więc jej wsparcie i osłona może odbywać się z ugrupowania wojsk własnych.

W momencie działania grupy wypadowej można sformować zgrupowanie do uderzenia ześrodkowanego lub wtargnąć w ślad za nim zgrupowaniem rajdowym.

W miarę destrukcji systemu dowodzenia, atakowanego środkami WRE i działaniami grup desantowo-szturmowych, potęgować się będzie zamieszanie, aż do powstania chaosu w ugrupowaniu przeciwnika.

Siły i środki przewidziane do uderzenia ześrodkowanego powinny być wyposażone w sprzęt według wszystkich trzech modułów. Ugrupowane w fale i kolumny, jak opisano wcześniej w trakcie omawiania ugrupowania przelotowego. Śmigłowce po dotarciu do rejonu obiektów ataku uderzeniem powietrzno-szturmowym niszczą w pierwszej kolejności środki OPL. Rozwinięta szwadronami w ugrupowanie bojowe brygada atakuje jednocześnie kilka obiektów działaniami powietrzno-ładowymi, koncentrując się głównie na systemie dowodzenia, ognia i wsparcia logistycznego. W tym samym czasie część jej sił minuje drogi podejścia i wyjścia z rejonu walki, urządza zasadzki na odwody przeciwdesantowe i usiłujące interweniować lotnictwo – izolując obszar (rejon) działania. W ramach tych działań śmigłowce kryją się w zawisie i oczekują na pojawienie się celów. Jeśli czas akcji ma być dłuższy - śmigłowce mogą lądować i zamaskować się na silnie ubezpieczonych lądowiskach, wystawiając system posterunków rozpoznania i ubezpieczeń. Gdy przeciwnik będzie się starał dotrzeć do rejonu starcia wojsk nastąpi jego błyskawiczne przechwycenie.

W rejonach starć, zależnie od celu akcji, brygada niszczy siłę żywą, obiekty i urządzenia techniczne, niszczy też teren wywołując przestrzenne pożary w kompleksach leśnych. Do tego celu użyje ognia śmigłowców oraz desantu, a głównie saperów. Saperzy w miarę opanowania terenu przez grupy desantowo-szturmowe będą niszczyć wyrzutnie rakiet, węzły łączności, urządzenia logistyczne, mosty, wykonywać zawały, palić teren, stawiać grupy min.

W przypadku silnie bronionych obiektów do ich zniszczenia może zaistnieć potrzeba zorganizowania grupy desantowo-szturmowej i odpowiedniego wsparcia ogniem artylerii. Desantowana wcześniej artyleria będzie niszczyć, oślepić lub obezwładniać środki przeciwlotnicze tuż przed zasadniczym szturmem szwadronów. W trakcie samego szturmu może odcinać drogi podejścia lub odwrotu przeciwnika względnie wykonywać pułapki termiczne na korzyść śmigłowców. Środki przeciwpancerne mogą być użyte do izolacji pola walki z zasadzek, niszcząc

podchodzące czołgi odwodu przeciwdesantowego lub służyć do niszczenia silnie bronionych obiektów punktowych.

Artyleria przeciwlotnicza może zostać rozwinięta w zasadzkach przeciwlotniczych lub w ugrupowaniu szturmujących pododdziałów, do ich bezpośredniej osłony. Szwadrony mogą atakować jeden - dwa obiekty, po czym na sygnał dowódcy zgrupowania zbierają się w kolumny nad określonymi obiektami w terenie. Osłaniają lądowanie pododdziałów wsparcia, a następnie formują fale ugrupowania powrotnego. W czasie powrotu mogą być osłaniane przez własne lotnictwo. W locie kierują się na przygotowany kanał wlotowy. Jeśli po drodze wykryją obiekty i otrzymają zezwolenie do swobodnego polowania mogą je zaskoczenia zaatakować.

Działanie typu uderzenia ześrodkowane, może być wykonane na korzyść wojsk walczących w okrążeniu. Będzie ono miało wtedy do spełnienia rolę środka wyzwalającego ruch wojsk wychodzących z okrążenia. Po zniszczeniu określonych obiektów, część sił może pozostać w rejonie okrążonego zgrupowania i wspierać jego walkę. Następnie może osłaniać ewakuację okrążonych wojsk lub rejon zrzutu zaopatrzenia.

Do okrążonych wojsk mogą docierać również szwadrony wyznaczone do ich wsparcia. Z reguły rajd przed przedni skraj będzie się odbywał w celu zniszczenia środków napadu ogniowego, śmigłowców na lotniskach, ważnych SD. Siły, które do niego wylecą mogą być pojedynczym szwadronem, wyposażonym we wszystkie trzy moduły. Niekiedy może ich być kilka, działających na różnych kierunkach, niszczących kilka obiektów i koncentrujących się ostatecznie na jednym najważniejszym z nich w myśl napoleońskiej zasady "maszerować oddzielnie ale bić razem".

Prowadząc opóźnianie i obronę wojska powietrzno-manewrowe praktycznie będą musiały być przygotowane do całej gamy akcji bojowych jakie mogą wykonać zarówno w ramach zwrotu zaczepnego, jak i izolacji pola walki. Dowódcy dostający do rąk te narzędzia walki muszą umieć wykorzystać ich możliwości manewrowe, zadziorność i zaczepność nawet w odwrocie.

W obronie pozycyjnej kawaleria powietrzna jest głównie wykorzystywana do wykonywania - wspólnie z wojskami zmechanizowanymi i pancernymi - kontrataków, prowadzenia działań opóźniających i zabezpieczenia odwrotu lub wycofania.

Wykonywanie kontrataków. Dowódca ogólnowojskowy, który ma w odwodzie brygadę (batalion) kawalerii powietrznej, może wykorzystać go do przeprowadzenia szybkiego manewru sił i środków, w celu powstrzymania natarcia na głównym kierunku, a tym samym zapewnienia możliwości wykonania kontrataku (przeciwuderzenia). Brygada kawalerii powietrznej, będąca w odwodzie korpusu, może być rozmieszczona na znacznej odległości od wojsk pierwszego rzutu. W ustalonych przypadkach, zwłaszcza braku kawalerii powietrznej, wszystkie rozmieszczone w danym rejonie pododdziały mogą być wykorzystane według jednolitego planu dowódcy ogólnowojskowego do powstrzymania natarcia lub wzmocnienia wojsk na najbardziej zagrożonym kierunku.

Brygada kawalerii powietrznej będzie z zasady wykorzystywana jako desant śmigłowcowy na kierunku wojsk pancernych (zmechanizowanych), wykonujących przeciwuderzenie (kontratak). Przy wykonywaniu zwrotu zaczepnego połączonego z desantem śmigłowcowym, ważne znaczenie ma właściwa organizacja współdziałania kawalerii powietrznej z wojskami wykonującymi kontratak i broniącymi się w rejonie włamania. We wsparciu ogniowym powinny brać udział: lotnictwo myśliwsko-bombowe, śmigłowce szturmowe oraz artyleria. Trasy przelotu kawalerii powietrznej i rejonów desantowania muszą być tak wybrane, aby nie zostały wykryte przez elementy rozpoznawcze przeciwnika i nie kolidowały z planem bezpośredniego i ogólnego wsparcia ogniowego.

Wycofanie może być przeprowadzone w przypadku dłuższego „nacisku” przeważających sił przeciwnika lub na rozkaz wyższego przełożonego. W każdej jednak sytuacji, wycofanie musi być dokładnie przygotowane i szczegółowo zaplanowane, zwłaszcza, gdy jest realizowane w warunkach bezpośredniej styczności ogniowej. W zabezpieczeniu ogniowym wycofania bierze udział lotnictwo, śmigłowce uzbrojone oraz artyleria.

W szczególnych wypadkach może być stosowane także wycofanie samodzielne, po wykonaniu zadania na tyłach wojsk przeciwnika. Przedsięwzięcie to

jest jednak wcześniej przygotowane i może być zrealizowane w jednym rzucie lub systemem wahadłowym.

Wycofanie w jednym rzucie może być prowadzone w warunkach posiadania przewagi w powietrzu i dysponowania odpowiednią liczbą śmigłowców transportowych, uzbrojonych i szturmowych. Jednak w tym przypadku, w pierwszej kolejności są wycofywane wojska na śmigłowcach transportowych, a następnie, lub jednocześnie, śmigłowce uzbrojone i szturmowe, których zadanie polega na ubezpieczeniu rzutu transportowego poprzez niszczenie wykrytych środków ogniowych i wojsk przeciwnika.

W przypadku gdy wycofanie jest prowadzone systemem kolejnych rzutów, w pierwszej kolejności zabierane są te pododdziały, które w danej sytuacji nie są bezpośrednio zaangażowane w walce. W rejonie, z którego prowadzi się wycofanie, powinny pozostać takie siły, które są w stanie prowadzić walkę z przeciwnikiem, w celu zabezpieczenia miejsc zbiórki i lądowania śmigłowców. Pododdziały (lub ich część) nie wchodzące w skład elementów ubezpieczenia, są przygotowywane do załadowania na śmigłowce w następnej kolejności. W tej sytuacji śmigłowce powinny lądować możliwie blisko ubezpieczeń, celem przyspieszenia załadunku ludzi i wykonania szybkiego startu. Skład ostatniego rzutu jest zależny od możliwości transportowych pozostających w dyspozycji śmigłowców.

W czasie prowadzenia działań opóźniających, w pasie przesłaniania kawaleria powietrzna będzie często stosowała działania odwrotowe połączone z wycofaniem. W tych jednak warunkach przelot śmigłowców będzie się odbywał nad terenem kontrolowanym przez wojska własne. W celu wprowadzenia w błąd przeciwnika, co do działań wojsk kawalerii powietrznej, w czasie wycofywania zaleca się stosować zasłony dymne, przy jednoczesnym obezwładnianiu podchodzących kolumn.

Podczas wycofania w warunkach dziennych, zaleca się wykorzystywać śmigłowce transportowe do przerzutu głównych sił zgrupowania kawalerii powietrznej. Siły główne zgrupowania powinny dążyć do oderwania się od przeciwnika, celem zajęcia bardziej bezpiecznego rejonu zbiórki i załadowania wojsk na śmigłowce. Pododdziały, które zerwały kontakt z przeciwnikiem, powinny być jak najszybciej załadowywane na śmigłowce i wycofywane z pola walki. Na wysuniętych

stanowiskach pozostają tylko niektóre elementy ubezpieczeń oraz część środków wsparcia ogniowego, które powinny być ponadto wsparte przez śmigłowce uzbrojone i szturmowe.

W wypadku przejścia sił głównych do odwrotu, brygadę kawalerii powietrznej wykorzystuje się jako ariergardę wojsk zmechanizowanych i pancernych. Może również działać tworząc elementy ubezpieczenia bocznego oraz jako ruchome patrole powietrzne, z zadaniem utrzymywania łączności między poszczególnymi elementami zgrupowania marszowego. Śmigłowce uzbrojone i szturmowe wykorzystuje się wówczas do prowadzenia działań nękających, celem zdeorganizowania pościgu i osłabienia jego tempa.

3.3.2. Działania desantowo-szturmowe

Realizacja zadań przez wojska prowadzące obronę nie ogranicza się tylko do rozwiązywania problemów związanych z celowym użyciem tylko wojsk zmechanizowanych i pancernych. Chociaż wojska te spełniają pierwszoplanową rolę to równie istotne jest właściwe wykorzystanie potencjału wojsk areomobilnych, szczególnie w kontekście przeniesienia części ciężaru walki w głąb obszaru zajętego przez przeciwnika. Stwarzać to będzie warunki zwiększenia elastyczności w prowadzeniu działań i zwiększonej ruchliwości broniących się wojsk. Tym bardziej, że ogniska walki powstawać będą jednocześnie na całej głębokości ugrupowania operacyjnego, tak obrońcy jak i nacierającego.

Siły zbrojne naszego państwa dysponują określonym potencjałem wojsk powietrzno-manewrowych. Zalicza się do nich obecnie Brygadę Kawalerii Powietrznej i Brygadę Desantowo-Szturmową.

Obydwa związki taktyczne są przygotowane do prowadzenia działań powietrzno-szturmowych, ponadto mogą realizować różnorodne zadania w ugrupowaniu przeciwnika.

Właściwości użycia omawianych związków taktycznych wynikają z posiadanego wyposażenia i struktury organizacyjnej. Przewiduje się dla nich

realizację określonego spektrum zadań taktycznych, operacyjnych, a niekiedy nawet strategicznych.⁴³

Obydwa wymienione wyżej związki taktyczne przygotowane są do działania całością sił, jak i oddzielnymi zgrupowaniami bojowymi o różnym potencjale. Prowadzenie przez nie walki będzie się nieco różnić, wspólne jednak jest to, iż jej areną będzie głównie obszar będący w posiadaniu przeciwnika.

Brygada Kawalerii Powietrznej w pierwszej fazie operacji obronnej będzie z reguły wykonywała zadania związane z przechwytywaniem zgrupowań uderzeniowych przeciwnika. Ich wykonanie głównie przyjmie formę działań bojowych patroli rozpoznawczych i stosowanych szeroko specyficznych form walki jakimi są zasadzki naziemne i powietrzne. W drugiej fazie w ramach działań opóźniających, walki będą prowadzone na wysuniętych pozycjach małymi zgrupowaniami i ukierunkowane na powstrzymanie marszu i manewru awangard, oddziałów wydzielonych, a niekiedy w sprzyjających warunkach terenowych, kolumn sił głównych oraz zadawanie przeciwnikowi maksymalnych strat.

Nieco odmienna będzie taktyka działań bojowych wojsk (zgrupowań) Brygady Desantowo Szturmowej. W pierwszej fazie operacji obronnej będzie ona prowadzić działania opóźniające z rejonów bazowych, zgrupowaniami wędrownymi i zasadzkowymi. W obronie ze względu na stosunkowo małą manewrowość może prowadzić walkę na pozycjach ryglowych. Niekiedy może zostać użyta do zamknięcia powstałych wyłomów i luk w ugrupowaniu wojsk własnych. W ramach zwrotu zaczepnego zasadnicze siły brygady z reguły będą działać jako desanty taktyczne na korzyść zgrupowania lądowego.

Działania desantowo - szturmowe prowadzone mogą być na dużą głębokość - do 60 km od linii styczności wojsk - i w krótkim czasie (2 -12 godzin), umożliwiając walczącemu związkowi taktycznemu zorganizowanie skutecznej walki na kolejnych rubieżach terenowych.

Najważniejszym zadaniem wykonywanym przez ZDSz w obronie będzie izolacja pola walki i prowadzenie działań opóźniających. Zasadniczo do zatrzymania

⁴³ Por. W. Michalski, Działania desantowo-szturmowe..., wyd. cyt., s.42.

odwodów przeciwnika, opóźniania jego podejścia wykorzystane będzie działanie bpd po desantowaniu i opanowaniu węzłów komunikacyjnych, ciałnin kanalizujących ruch, przepraw, itp. Często te zadania może wykonywać bdsz. Wykonując zadania izolacji pola walki ZDSz skupia wysiłek na zatrzymaniu lub blokowaniu kolejnych sił przeciwnika podchodzących z głębi i wprowadzanych do wykonania zadań w rejonach rozstrzygających o powodzeniu operacji. Ponadto, dezorganizują jego system informacyjny i logistyczny.

Z przeprowadzonych badań wynika, iż prowadząc działania opóźniające ZDSz może stosować rajdy, zasadzki, powietrzne bojowe patrole rozpoznawcze oraz ciągłe oddziaływanie na podchodzącego przeciwnika. Zasadzki powietrzne i naziemne wykonują zgrupowania bojowe, wykorzystując teren kanalizujący ruch kolumn przeciwnika i umożliwiając skryte oraz skuteczne działanie powietrznych rzutów szturmowych, a także desantów powietrznych. Ciągłe oddziaływanie na przeciwnika realizuje się metodą kolejnych uderzeń ZDSz oraz przemiennym obsadzeniem pozycji obronnych. Do wykonania uderzeń powietrzno - szturmowych organizuje się z reguły trzy zgrupowania bojowe. Pierwsze wykonuje uderzenie na maszerujące pododdziały przeciwnika, drugi dolatuje w tym czasie do obiektu ataku w gotowości do przejęcia zadań zgrupowania pierwszego, zgrupowanie trzecie odtwarza zdolność bojową.

Ze względu na specyfikę współczesnego pola walki, w wyniku poszukiwania nowych sposobów i możliwości oddziaływania na przeciwnika ostatnio daje się zauważyć bardzo duże zróżnicowanie w zakresie tworzenia różnego rodzaju ZDSz.

W skład ZDSz mogą wchodzić etatowe oddziały desantowo – szturmowe (ODSz) ze składu 6BDSz i 25BKPow bądź doraźnie tworzone grupy desantowo – szturmowe (GDSz), których skład zależy od wielu czynników, do których można zaliczyć:

- liczbę i możliwości transportowe śmigłowców transportowych;
- liczbę i uzbrojenie śmigłowców bojowych (szturmowych);
- charakter i liczbę obiektów /sił/ przeciwnika do porażenia;
- planowany czas prowadzenia działań desantowo – szturmowych;
- porę roku i doby, rodzaj terenu oraz warunki atmosferyczne;
- skład wyznaczonych do działania pododdziałów i środków wzmocnienia.

Doświadczenia z przeprowadzonych ćwiczeń oraz teoretyczne rozważania związane z użyciem ODSz oraz GDSz wskazują, iż najbardziej optymalnym składem będzie pododdział w sile 1 – 2 kompanii szturmowych (szwadronów) wzmocnionych w zależności od zadania – pododdziałami innych rodzajów wojsk.

Na podstawie celów i roli, jaką mają spełniać zgrupowania wojsk prowadzące działania desantowo – szturmowe oraz realizowanych zadań można wyróżnić trzy podstawowe grupy wymagań stojące przed wyżej wymienionymi wojskami:

- techniczne;
- organizacyjne;
- wyszkoleniowe.

Wymagania techniczne – obejmują sprzęt i uzbrojenie - w jakie będą wyposażone ZDSz. Podstawowym sprzętem technicznym, w który będą wyposażone ZDSz, będzie śmigłowiec w różnych jego odmianach. Śmigłowce w działaniach bojowych spełniać będą funkcje: transportową i bojową.

Funkcja transportowa śmigłowców, najogólniej powinna zapewniać wojskom przeznaczonym do walki na lądzie, dotarcie do rejonu działań bojowych oraz powrót do wojsk własnych po wykonaniu zadania. W ramach tak sprecyzowanej funkcji śmigłowców, uwzględniając zasięg lotu współcześnie występujących ich typów, można stwierdzić, że pozwalają one na planowanie działań ZDSz na odległość 150-200km od lądowisk (lotnisk) bazowania. Specyfika współczesnego pola walki i prowadzenia działań bojowych wymaga spełnienia również wielu innych wymogów m.in. takich jak:

- obserwacji;
- rozpoznania;
- niezawodnej łączności wewnętrznej i zewnętrznej.

Wymogi te będą decydowały o powodzeniu planowanych działań ZDSz. W aktualnej sytuacji Wojska Polskiego, najlepiej przystosowanymi śmigłowcami do wykonywania zadań transportowych są:

- Mi-8;
- Mi-17.

Śmigłowce te posiadają możliwości transportu jednego samochodu osobowo – terenowego typu UAZ, lub ładunku o masie 4–6t, względnie 20–24 żołnierzy z osobistym wyposażeniem.

Wymagania w zakresie wsparcia ogniowego walczących zgrupowań oraz ich osłony zapewniają śmigłowce bojowe do których zaliczamy min:

- Mi-24
- W-3W
- Mi-2.

Śmigłowce te charakteryzują się dużymi możliwościami rażenia powierzchniowego. Istnieje możliwość montowania uzbrojenia w wielu wariantach (modułach). Eksperti wojskowi twierdzą, że tego typu śmigłowce (szczególnie Mi-24) z powodzeniem zastępują artylerię. Dla porównania możliwości oddziaływania ogniowego np.: dwa Mi-24 odpowiadają oddziaływaniu ogniowemu dywizjonu artylerii (typu BM – 21 lub 122 mm haubic).

Wymagania współczesnego pola walki narzucają również konieczność dokonania niezbędnych zmian w zakresie wyposażenia (doposażenia) śmigłowców transportowych. Bezpieczeństwo desantu wymagać będzie bezpośredniego wsparcia tych działań ogniem z pokładu śmigłowca, co wiąże się ze zmianami konstrukcyjnymi tych śmigłowców. Wymagania techniczne są pierwszym lecz nie jedynym warunkiem prowadzenia działań przez zgrupowania desantowo – szturmowe.

Kolejnym ważnym czynnikiem warunkującym powodzenie w działaniach będą wymogi organizacyjne.

Wymagania organizacyjne – to nic innego jak dostosowanie struktury sił przewidzianych do prowadzenia działań desantowo – szturmowych, do celów (celu) działań jakie mają one realizować. Trudność jaka się pojawia, polega na tym, że siły prowadzące działania desantowo – szturmowe powinny posiadać bardzo elastyczną strukturę organizacyjną. Skład i wyposażenie uzależnione będzie od wielu czynników, głównie od:

- zamiaru rozegrania walki przez dowódcę;
- charakteru wykonywanego zadania;

- sytuacji na polu walki;
- przyjętego sposobu wykonania zadania;
- warunków terenowych i atmosferycznych,
- posiadanych sił i środków do organizacji ZDSz.

Bazę do dalszych rozważań w tej dziedzinie będzie stanowiła struktura i wyposażenie batalionu desantowo – szturmowego, który jest ogólnowojskowym oddziałem taktycznym. Jego sposób szkolenia, uzbrojenie i wyposażenie odróżnia go od pozostałych oddziałów wojsk lądowych. Wynika to przede wszystkim z charakteru zadań jakie wykonuje (prowadzonych z reguły w ugrupowaniu przeciwnika). Struktura organizacyjna pozwala na wykonywanie zadań samodzielnie (tylko w przypadku posiadania odpowiedniej ilości śmigłowców zarówno bojowych jak i transportowych).

Trzon uderzeniowy stanowią trzy kompanie desantowo–szturmowe, których różnorodne uzbrojenie i wyposażenie pozwala na tworzenie z nich określonych wyspecjalizowanych zgrupowań wojsk w zależności od potrzeb.

Warunkiem bezwzględnym pozwalającym na zrealizowanie określonych zadań jest posiadanie przez batalion organicznego pododdziału śmigłowców transportowych i bojowych. Bez tego niezbędnego warunku nie istnieje możliwość funkcjonowania bdsz na polu walki – jako specjalistycznego oddziału wojsk lądowych. Obecne przeobrażenia na współczesnym polu walki wymuszają ciągłe zmiany w zakresie tworzenia ZDSz ich składu i potencjału bojowego, dlatego należy rozważyć możliwości tworzenia innego rodzaju zgrupowań na bazie batalionu desantowo–szturmowego. Zgrupowanie takie może składać się z 1 –2 kompanii szturmowych (szwadronów) wzmocnionych pododdziałami innych rodzajów wojsk. Struktura takiego zgrupowania musi zapewnić dużą samodzielność wykonywania zadań, w związku z tym, oprócz elementów uderzeniowych powinny występować również elementy osłony i wsparcia. Celowe jest tworzenie rzutu szturmowego oraz rzutu osłony.

Rzut szturmowy może składać się z:

- powietrznego zespołu szturmowego;

- lądowego zespołu szturmowego.

Natomiast rzut osłony może składać się z:

- zespołu osłony lądowej;
- zespołu osłony powietrznej.

Powietrzny zespół szturmowy będzie składał się z reguły z klucza śmigłowców bojowych /każdy/.

Lądowy zespół szturmowy może składać się z następujących elementów:

- grupa szturmowa – kompania desantowo-szturmowa;
- grupa wsparcia ogniowego – do baterii moździerzy;
- grupa niszczeń – do dwóch dr sap;
- element lotniczy – śmigłowce transportowe.

Rzut osłony natomiast może przedstawiać się następująco:

- ◆ zespół osłony lądowej w składzie:
 - grupa ubezpieczenia i naprowadzania – 4-8 żołnierzy;
 - grupa osłony – do dwóch dr plot.
- ◆ zespół osłony powietrznej w składzie:
 - powietrzna grupa osłony, śmigłowce bojowe i rozpoznawcze - 12 – 24 szt.

Z przeprowadzonych badań wynika, że działania desantowo-szturmowe najczęściej prowadzone będą w celu uchwycenia i niszczenia ważnych obiektów przeciwnika, odcięcia jego sił na głównym kierunku działania własnych wojsk lądowych, opóźniania podejścia odwodów przeciwnika z głębi. Natomiast celem działania powietrzno – desantowe w przeciwuderzeniu będzie uchwycenie i utrzymanie do czasów podejścia sił głównych wojsk lądowych, dogodnych rubieży, węzłów komunikacyjnych, mostów, przesmyków i innych ważnych obiektów, a także w celu odciążenia sił przeciwnika z głównego kierunku działania wojsk własnych, opóźniania podejścia jego odwodów z głębi itp. Głównym celem użycia ZDSz w walce jest osłabienie potencjału bojowego przeciwnika i udaremnienie prowadzenia przez niego zorganizowanych działań bojowych.

Użycie ZDSz nadaje duży rozmach przestrzenny oraz dynamiczny charakter działaniom bojowym. Stwarza warunki do uzyskania zaskoczenia, przyczyniając się do zdobycia lokalnej przewagi i inicjatywy operacyjnej oraz pozwala na skrócenie czasu między uderzeniami ogniowymi na dalekie cele, a wykonaniem na nie ataku przez wojska. W efekcie tych działań ogniska walki powstawać będą na całej głębokości ugrupowania operacyjnego przeciwnika zmuszając go do wcześniejszego angażowania sił i nie pozwalając na wykonanie manewru w pożądanym dla niego kierunku.

Zadaniem ZDSz jest zapewnienie korzystnych warunków wykonania zadania przez siły główne ogólnowojskowych związków taktycznych. Realizuje się to przez zwalczanie ważnych środków rażenia, elementów systemów dowodzenia, rozpoznania, łączności, walki radioelektronicznej i infrastruktury systemu logistycznego.

W ramach tych działań ZDSz o dużych możliwościach manewrowych może wykonywać następujące grupy zadań:

- a) zwalczanie sił i środków przeciwnika położonych najczęściej w głębi jego ugrupowania w tyłowej strefie. Są to przede wszystkim najgroźniejsze środki rażenia (środki przenoszenia broni masowego rażenia, elementy systemów broni precyzyjnego rażenia, samoloty i śmigłowce na lądowiskach), stanowiska dowodzenia i węzły łączności, siły i środki walki radioelektronicznej;
- b) opanowanie i czasowe utrzymanie ważnych obiektów, rejonów i rubieży, zabezpieczenie otwartych skrzydeł i luk w ugrupowaniu wojsk własnych;
- c) walka ze zgrupowaniami wojsk przeciwnika zwłaszcza z odwodami oraz desantami powietrznymi lub zgrupowaniami powietrzno-szturmowymi.

Realizacja tych zadań przez ZDSz zapewni uzyskanie zaskoczenia, zdeorganizuje już w początkowej fazie działanie przeciwnika w skali taktycznej oraz umożliwi wykonanie zadań przez wojska broniące się w pasie przesłaniania.

Przedstawione powyżej zadania mogą być realizowane metodą:

- rajdu kierunkowego;
- rajdu wahadłowego;
- rajdu w rejonie.

Rajd kierunkowy to rajd polegający na kolejnym zwalczaniu obiektów przeciwnika przez ZDSz rozmieszczonych względem siebie wzdłuż „umownej” linii prostej. ZDSz może prowadzić działania rajdowe w trzech różnych kierunkach, względem kierunku rozwijania działań przez wojska zmechanizowane i pancerne:

- w kierunku postępującym zgodnym z kierunkiem wycofania;
- w kierunku przeciwnym do kierunku wycofania;
- w kierunku rokadowym, przecinającym prostopadłe kierunek wycofania.

Do czynników warunkujących ten sposób wykonania rajdu zaliczyć można:

- czas przewidziany na działanie;
- sposób prowadzenia działań obronnych przez wojska lądowe;
- hierarchia ważności obiektów przeznaczonych do zniszczenia i ich rozmieszczenia oraz możliwości zaopatrzeniowe zgrupowań.

W czasie prowadzenia działań w pasie przesłaniania obiekty przeznaczone do zniszczenia przez ZDSz są rozmieszczone na różnych głębokościach. Głębokość ich usytuowania oraz czas w jakim ZDSz będzie mogło prowadzić działania bojowe ma zasadniczy wpływ na sposób realizacji zadań. Jeżeli posiadany czas pozwoli na zniszczenie najważniejszego obiektu na dużej głębokości, to powrót ZDSz do ugrupowania wojsk własnych może być wykorzystany do zwalczania innych obiektów rozmieszczonych w pobliżu lub na trasie przelotu.

Rajd kierunkowy poprzeczny polega na prowadzeniu działań rokadowo w stosunku do wojsk broniących pasa przesłaniania czy też pierwszej pozycji. Celem takiego działania jest niszczenie obiektów przeciwnika wzdłuż tzw. linii poprzecznej do kierunku działania przeciwnika (chodzi o obiekty przeciwnika rozmieszczone wzdłuż naturalnych przeszkód terenowych rokadowo przebiegających w stosunku do kierunku prowadzonych działań). Przykładem takiego działania może być przeszkoda wodna, której pokonanie przez przeciwnika będzie wiązało się ze zdobywaniem

kolejnych przyczółków. ZDSz niszczy, powstrzymuje, zwalcza w ustalonej kolejności siły i środki przeciwnika uniemożliwiając mu prowadzenie efektywnych działań zaczepnych.

Rajd wahadłowy jest nieco inną formą prowadzenia działań przez ZDSz. Stanowi ono jakby połączenie rajdu kierunkowego i rajdu w rejonie. Istota takiego działania przejawiać się będzie w częstej planowej zmianie kierunku działania w zależności od potrzeb i warunków. W tej formie rajdu najważniejszym kryterium będzie cel działań ZDSz a nie ważność obiektu. Polega to na tym, że działania powinny być realizowane możliwie skrycie, mają one dezorganizować poczyniania przeciwnika i wprowadzić go błąd co do głównego celu działania wojsk własnych. Celem tych działań będzie spowolnienie tempa jego natarcia na jednym lub kilku kierunkach. Chodzi mianowicie o to aby natarcie przeciwnika było hamowane zgodnie z oczekiwaniami broniącego się.

Podczas takich działań dowódca zgrupowania desantowo-szturmowego będzie mógł dokonywać klasyfikacji ważności obiektów ataku i ustalać kolejność ich zwalczania, bądź też będzie realizował kolejne zadania- „na wezwanie z pola walki”

Kolejną metodą prowadzenia walki przez ZDSz jest metoda polegająca na wykonaniu uderzenia na jeden lub kilka następujących po sobie obiektów, bądź równoczesnym uderzeniu na wybrane obiekty przeciwnika, zakończonych zwykle powrotem śmigłowców w ugrupowanie wojsk własnych. Prowadzone działania ZDSz mogą przybrać formę rajdu w rejonie.

Rajd w rejonie charakteryzował się będzie wykonywaniem kolejno po sobie następujących uderzeń na obiekty przeciwnika rozmieszczone wokół zorganizowanego w jego ugrupowaniu „rejonu bazowego”. Rejon bazowy stanowi obszar terenu umożliwiający czasowe bazowanie w nim ZDSz, odtwarzanie zdolności bojowej, oraz punkt wyjściowy i końcowy każdego wypadu na obiekty przeciwnika. Należy w tym miejscu przypomnieć, że tworzenie rejonu bazowego jest procesem długotrwałym. W związku z tym należy dążyć do takiej sytuacji aby mieć możliwie dużo czasu na jego przygotowanie, szczególnie przed rozpoczęciem prowadzenia działań oraz w prawdopodobnych rejonach rozmieszczenia. Niekiedy, w działaniach rajdowych w rejonie można przerzucać całość sił ZDSz z jednego miejsca na drugie

(z jednego obiektu na drugi). Konflikty kilku ostatnich lat pokazały, że istnieje możliwość tworzenia rejonów bazowych w ugrupowaniu przeciwnika (działanie 101 DPSz w operacji „Pustynna Burza”)⁴⁴.

Analiza trzech przedstawionych metod pozwoliła na wyspecyfikowanie dwóch form prowadzenia działań:

- szturm powietrzny;
- szturm powietrzno-lądowy.

Korzystając z definicji w „Leksykonie wiedzy wojskowej” można określić szturm powietrzny jako *działania bojowe prowadzone przez specjalnie przygotowane, wyszkolone pododdziały i oddziały wojsk lądowych, które wykorzystując statki powietrzne (śmigłowce), wykonują gwałtowne i nieoczekiwane dla przeciwnika uderzenie z powietrza na wybrany obiekt w celu jego zniszczenia lub obezwładnienia, po czym tak samo nieoczekiwanie wycofują się z walki i uderzają w innym miejscu i czasie, niszczą inne obiekty rozmieszczone lub przemieszczające się w określonym obszarze.*⁴⁵ Głównym zadaniem wojsk wykonujących szturm powietrzny jest niszczenie i obezwładnianie obiektów przeciwnika, a nie ich opanowanie. Działania ZDSz zawsze noszą charakter rajdu śmigłowcowego wykonywanego w ugrupowaniu przeciwnika, stąd też, działalność bojowa i żywotność ZDSz zależy w znacznym stopniu od sposobu przegrupowania się z jednego miejsca do drugiego, a w konsekwencji od sposobu prowadzenia walki. Można wyróżnić trzy podstawowe sposoby przegrupowania zgrupowań desantowo-szturmowych:

- lot poziomy – na małej wysokości /30-60m/ lub na bardzo małej wysokości („na wysokości drzew”), ze stałą prędkością;
- lot profilowy – na różnych wysokościach, w zależności od ukształtowania terenu, przy zachowaniu stałej prędkości;
- lot kluczący – na różnych wysokościach /bez względu na ukształtowanie terenu/ i ze zmienną prędkością oraz ze zmiennym kierunkiem.

⁴⁴ Biziewski J. Pustynna Burza, część I, Altair, Warszawa 1994, s.16.

⁴⁵ Leksykon Wiedzy Wojskowej, MON, Warszawa 1979, s.43

Wymienione sposoby mogą wzajemnie się przeplatać w zależności od sytuacji na polu walki. Jednocześnie należy zwrócić uwagę na fakt, że w czasie wykonywania szturm powietrzno-lądowego w skład zespołu wykonującego powierzone zadanie wchodzić będą następujące elementy:

- ✦ lądowy zespół szturmowy (LZSz) – będą to wydzielone siły i środki wykonujące główne zadania bojowe na lądzie na samodzielnym kierunku (czasami we współdziałaniu z innymi LZSz). W zależności od otrzymanego zadania w ich skład wchodzić mogą pododdziały szturmowe oraz innych rodzajów wojsk;
- ✦ powietrzne zespoły szturmowe (PZSz) stanowiące wydzielone siły i środki walki powietrznej wykonujące zadania zgodnie z przewidzianym planem wsparcia LZSz;
- ✦ powietrzne zespoły transportowe (PZT) – stanowiące wydzielone siły i środki transportu powietrznego wykonujące zadania na wyznaczonych kierunkach działań w celu przetransportowania LZSz w rejon przyszłych działań.

Walka z przeciwnikiem rozpoczyna się po wylądowaniu LZSz pod osłoną PZSz, następnie wykorzystywane jest skryte podejście do obiektu i uderzenie środków ogniowych z odległości zapewniającą największą skuteczność ich ognia. W pierwszej kolejności uderzenia ogniowe wykonują pododdziały moździerzy, następnie LZSz po osiągnięciu gotowości z zaskoczenia wykorzystując uderzenie PZSz niszczą siły i środki przeciwnika wysadzając ważne obiekty lub też wykonują uderzenia na podchodzące kolumny przeciwnika. Nie wolno dopuścić do umocnienia się zaatakowanego przeciwnika, uderzenia muszą być gwałtowne i doskonale skoordynowane w czasie i przestrzeni. Po wykonaniu zadania realizujące je elementy przemieszczają się w rejon zbiórki, gdzie niezwłocznie odtwarzają zdolność bojową i przygotowują się do kolejnych zadań. Zadanie następne może być wykonane po uprzednim przetransportowaniu LZSz w inny rejon (do kolejnego obiektu).

Manewr LZSz przy pomocy śmigłowców odbywa się z rejonu zbiórki po wykonaniu poprzedniego zadania. W rejonie tym wyznacza się lądowisko załadunku (dla LZSz), gdzie przebywają śmigłowce PZT. Po załadunku sił LZSz zgrupowanie to wykonuje manewr drogą powietrzną pod osłoną śmigłowców bojowych do rejonu wykonania kolejnego zadania. W wyniku przeprowadzonych badań stwierdza się iż:

we wszystkich wymienionych formach i metodach działań należy zwracać uwagę na fakt, że użycie ZDSz musi być odpowiednio zabezpieczone i wsparte przez skoordynowane działanie przełożonego co umożliwi zorganizowane wyjście z walki i odtworzenie zdolności bojowej w celu ponownego użycia tego zgrupowania.

Wynikiem przeprowadzonych badań jest konkluzja sprowadzająca się do stwierdzenia, że działania w głębi ugrupowania przeciwnika (w terenie przez niego zajęтым) prowadzone w „trzecim” wymiarze były, są i prawdopodobnie będą nieodzownym komponentem prowadzenia walki. Niezmiernie ważnego znaczenia w świetle ostatnich doświadczeń nabiera działanie zgrupowań desantowo-szturmowych. Szczególnie w aspekcie możliwości bojowych tego typu zgrupowań.

Powyższe rozważania dotyczyły w głównej mierze pododdziałów 6BDSz oraz 25DKP, dlatego że aktualnie tylko te dwa ZT są w stanie w pełni realizować ideę działań desantowo-szturmowych (przy odpowiednim ich wyposażeniu w odpowiednią ilość śmigłowców). Potwierdzeniem tej tezy mogą być doświadczenia operacji „Pustynna Burza” w której bardzo dużą rolę odegrały specjalistyczne zgrupowania desantowo-szturmowe, a nie improwizowane i tworzone doraźnie grupy na bazie pododdziałów piechoty, do działań w terenie zajęтым przez przeciwnika.

4. DZIAŁANIA W GŁĘBI UGRUPOWANIA PRZECIWNIKA WEDŁUG PROCEDUR NATO

Użycie wojsk lądowych na terytorium kontrolowanym przez przeciwnika, ich cel i możliwe rodzaje działań oraz kierowanie tymi działaniami w sojuszniczej literaturze przedmiotu ograniczone są zwykle do przedstawienia ich najbardziej charakterystycznych elementów. Pomimo, że walczące w tym obszarze wojska dostarczane mogą być drogą powietrzną, to działania te nie powinny być mylone z pełno zakresowym działaniem powietrzno-desantowym, czy powietrzno-szturmowym.

Zakłada się, że działania w głębi ugrupowania przeciwnika mogą być prowadzone w połączeniu z różnymi siłami, albo niezależnie, głęboko na terytorium zajęтым przez przeciwnika bez bezpośredniej więzi z innymi wojskami. W trakcie ich planowania i realizacji należy brać pod uwagę, kto jest odpowiedzialny za dany rejon działania.⁴⁶

Prowadzone one powinny być z położeniem nacisku na manewrowość. Należy wykonywać uniki, wykorzystywać zaskoczenie w trakcie działań zaczepnych, lub działać w sposób skryty, maskując swoją obecność gdy zadaniem jest zbieranie danych rozpoznawczych lub wykrywanie celi. Zaangażowane wojska nie powinny dopuszczać do tego, aby zostały wykryte i zniszczone (przechwycone) przez przeciwnika.

Zadania bojowe przydzielone pododdziałom działającym na terytorium kontrolowanym przez przeciwnika mogą być ogólne lub specyficzne w swym charakterze, ale zawsze mieścić się muszą w zakresie ich możliwości, w przeciwnym bowiem razie ich potencjał może być rozproszony bez osiągnięcia skutecznych rezultatów. Gdy jest to konieczne (w razie braku środków do realizacji wszystkich celów), dowódca precyzuje (ustala) cele, na których działania zostaną skoncentrowane.

⁴⁶ The British Military Doctrine, Londyn 1996, Army Code No 71451, s.48.

Z reguły działające w tym obszarze siły mogą otrzymać jedno lub więcej z następujących zadań:

- przerywanie linii komunikacyjnych przeciwnika;
- atakowanie jednostek i urządzeń przeciwnika;
- zbieranie danych rozpoznawczych;
- utrudnianie przeciwnikowi dowodzenia;
- przerywanie łączności;
- nękanie ruchu przeciwnika i zabezpieczenia logistycznego;
- atakowanie środków przenoszenia broni jądrowej;
- prowadzenie bezpośredniego ognia do ważnych celów w tym obszarze;
- wiązanie sił przeciwnika;
- pomoc w organizowaniu ruchu oporu na terenie przeciwnika.⁴⁷

4.1. Prowadzenie działań bojowych na terytorium kontrolowanym przez przeciwnika

Do dogodnych warunków prowadzenia działań na terytorium kontrolowanym przez przeciwnika można zaliczyć :

- rejony zurbanizowane, które mogą być przydatne do tego rodzaju działań, ponieważ skupiska ludzkie zapewnić mogą źródło wsparcia. Jednakże poczynione muszą być skrupulatne rozważania wpływu takich działań na ludność miejscową, gdyż znacznie łatwiej jest przeciwnikowi odizolować rejon miejski niż rejon wiejski i wywierać presję na miejscową ludność, zmuszając ją do współpracy.
- lasy;
- góry;
- trudny teren;

Rzadko zaludnione tereny są bardzo przydatne do tego rodzaju działań.

⁴⁷ Land Force Tactical Doktrine ATP-35(B), pkt 1201, s 12-1.

Pomimo starannego planowania i przygotowań, sposób prowadzenia działań bojowych, jest zwykle trudniejszy do przewidzenia niż w innych działaniach, wobec czego poszczególni dowódcy muszą posiadać (mieć zagwarantowaną) dużą swobodę działania.

Na prowadzenia działań w tym obszarze będą miały wpływ następujące czynniki

➤ Wielkość.

Siły prowadzące działania bojowe na terytorium kontrolowanym przez przeciwnika będą różnić się wielkością, stosownie do wykonywanego przez nie zadania bojowego. W zasadzie będą one składać się z piechoty, chociaż w zależności od zadania bojowego, włączeni mogą zostać specjaliści.

➤ Doborem stanu osobowego;

Działania na terytorium kontrolowanym przez przeciwnika stanowią szczególne wyzwanie dla wojsk zaangażowanych w ten rodzaj działań bojowych. Dowódcy powinni prowadzić wyteżone szkolenie, mieć silną wolę, psychiczną wytrzymałość i przejawiać inicjatywę. Żołnierze powinni być silni fizycznie i psychicznie oraz polegający na sobie. Wszyscy muszą być dobrze wyszkoleni w użyciu swojej broni i wyposażenia oraz przejść szkolenia z zakresu umiejętności przetrwania w walce i odporności podczas przesłuchań. Zaletą jest także umiejętność posługiwania się bronią i wyposażeniem przeciwnika oraz posiadanie gruntownej znajomości lokalnego języka, wiedzy o kulturze i geografii.

Działania bojowe na terenie kontrolowanym przez przeciwnika muszą być zaplanowane i skoordynowane z działaniami wojsk własnych, głównie z dowództwami, które są odpowiedzialne za dany rejon, szczególnie tam, gdzie działania te prowadzone są w bezpośredniej bliskości linii styczności wojsk.

W trakcie ich planowania bardzo ważne jest aby zapewnić czas niezbędny na ich przygotowanie i realizację. Siły przeznaczone do działania za rubieżami przeciwnika potrzebować będą czasu, na osiągnięcie niezauważenie rejonów działań, na zorganizowanie się tam, zależnie od tego czy same pozostaną na danym obszarze w trakcie działań (dopuszczają do obejścia ich przez przeciwnika), czy przenikają lub przerzucane są w rejon tyłowy przeciwnika, stosując na przykład podejście w tyłowy

obszar przeciwnika od strony morza. Jeśli działania te, ich prowadzenie przewidywane jest w ścisłym powiązaniu z siłami głównymi (lub w ramach wsparcia tych sił), to potrzebny czas na przygotowanie musi być brany pod uwagę w całości planowania.

W trakcie planowania musi zawsze być precyzyjnie przygotowany trudny etap wycofania wojsk działających na terytorium wroga. Może być to osiągnięte przez:

- wykonanie przez wojska własne przejścia przez rubieże przeciwnika;
- połączenie się z własnymi wojskami po ataku;
- ewakuację powietrzną lub morską;
- wykorzystanie zawnazu ustalonych dróg wycofania.

W zależności od wielkości i typu, wojska działające na terytorium kontrolowanym przez przeciwnika mogą mieć swoje własne organiczne wsparcie ogniowe. Możliwość udzielenia wsparcia ogniowego przez własne siły, głównie zależeć będzie od sytuacji, odległości i ogólnych możliwości wsparcia ogniowego. Bezpośrednie wsparcie lotnicze może być jedyną formą dostępnego wsparcia ogniowego. Konieczne jest wczesne wspólne skoordynowanie takiego wsparcia. Wojska inżynieryjne będą częstokroć istotnym elementem tych sił.

Śmigłowce będą często potrzebne do pomocy w przemieszczeniu do rejonu działania, zaopatrzeniu i wycofywaniu tych sił. Oddziały działające na terytorium kontrolowanym przez przeciwnika nie zawsze mogą oczekiwać wsparcia walką elektroniczną.⁴⁸

Do ogólnych zasad dowodzenia w terenie kontrolowanym przez przeciwnika należy zaliczyć:

- Działania na terytorium kontrolowanym przez przeciwnika, powinny być prowadzone w ścisłym współdziałaniu z działaniami podejmowanymi przez siły główne. Dlatego ustalona musi być bezpośrednia łączność na wszystkich szczeblach dowodzenia.
- Jeśli działania te mają być podjęte w głębi terytorium przeciwnika, to zadanie bojowe i kierowanie działaniami może być w gestii sztabu wyższego szczebla, do

⁴⁸ Clancy T., Kawaleria pancerna, Gdańsk 1998.

którego wojska te będą składać meldunki. Jeśli w danym rejonie działać ma więcej niż jeden oddział, to koniecznym będzie wydanie instrukcji współdziałania, a niekiedy wyznaczenie sztabu koordynującego. Sztaby te mogą być powoływane na stałe lub tworzone jedynie do zadań specjalnych.⁴⁹

Łączność radiowa dalekiego zasięgu i taktyczna łączność satelitarna są podstawowymi rodzajami łączności, do kierowania wojskami prowadzącymi działania bojowe na terytorium przeciwnika i mogą być niezbędne do zapewnienia im ostrzegania o uderzeniu jądrowym. Jeśli wykorzystywana jest łączność radiowa, to w celu uniknięcia wykrycia ważne będą przedsięwzięcia utajniania łączności.

Niezwykle istotnym problemem w trakcie przygotowania i prowadzenia tych działań jest zabezpieczenie logistyczne ponieważ, oddziały i pododdziały działające na terytorium kontrolowanym przez przeciwnika nie mogą realizować zabezpieczenia logistycznego, jak w warunkach normalnych. Możliwe, że będą one musiały polegać na samowystarczalności i mimo że wynikać z tego będzie zwiększone ryzyko, pod uwagę musi być brane pozyskiwanie wsparcia od miejscowej ludności. W tym przypadku, aby uniknąć zdemaskowania działań, wymagane jest staranne i przemyślane planowanie.

Transport lotniczy jest zwykle najskuteczniejszym sposobem dostarczania zaopatrzenia do wojsk oraz ewakuacji chorych i rannych. Jeśli lądowanie nie będzie możliwe, to opracowane powinny być plany zrzutu zaopatrzenia.

Powinno mieć miejsce bardzo precyzyjne rozpoznanie logistyczne, w celu wykrycia rzeczywistego zaopatrzenia na środki bojowe; paliwo, żywność i wodę.

4.2. Działanie wojsk w okrążeniu

W trakcie prowadzenia walki, wystąpić mogą okresy, w których dowódcy i sztaby będą musiały akceptować okrążenie części pododdziałów swoich wojsk. Ten rodzaj walki stawia szczególnie duże wymagania, zarówno dowódcom, jak i wojskom.

Walka w okrążeniu ogranicza swobodę działania, nie tylko zaangażowanych w nią wojsk, ale także wyższych sztabów i może poważnie zagrozić kontynuacji

⁴⁹ Land Force Tactical Doktrine ATP-35(B), pkt 1208, s 12-3.

działań. Okrążone wojska będą musiały walczyć samodzielnie, odcięte od sił głównych, w sytuacji znacznie ograniczonych możliwości uzupełniania zaopatrzenia. Ich walka w ogólnym rozwoju sytuacji operacyjno-taktycznej może szybko stracić ważność, lecz pomimo tego muszą one walczyć energicznie, angażując w walce możliwie duże siły przeciwnika.

Cechy charakterystyczne działań wojsk w okrążeniu, które wyróżniają je spośród innych działań to:

- ↻ ataki mogą nadejść z więcej niż jednego kierunku;
- ↻ wsparcie z zewnątrz dociera trudno, jeśli w ogóle jest możliwe;
- ↻ ponieważ dokładne położenie okrążonych wojsk jest znane, wobec tego wojska te są szczególnie narażone na uderzenia skoncentrowanej artylerii przeciwnika, naloty lotnictwa, na uderzenia bronią precyzyjnego rażenia;
- ↻ okrążone wojska mogą utracić swoją zdolność do przeprowadzenia skrytych i terminowych działań rozpoznawczych, przełożony musi zapewnić rozpoznanie i przekazanie im danych ze swoich sił.⁵⁰

Rozpatrując walkę w okrążeniu należy dostrzegać jej dwa elementy (etapy):

- ↻ Obronę prowadzoną przez okrążone wojska;
- ↻ Zakończenie okrążenie.

Obrona prowadzona przez okrążone wojska – w etapie tym inicjatywa należy do przeciwnika, wobec czego musi być zapewniona skuteczna obrona ze wszystkich kierunków.

Natomiast etap - **zakończenie okrążenia** - dotyczy wyprowadzenie wojsk z okrążenia, przerwanie się okrążonych wojsk lub kombinację obu sposobów.

Wyprowadzenie wojsk z okrążenia polega na przerwaniu pozycji przeciwnika i dotarcie do okrążonych wojsk i w ten sposób odtworzenie ich swobody działania.

Przerwanie się okrążonych wojsk ma miejsce wówczas, gdy okrążone wojska prowadzą samodzielnie działania zaczepne w celu połączenia się z siłami głównymi.

⁵⁰ Land Force Tactical Doktrine ATP-35(B), pkt 1302, s 13-1.

Wszystkie wojska w rejonie okrążenia dowodzone są przez jednego, wyznaczonego dowódcę. W sytuacji wychodzenia wojsk z okrążenia zależności pomiędzy dowódcą okrążonych wojsk, dowódcami elementów wyprowadzanych z okrążenia wojsk muszą być jasno ustalone, w tym czasie, w którym ma to obowiązywać.

Planowanie działań w okrążeniu

Jeśli już wojska zostały okrążone, niezwłoczną powinnością dowódcy ogólnowojskowego jest rozpatrzenie, czy zadanie bojowe okrążonych wojsk powinno być uaktualnione (sprecyzowane). Ważnym czynnikiem będzie ocena jak długo okrążone wojska zdolne będą walczyć samodzielnie. Zależnie od ważności zadania bojowego dowódca musi podjąć decyzję, czy wojska z zewnątrz powinny przeprowadzić działania oswobadzające, czy też wojska okrążone powinny przerwać się, w tej sytuacji potrzebne może być wsparcie ze strony sił głównych lub lotnictwa.

W sytuacji przejścia do działań w okrążeniu dowódca i sztab powinien określić rejon, który może być broniony z uwzględnieniem możliwości wojsk. Zarządzić aby: rozpoznane zostały możliwe podejścia przeciwnika oraz wyznaczono wojska do ich osłony; ustalona została obserwacja obejmująca cały obwód rejonu okrążenia; wyznaczono możliwie silny, manewrowy odwód; wykorzystując wszystkie dostępne środki wsparcia ogniowego, zarówno te z rejonu obrony jak i spoza jego obwodu, zorganizować wsparcie ogniowe w sposób umożliwiający przeciwstawienie się zagrożeniu z dowolnego kierunku.

Planując wyprowadzenie wojsk z okrążenia we współdziałaniu z siłami głównymi należy zwrócić szczególną uwagę na następujące problemy:

- ponieważ stosunek sił wyprowadzanych z okrążenia do sił przeciwnika z reguły jest niekorzystny istotnym jest uzyskanie zaskoczenia;
- plan wykonania uderzenia sił ze styczność w celu przerwania okrążenia musi być skoordynowany z okrążonymi wojskami, szczególnie co do przestrzegania czasu i przestrzeni oraz co do potrzeby utrzymania zaskoczenia;

➤ siła i skład wyprowadzanych z okrążenia wojsk uzależnione powinny być od planów późniejszych działań bojowych.⁵¹

W sytuacji, gdy okrążone wojska będą zmuszone wyjść z okrążenia same, istotnym jest przygotowanie odpowiedniego, dostosowanego do zaistniałych uwarunkowań, planu działania wojsk i jego precyzyjnej realizacji.

Główny ciężar odpowiedzialności za planowanie przełamania się okrążonych wojsk spoczywa na dowódcy okrążonych wojsk, a wszelka działalność wojsk prowadzona na korzyść wsparcia przełamania odpowiadać będzie jego planowi.

Podczas przełamywania, potrzebne jest dokonanie wyłomu w liniach obronnych przeciwnika, utrzymanie go i otwarcie, aby pozwolić wojskom wyjść z okrążenia. Przez cały czas działań, ważnym jest utrzymanie tempa działań, przy jednoczesnym zachowaniu integralności wojsk wychodzących z okrążenia.

Punkt przełamania i droga marszu późniejszego przemieszczania muszą być skrupulatnie wybrane. Najbardziej bezpośrednie drogi mogą nie być najlepszymi. Wykorzystywane powinny być słabe punkty przeciwnika i podejmowane próby wykorzystania pośrednich dróg marszu i trudnego terenu w ciemnościach lub przy złej widoczności.

W sytuacji braku innych alternatywnych rozwiązań, podjęta może być decyzja wyjścia z okrążenia przez przenikanie. W takiej sytuacji w trakcie planowania tych działań szczególną uwagę należy zwrócić na: organizację oddziałów i pododdziałów wykonujących przenikanie; uzgodnienia czasowe; odpowiednie wyposażenie i zaopatrzenia przenikających wojsk; zniszczenie pozostawianego sprzętu bojowego; określenie sposobu postępowania z rannymi i ofiarami oraz jeńcami wojennymi.

Wydane powinny być zarządzenia w celu zapewnienia danych rozpoznawczych i wsparcia zakłóceniami ze wszystkich dostępnych środków walki elektronicznej w celu spotęgowania możliwości środków działających w rejonie okrążenia.

⁵¹ Podręcznik polowy 100-5. Działania wojsk lądowych armii Stanów Zjednoczonych, AON, Warszawa 1994.

Prowadzenie działań

W sytuacji, gdy wojska zostały okrążone ważnym jest aby natychmiast zostały podjęte działania zmierzające do: odtwarzania struktury dowodzenia; zorganizowania sektorów obronnych; utworzenia odwodów; zorganizowania wsparcia ogniowego; reorganizacje i zespolenia zabezpieczenia logistycznego; odtworzenia łączności. Realizacja ich powinna być przeprowadzona pod kątem spełniania określonych potrzeb zaistniałych w nowej sytuacji.

Obrońca musi być zdolny natychmiast reagować siłami odwodowymi i ogniem zaporowym na każdym kierunku podejścia przeciwnika. Trudno będzie rozpoznać najbardziej prawdopodobne punkty ciężkości przeciwnika, ale bez względu na powyższe trudności likwidowane muszą być wszelkie zagrożenia dla spójności obrony, aby zapobiec rozbiciu okrążonych wojsk na mniejsze części i likwidacji ich.

W sytuacji podejścia decyzji wyprowadzenia wojsk z okrążenia istotnym jest aby:

- atak na rzecz wyprowadzenia wojsk z okrążenia, zorganizowany przez siły główne (poza okrążeniem), charakteryzował się zaskoczeniem i szybkością;
- atak wykonały najbardziej mobilne pododdziały, które uderzeniem na wąskim odcinku powinny rozbić siły przeciwnika, a następnie posuwać się do przodu z możliwie dużą prędkością, a podążające za nimi wojska powinny bronić skrzydeł w celu utrzymania otwartego korytarza;
- okrążone wojska powinny wspierać ogniem wykonywane uderzenie sił ze styczności, a jeśli nie będzie to możliwe, to odwrócić uwagę lub związać siły przeciwnika poprzez podejmowanie pomocniczych działań zaczepnych.

Dowódca okrążonych wojsk powinien przygotować swoje wojska do zakończenia okrążenia. Szczególnie istotne jest przygotowanie tych wojsk do udzielenia terminowego i możliwie szerokiego wsparcia wszelkim działaniom w celu wyprowadzania wojsk z okrążenia.

Przerwanie się okrążonych wojsk obejmuje:

1. Wyznaczenie oddziałów wydzielonych o odpowiedniej sile do przeprowadzenia przełamania na wybranym kierunku.

2. Zapewnienie sił do ochrony i pozoracji na całym obwodzie.
3. Zorganizowanie kolejnych rzutów, takich jak: zabezpieczenie bojowe, zabezpieczenie logistyczne i pododdziały dowodzenia.
4. Wydzielenie pododdziału do osłony tyłów.⁵²

Przełamanie powinno sprzyjać zaskoczeniu przeciwnika i być podobne do wykonania szybkiego natarcia. Do wykonania tego zadania, okrążone wojska będą musiały być zreorganizowane i konieczne będą skrupulatne przygotowania. Zorganizowany musi być sposób prowadzenia obrony na obwodzie, zanim wojska utworzą wyłom. Jak tylko wyłom zostanie utworzony, zasadniczym problemem jest utrzymanie wysokiego tempa działań – wychodzenia pozostałych wojsk z okrążenia.

Pododdziały rozpoznawcze muszą być rozwinięte ze znacznym wyprzedzeniem i dostarczyć danych o przeciwniku, aby uniknąć umocnionych stanowisk bojowych przeciwnika. Wraz z czołowymi pododdziałami, działając na czele sił wykonujących wyłom, podążają one do przodu tak szybko jak to możliwe.

Pododdziały zabezpieczenia bojowego i logistycznego włączone będą do sił głównych. Ostatnie pododdziały utrzymujące obronę obwodu (okrążenia), wycofywane będą zwykle na rozkaz.

Jeżeli niemożliwym jest wywalczenie drogi powrotu przez wojska będące w okrążeniu, wówczas zastosowanie może mieć niewidoczne przełamanie, przenikanie poprzez terytorium przeciwnika. W tym przypadku wojska opancerzone mogą być użyte do wykonania wstępnych wyrw lub ataku dywersyjnego a następnie sprzęt powinien zostać porzucony po pozbawieniu go cech używalności. Działanie takie ma szansę powodzenia jedynie w sprzyjających warunkach terenowych i przy całkowitej reorganizacji wojsk.

Zabezpieczenie bojowe

W sytuacji przejścia do działań w okrążeniu stanowiska ogniowe artylerii muszą być wybrane tak, aby umożliwić prowadzenie ognia do wszystkich części obwodu.

⁵² Regulamin Walki Wojsk Lądowych Bundeswehry HDv 100/100, AON Warszawa 1993.

Jeżeli siły pozostające w okrążeniu są w zasięgu środków ogniowych sił głównych (za linią styczności wojska), powinny one zapewnić maksymalne wsparcie ogniowe okrążonym wojskom. Wykonywane zadania ogniowe powinny być skoordynowane z zadaniami wykonywanymi przez środki ogniowe okrążonych wojsk.

Bezpośrednie wsparcie lotnicze może być jedynym sposobem zapewnienia okrążonym wojskom wsparcia ogniowego. Do realizacji tego zadania powinni być skierowani dodatkowi, wysunięci koordynatorzy wsparcia lotniczego.

Śmigłowce bojowe i transportowe będą odgrywać duże znaczenie w tych działaniach ponieważ:

- będą zapewniać wsparcie ogniowe broniących się sił;
- będą transportować w rejon okrążonych sił, żołnierzy i dostarczać zaopatrzenie logistyczne;
- będą one środkami ewakuacji medycznej;
- mogą pomóc przy zmianie stanowisk bojowych wojsk.

Bardzo istotnym problemem jest zorganizowanie odpowiedniego wsparcia ogniowego wyprowadzenie i przerwanie się okrążonych wojsk. Organizuje się je na ogólnych zasadach. Podczas przełamywania zaistnieje etap, gdy organiczne wsparcie ogniowe zostanie ograniczone w wyniku przegrupowania. Powinno ono być zrównoważone poprzez zapewnienie wsparcia ogniowego z zewnątrz okrążonych wojsk.

Ograniczona manewrowość okrążonych wojsk czyni je szczególnie wrażliwymi na uderzenia z powietrza. Dlatego powinny mieć zapewnioną bardzo skuteczną obronę powietrzną. Wszelkie braki w możliwościach ich organicznej obrony powietrznej muszą być skompensowane przez obronne działania przeciwpowietrzne w tym rejonie.

W trakcie obrony w okrążeniu realizowane powinny być zwykłe zadania wojsk inżynierskich, ze szczególnym naciskiem na przeciwmancrowość. Wystąpi zwiększone zapotrzebowanie na rozbudowę fortyfikacyjną w celu zwiększenia żywotności. Większa część wojsk inżynierskich pozostawiona musi być w odwodzie w gotowości do przeciwdziałania niespodziewanym zagrożeniom.

Podczas wychodzenia (przełamania) się z okrężenia pododdziały inżynieryjne wykorzystane powinno być do tworzenia przejść we własnych zaporach i rozgradzania zapór przeciwnika. Podczas przełamania środki wojsk inżynieryjnych powinny być w ariergardzie w celu podjęcia zadań przeciwmanewrowych.

W sytuacji przejścia do działań w okrężeniu bardzo szybko powinna być ustalona i zorganizowana łączność dowodzenia i kierowania wszystkimi pododdziałami okrążonych wojsk. Łączność powinna być zorganizowana przede wszystkim z wykorzystaniem połączeń telefonicznych. Istotnym problemem jest zapewnienie skutecznej łączności pomiędzy okrążonymi wojskami i dowódcą sił głównych, który odpowiada za te wojska.

W sytuacji prowadzenia walki w oderwaniu od sił głównych szczególnie dużą rolę odgrywa zabezpieczenie logistyczne.

Odpowiedzialnością za zaopatrywanie okrążonych wojsk ponosi dowódca sił głównych. Zaopatrywanie, jeśli sytuacja na to pozwala, z reguły prowadzone będzie drogą powietrzną.

Wewnątrz rejonu okrężenia, dystrybucja środków zaopatrzenia powinna odbywać się w sposób bardzo przemyślany, pod ścisłą kontrolą.

Podczas przełamania, wychodzenia z okrężenia wszelkie zaopatrzenie i wyposażenie, które nie może być wyewakuowane powinno zostać zniszczone lub pozbawiane użyteczności. Jeśli zaopatrzenie i wyposażenie medyczne nie może być wyewakuowane, to musi być oznakowane zgodnie z Konwencją Genewską.

4.3. Działania powietrzno-desantowe

Działanie powietrzno-desantowe są według terminologii sojuszniczej połączonym działaniem obejmującym przemieszczenie sił lądowych drogą powietrzną do zakładanego rejonu - celu. W działaniach tych wykorzystuje się jednostki powietrzno-desantowe lub jednostki przystosowane do transportu powietrznego oraz różnego rodzaju środki transportu lotniczego, których zastosowany rodzaj zależy od zadania i sytuacji.

Wyróżnia się dwa rodzaje działających sił:

- siły samowystarczalne do prowadzenia krótkoterminowych działań;

- siły, których działania wymagać będą dodatkowych jednostek wsparcia bojowego i zabezpieczenia logistycznego.⁵³

Do działań powietrzno-desantowych zalicza się:

- Działania opanowania i utrzymania.

Wojska powietrzno-desantowe mogą być wykorzystywane do opanowywania i utrzymania obiektów do czasu zanim zostaną wzmocnione, albo złuzowane przez inne wojska.

- Działania izolacji rejonu.

Działania te mają na celu zapobieganie lub powstrzymywanie działań przeciwnika w określonym rejonie. Teren silnie zalesiony, pagórkowaty lub z dużą liczbą rzek i innych przeszkód oraz taki, który ogranicza manewr przeciwnika jest najbardziej przydatny do tego rodzaju działań.

- Rajdy powietrzne.

Rajd powietrzny jest działaniem taktycznym lub strategicznym, zwykle krótkotrwałym, który charakteryzuje się śmiałością zamiaru i realizacji. Rajdy mogą być prowadzone w celu zniszczenia urzędzeń lub stanowisk przeciwnika, w celu pojmania ludzi lub nękania stanu osobowego przeciwnika, albo w celu zerwania jego działań. Z powodu trudności kierowania i zabezpieczenia logistycznego, działania takie ograniczone są zwykle co do rozmachu.

Powyższe działania prowadzi się według następujących zasad:

- Wojska powietrzno-desantowe są specyficznie zorganizowane, wyposażone i szkolone w celu dostarczenia ich na pole walki metodą zrzutu lub lądowania z powietrza, celem opanowania obiektów lub do prowadzenia działań specjalnych.
- Powodzenie działań powietrzno-desantowych zależy od zachowania ich w ścisłej tajemnicy w celu osiągnięcia zaskoczenia. Mogą one być rozpoczęte niezależnie lub w połączeniu z wojskami działającymi na lądzie w celu przygotowania, przyspieszenia uzupełnienia lub poszerzenia ich działania.

⁵³ Ten British Military Doctrine, Army Code No71451, Londyn 1996. s. 68.

- Działania powietrzno-desantowe możliwe są do wykonania jedynie w warunkach przewagi w powietrzu.
- Wojska powietrzno-desantowe dają dowódcy elastyczność w ramach prowadzonych działań i pomagają poszerzyć obszar działań. Zagrożenie ich użyciem zmusza przeciwnika do wydzielenia sił w celu przeciwdziałania temu zagrożeniu.
- Czynnikiem szczególnej wagi dla tego rodzaju działań, jest rozpoznanie ugrupowania bojowego przeciwnika, jego zdolności bojowej i zamiarów w strefie zrzutu lub w strefie lądowania oraz w bezpośredniej bliskości.⁵⁴

Wojska powietrzno-desantowe mogą realizować następujące rodzaje zadań:

- zbieranie informacji na terytorium kontrolowanym przez przeciwnika;
- prowadzenie rajdów na stanowiska dowodzenia, stanowiska wsparcia ogniowego, linie komunikacyjne, obiekty administracyjne i logistyczne;
- opanowanie i utrzymanie ważnego terenu do czasu połączenia się z wojskami lądowymi;
- wzmacnianie okrążonych wojsk lądowych;
- prowadzenie ataku na tyły pozycji przeciwnika lub do odcinania jego odwodów;
- osłonę skrzydeł lub prawdopodobnych kierunków podejścia przeciwnika;
- tworzenie psychozy braku bezpieczeństwa (strachu) na tyłach przeciwnika.

Charakterystycznymi cechami działań powietrzno-desantowych będą:

- ograniczoną manewrowość na lądzie, która może być poprawiona jedynie dzięki pojazdom, jeśli zostaną przerzucone drogą powietrzną;
- konieczność bardzo precyzyjnego wykorzystanie terenu, szczególnie w początkowym etapie lądowania, ponieważ wojska te są zwykle słabo opancerzone (lub wcale) oraz posiadają ograniczoną liczbę pojazdów do swojej dyspozycji;
- ograniczony czas trwania tych działań;

⁵⁴ Land Force Tactical Doktrine ATP-35(B), pkt 0802, s 8-2.

- szczególna ranga bezpośredniego wsparcia lotniczego, ponieważ wsparcie ogniowe jest z reguły znacznie organiczne lub niemożliwe;
- szczególnie duże znaczenie przenośnych zestawów broni przeciwpancernej, których wojska powietrzno-desantowe powinny posiadać na swym wyposażeniu jak najwięcej.⁵⁵

Istotne dla prowadzenia działań powietrzno-desantowych jest to, że wojska te posiadają możliwości szybkiego rozwijania i przerzutu na znaczne odległości, pokonując trudny teren i wszelkie przeszkody. W swych działaniach mogą w pełni wykorzystywać przewagę wynikającą z zaskoczenia. Możliwość osiągnięcia zaskoczenia, posiadają one przede wszystkim dlatego, że rejon ich działania jest trudny do odgadnięcia przez przeciwnika. Nawet w sytuacji rozpoczęcia realizacji zadania, rejon ich działania nie może być natychmiast rozpoznany przez przeciwnika.

Działania powietrzno-desantowe przy swej dynamice podlegają również ograniczeniom, do których można zaliczyć:

- Zasięg środków transportu powietrznego.

Może on być ograniczony parametrami technicznymi i niesprzyjającymi warunkami meteorologicznymi. Istotne znaczenie ma posiadanie co najmniej lokalnej przewagi w powietrzu, szczególnie podczas początkowego okresu działań powietrzno-desantowych. Ponadto obezwładnione lub zakłócone muszą być naziemne systemy obrony powietrznej na trasach przelotu do strefy zrzutu lub lądowania oraz w rejonie samej strefy zrzutu czy lądowania.

- Wrażliwość na uderzenia.

Po wylądowaniu, wojska powietrzno-desantowe wymagają czasu na zorganizowanie się i osiągnięcie zdolności bojowej, mają ograniczoną manewrowość oraz siłę ognia. Odnosi się to szczególnie do zadań obronnych i do obrony przed skutkami użycia broni masowego rażenia. Bezpośrednie wsparcie lotnicze może wspomóc działanie tych sił, jeśli jest ono prowadzone z wystarczającą siłą z tymczasowych lądowisk przez cały czas operacji.

⁵⁵ 24 Airmobile Brigede –training Notes, Essex 1994

➤ **Żywotność.**

Wzmocnienie, zmiana ugrupowania lub podjęcie wojsk z powrotem mogą być znacznie trudniejsze niż w innych wojskach lądowych. Wszelkie uzupełnienia drogą powietrzną są narażone na przerwanie mostu powietrznego.

Planowanie działań powietrzno-desantowych

Organizacja i skład wojsk powietrzno-desantowych zależy w wielu przypadkach od możliwości transportu lotniczego i zadań, które mają być zrealizowane. Gdy została już ustalona organizacja tych sił i działanie zostało rozpoczęte, to elastyczność decyzji dowódcy z reguły będzie znacznie ograniczoną.

Planowanie działań powietrzno-desantowych najlepiej prowadzić jest, w odwrotnej kolejności do ich realizacji, obejmuje wykonanie następujących dokumentów:

➤ **Plan działań taktycznych na lądzie.**

Plan działań taktycznych na lądzie uszczegóławia zadania i cele oraz ustala rodzaj, siłę i organizację wojsk a także wsparcie potrzebne do wykonania postawionego zadania. Dla większości działań plan ten określa rejon działań, siły rozpoznania i ochrony, linie rozgraniczenia i działania alternatywne odwodu.

➤ **Plan lądowania.**

Plan lądowania, w połączeniu z planem działań taktycznych na lądzie, wskazuje: kolejność, metodę dostarczenia, lokalizację stref zrzutu lub lądowania, rejony zbiórki różnych pododdziałów oraz uzbrojenia i sprzętu wojskowego.

➤ **Plan przelotu.**

Plan przelotu, w połączeniu z planem lądowania, obejmuje uszczegółowione informacje dotyczące przegrupowania drogą powietrzną wszystkich sił powietrzno-desantowych z lotniska wylotu do stref zrzutu lub lądowania.

➤ Plan załadowania.

Plan załadowania wynika z wymagań jakie określa plan lądowania i określa pierwszeństwo załadunku.

➤ Plan ześrodkowania.

Plan ześrodkowania wojsk do desantowania oparty jest na wymaganiach planu przegrupowania drogą powietrzną. Dotyczy to problemów rozśrodkowania wojsk powietrzno-desantowych w rejonie lotniska załadowania, a także obejmuje orientowanie operacyjne i przygotowanie jednostek do przyszłych działań.

Dokładne rozpoznanie przeciwnika w strefach lądowania jest czynnikiem zasadniczym i w istotny sposób wpływającym na planowanie. Przepływ informacji i danych rozpoznawczych musi trwać przez cały czas trwania procesu planistycznego.

W działaniach powietrzno-desantowych istotna jest jedność dowodzenia, a z powodu ich połączonego charakteru, planowanie musi być scentralizowane. Jednakże podczas realizacji działań, szczególnie we wczesnych etapach szturm na lądzie, zasadnicze znaczenie ma zapewnienie swobody działania na niższych szczeblach dowodzenia.

Podczas etapu przegrupowania drogą powietrzną, całością sił dowodzi dowódca oddziału lotniczego. Precyzyjnie musi być ustalone, kto może podejmować ostateczną decyzję czy rozpocząć akcję, czy też nie, czy zmienić strefę zrzutu lub lądowania, a także czy przerwać operację. Jeśli po działaniach powietrzno-desantowych, realizowane będą działania na rzecz połączenia wojsk to należy sprecyzować, który dowódca ponosi odpowiedzialność za te działania. W każdej sytuacji odpowiedzialność za te działania ponosić także będzie dowódca wojsk lądowych wyższego szczebla, w którego obszarze odpowiedzialności działają w danej chwili wojska powietrzno-desantowe.

Istotną rolę w tych działaniach odgrywa koordynacja i łączność.

➤ Koordynacja.

Ciągła koordynacja na wszystkich szczeblach dowodzenia jest bardzo ważna. Potrzeba wymiany oficerów łącznikowych rozciąga się na wszystkie szczeble dowodzenia uczestniczących służb.

➤ Łączność.

Gdy tylko wojska powietrzno-desantowe wylądują, będą musiały polegać wyłącznie na przenośnych radiostacjach. Łączność radiowa wojsk powietrzno-desantowych może odgrywać zasadniczą rolę w zapewnianiu łączności z siłami głównymi.

Prowadzenie działań powietrzno-desantowych

Działania powietrzno-desantowe składają się z czterech powiązanych ze sobą etapów:

➤ Załadowanie.

Obejmuje wszystkie działania od otrzymania zarządzenia wstępnego lub dyrektywy planistycznej do czasu startu załadowanych samolotów w celu wykonania zadania. Podczas tego etapu zakańczane jest wspólne planowanie; analizowane są dane rozpoznawcze, zachowywane są zaostrzone przedsięwzięcia bezpieczeństwa działań; wojska, uzbrojenie i zaopatrzenie zbierane są i rozśrodkowywane są w nakazanych rejonach a następnie załadowywane na samoloty.

➤ Przelot.

Etap ten zaczyna się od startu załadowanych samolotów z rejonu załadowania i kończy się wraz z dostarczeniem jednostek do ich stref zrzutu lub lądowania.

➤ Szturm.

Zaczyna się wraz z bojowym lądowaniem jednostek w ich strefach zrzutu lub lądowania i trwa od zbiórki wojsk do ich reorganizacji w rejonie celu.

➤ Późniejsze działania.

Dzięki działaniom powietrzno-desantowym przejmowana jest inicjatywa. Wojska powinny dążyć do stworzenia przewagi podczas działania na terytorium przeciwnika. Każde późniejsze działania muszą być jednak zgodne z ogólnym planem działania (operacji).⁵⁶

⁵⁶ 24 Airmobile Brigade –Traning Notes, Essex 1994.

W trakcie działań powietrzno-desantowych wyróżnia się działania opanowujące i utrzymujące, które składają się z dwóch etapów:

Etap pierwszy - zaczepny- którego celem jest opanowanie wyznaczonych obiektów (realizacją zakładanych celów)

Etap drugi - obronny- którego celem jest utrzymanie bronionych obiektów do czasu wzmocnienia lub połączenia z innymi wojskami.

Bardzo ważnym zadaniem jest izolacja rejonu, które może przyjmować różne formy, takie jak okrążenie określonego rejonu lub przerwanie linii komunikacyjnych przeciwnika. Może także być realizowana poprzez liczne akcje nękające, prowadzone przez oddzielne grupy lub koncentrowanie sił w newralgicznym miejscu. W tym wypadku pomyślność prowadzonych działań zależy będzie od inicjatywy i wyobraźni taktycznej dowódców i podjęcia przez nich skalkulowanego ryzyka. W trakcie prowadzenia działań nękających wojska wyposażone powinny być tylko w niezbędne minimum podstawowego wyposażenia. Gdy tylko będzie to możliwe, wojska te powinny otrzymać wsparcie ogniowe z powietrza, z morza lub od innych oddziałów lądowych. Podczas gdy działania opanowania i utrzymania obiektów wymaga zawsze połączenia się z innymi wojskami lądowymi, działania izolujące jakiś rejon, mogą być zakończone wycofaniem lub podjęciem wojsk z powrotem.

Kolejnym sposobem realizacji wcześniej wyeksponowanych zadań mogą być rajdy powietrzno-desantowe, które są prowadzone z reguły w dwóch etapach:

Etap pierwszy - Szturm, który może być poprzedzony przygotowaniem ogniowym, a który kończy się wykonaniem zadania.

Etap drugi - Wycofanie wojsk z rejonu, które może być zakończone skrytym odejściem lub podjęciem wojsk drogą powietrzną.

Skuteczne prowadzenie działań powietrzno-desantowych będzie w dużym stopniu zależne od odpowiedniego użycia sił zabezpieczenia bojowego.

Możliwości transportowe przerzutu drogą powietrzną będą zazwyczaj ograniczać w znacznym stopniu dostępne wsparcie wojsk powietrzno-desantowych przez środki artyleryjskie strzelające ogniem pośrednim. W pewnych okolicznościach, wsparcie ogniowe może być zapewnione wojskom powietrzno-desantowym przez

ogień artylerii Marynarki Wojennej lub artylerii dalekiego zasięgu. Ważnym jest, aby zespoły kierowania ogniem tych środków były włączone do wojsk powietrzno-desantowych.

Gdy ogniem pośrednim nie można wesprzeć działań powietrzno-desantowych, to wsparcie ogniowe będzie musiało być zapewnione przez bezpośrednie wsparcie lotnicze, gdy tylko będzie to możliwe przez śmigłowce szturmowe. Trzeba jednak pamiętać, że połączone wsparcie śmigłowców może być zapewnione jedynie gdy obszar działań będzie wystarczająco duży. W takiej sytuacji śmigłowce mogą realizować w dowolnym czasie zadania: rozpoznanie, wsparcie ogniowe, dowodzenie oraz mogą być wykorzystane do zabezpieczenia logistycznego.

Oddziały powietrzno-desantowe i działania związane z ich uzupełnianiem logistycznym są szczególnie wrażliwe na uderzenia z powietrza. Dlatego odpowiednie siły i środki obrony powietrznej muszą być włączone do struktur bojowych pododdziałów powietrzno-desantowych. Ich liczba zależna będzie od stanu własnej przewagi w powietrzu w danym rejonie. Środki obrony powietrznej powinny być rozwijane wraz z pierwszymi pododdziałami.

Wszelkie działania powietrzno-desantowe wymagają realizacji zadań zapewniających maksymalną mobilność siłom własnym i realizacji działań kontrmobilności w stosunku do sił przeciwnika. Organizacja zabezpieczenia inżynieryjnego zależeć będzie od zadania bojowego i oczekiwanej kolejności zadań do realizacji. W działaniach opanowywania i utrzymywania na dużą skalę wojska inżynieryjne potrzebne mogą być także do budowy lądowisk.

Jednostki walki elektronicznej będą w stanie wspierać działania powietrzno-desantowe poprzez mylenie przeciwnika, obezwładnianie obrony powietrznej przeciwnika (SEAD - Suppressing enemy air defenses), izolowanie obiektu ataku i obniżanie możliwości reakcji przeciwnika. Możliwości transportowe będą znacznie ograniczać wsparcie środkami walki elektronicznej. Działanie tych środków walki elektronicznej będzie musiało być uzupełnione, jak to jest wymagane, przez realizacje

zadań walki elektronicznej na rzecz sił powietrzno-desantowych podejmowane przez systemy pozostające poza linią styczności wojsk oraz przez środki sił powietrznych.⁵⁷

Istotnym elementem, będącym wyznacznikiem żywotności tych wojsk będzie zabezpieczenie logistyczne. Istotnym czynnikiem w planowaniu zabezpieczenia logistycznego w trakcie działań powietrzno-desantowych jest, że potrzeby zaopatrzeniowe wojsk, skalkulowane są z nadwyżką- z uwzględnieniem ryzyka i nieprzewidywanych wypadków w tego rodzaju działań. Wymagać to często będzie tworzenia składów rezerwowych. Uzupełnienie planowane będzie do dostarczenia zgodnie z przewidywanym rozwojem sytuacji i wymogami dowódcy. W toku działań plan ten może być modyfikowany, w celu sprostania faktycznym potrzebom walczących wojsk.

Wojska lotnicze i powietrzno-desantowe posiadać będą zwykle wspólny element zabezpieczenia logistycznego.

Zaopatrywanie w działaniach powietrzno-desantowych dzieli się na:

➤ Zaopatrywanie towarzyszące.

Zaopatrywanie towarzyszące to te siły i środki logistyczne, które dostarczane są wraz z wojskami powietrzno-desantowymi w rejon ich lądowania. Wydawane jest przed ześrodkowaniem się do desantu, aby pozwolić na ich wcześniejsze przygotowanie do przerzutu drogą powietrzną i dostarczenia podczas szturm.

➤ Kolejne zaopatrywanie.

Sklada się ono z dwóch części:

Pierwszą część - stanowi uzupełnienie, dostarczane automatycznie do rejonu celu według zaplanowanego harmonogramu. Oparte jest ono na szacunkowym zużyciu dziennym i może być dostarczane do przypisanych jednostek lub centralnie gromadzone.

Drugą część – stanowi kolejne zaopatrywanie na wezwanie, zaspokaja nagle potrzeby na wybrane pozycje środków bojowych i materiałowych.

⁵⁷ FM 100-5, „Operation”, Washington 1993.

➤ Zaopatrywanie rutynowe.

Zaopatrywanie rutynowe dostarczane jest jako rezultat zwykłych procedur zapotrzebowania.

W czasie prowadzenia działań powietrzno-desantowych zaistnieć może potrzeba powiększenia sił i środków jednostek pomocy medycznej poprzez dostarczenie dodatkowego personelu medycznego i zaopatrzenia medycznego. Będzie to szczególnie istotne w sytuacji gdy wojska nie będą zdolne do ewakuacji ofiar do szpitali polowych przez znaczny okres czasu.

Ewakuacja drogą powietrzną jest zwykłą procedurą podczas prowadzenia działań powietrzno-desantowych. Pierwszeństwo dawane jest rannym. Czasami wymagana jest ewakuacja jeńców wojennych, internowanych cywili lub innych wybranych osób, w których to przypadkach priorytety określone są przez dowódcę przyczółka desantu powietrznego. Istnieją zawsze możliwości, że powietrzne linie komunikacyjne mogą być przerwane przez działania przeciwnika lub zakłócone z powodu złej pogody.

4.4. Działania desantowe (desanty morskie)

Działanie desantowe zdefiniowane są w AAP-6 jako:

„Działanie wszczęte z morza przez Marynarkę Wojenną i siły lądujące na wybrzeżu przeciwnika lub potencjalnego przeciwnika”

Działania desantowe, dają dużą strategiczną manewrowość, możliwość elastycznego reagowania. Ponieważ nie wymagają szczególnych punktów wejściowych, takich jak porty czy lotniska, stanowią one znaczne zagrożenie dla przeciwnika. Jednakże są to działania skomplikowane i wymagają szczegółowej specjalistycznej wiedzy, planowania i szkolenia.⁵⁸

Zagrożenie desantami morskimi, wynikające z istnienia silnych wojsk desantowych, może zmusić przeciwnika do realizacji przedsięwzięć związanych z obroną wybrzeża, co wymagać będzie zaangażowania znacznych sił i środków, aby

⁵⁸ Allied Joint Publication, NATO, September 1997

ochroniać własny brzeg (linię brzegową), wszystkie inne możliwe punkty lądowania desantu. Wykorzystanie tych sił przez przeciwnika może być mało efektywne.

Wojska desantu stanowią mają więc bardzo duże znaczenie, stanowią stałe zagrożenie dla przeciwnika, są elementem odstraszenia. Ich globalne znaczenie i możliwości oddziaływania na przeciwnika są mniejsze z chwilą gdy siły te zostały zaangażowane w walkę (zostały desantowane).

Do ogólnych właściwości działań desantowych zalicza się:

- Działanie desantowe są działaniami o znaczeniu taktycznym.
- Desantowe działania bojowe łączą w sobie działania wszystkich rodzajów okrętów, samolotów, uzbrojenia i wojsk lądujących w zgodnym wysiłku wojskowym skierowanemu na wybrzeże przeciwnika.
- Szczególny morski charakter działań desantowych odzwierciedlony jest w zasadach, które rządzą organizacją zaangażowanych sił i prowadzeniem działań.
- Manewrowość, elastyczność i weryfikacja danych rozpoznawczych są podstawowymi wymaganiami działań desantowych.
- Działania te wykorzystują element zaskoczenia i słabości przeciwnika. Osiąga się to poprzez desantowanie potrzebnego rodzaju i wielkości sił w najbardziej korzystnych miejscach i w najbardziej sprzyjającym czasie.⁵⁹

Działania desantowe nie powinny być mylone z logistycznym, morskim działaniem wzmacniającym. Nie powinny one być również mylone z działaniami rzecznyymi lub działaniami zabezpieczenia logistycznego w rejonie wybrzeża morskiego.

Działania desantowe można podzielić na następujące rodzaje:

1. Szturm desantowy.

Jest to zasadniczy rodzaj działania desantowego i wymagający wysadzenia wojsk na wybrzeżu przeciwnika. Zdolności tworzenia szybko gromadzonych na brzegu sił bojowych wyjaśnia, organizacyjne i techniczne różnice pomiędzy działaniami desantowymi, a lądowymi.

⁵⁹ Land Force Tactical Doktrine ATP-35(B), pkt 0901, s 9-1.

2. Desantowe wycofanie się z walki.

Jest to wycofanie wojsk z wybrzeża przeciwnika przez morze na okrętach Marynarki Wojennej lub samolotami.

3. Demonstracja desantowa.

Jest to działanie przeprowadzane w celu wprowadzenia przeciwnika w błąd, aby zmusić go do zajęcia pozycji, które są dla niego niekorzystne.

4. Rajd desantowy.

Jest to lądowanie z morza na wybrzeżu przeciwnika, obejmujący szybkie wtargnięcie w określony obszar lub czasowe zajęcie nakazanego celu i utrzymywanie go do czasu przewidzianego do planowego wycofania się.

Rajdy mogą być prowadzone w celu:

- ↳ zadania strat lub spowodowania zniszczeń;
- ↳ pozyskania informacji;
- ↳ powodowania dywersji;
- ↳ przechwycenia lub ewakuacji osobistości lub wyposażenia.

Ostatnie trzy rodzaje działań desantowych nie wymagają sytuowania lądujących wojsk na brzegu.

Działanie desantowe są całkowicie samodzielnymi działaniami i składają się z pięciu etapów, z których niektóre mogą wystąpić jednocześnie:

I. Planowanie.

Etap planowania rozpoczyna się od rozkazu (Dyrektywa wstępna), który ukierunkowuje działanie co do podjęcia i zakończenia zaokrętowania. Planowanie musi być przeprowadzone w pewnych szczegółach, zanim jakiegokolwiek inne etapy mogą się rozpocząć. Chociaż etap ten kończy się zaokrętowaniem, to planowanie kontynuowane jest dla pozostałych działań.

II. Zaokrętowanie.

Etap zaokrętowania jest to okres podczas którego wojska, wraz z ich uzbrojeniem, wyposażeniem i zaopatrzeniem ładują się na wyznaczone okręty.

III. Synchronizacja i współdziałanie.

Jest to okres, podczas którego przewidziane działanie symulowane jest w celu:

- *Sprawdzenia skuteczności planów, synchronizacji i uszczegółowienia zadania i gotowości bojowej uczestniczących wojsk.*
- *Upewnienia się, że wszystkie elementy są zgodne z planami.*
- *Sprawdzenia możliwości sprawnego dowodzenia i łączności.*

IV. Przegrupowanie do rejonu desantowania (AOA - amphibious objective are).

Etap ten jest okresem, podczas którego poszczególne części sił desantowych przemieszczają się od punktu załadunku lub od wysuniętej pozycji rozwinięcia do rzeczywistego rejonu desantowania. Przemieszczenie to może odbyć się pod pozorem ćwiczenia, ześrodkowania lub inspekcji rejonów. Etap przegrupowania kończy się, gdy poszczególne części sił desantowych pojawią się na przydzielonych im pozycjach w rejonie obiektu desantowania (AOA).

V. Szturm.

Etap szturm jest to okres pomiędzy przybyciem głównych sił szturmowych ze składu sił desantowych do rejonu celu desantowania (AOA), a zakończeniem głównego zadania desantowego. Przygotowanie rejonu do jego maksymalnego wykorzystania może być rozpoczęte podczas tego etapu.⁶⁰

Zakończenie działań desantowych przewidziane jest po wykonaniu zadania bojowego przez siły desantowe, zgodnie z wcześniej otrzymanymi wytycznymi i rozkazami (dyrektywą wstępną). Zazwyczaj wysadzenie sił lądowych na brzeg określone jest jako jeden z tych warunków.

Siły lądujące uznawane są jako ostatecznie wysadzone na brzeg, gdy:

- ✎ przyczółek został uchwycony;
- ✎ wysadzone zostały wystarczające siły taktyczne i wspierające na brzeg w celu zapewnienia ciągłego lądowania wojsk i uzbrojenia potrzebnego do przyszłych działań.

⁶⁰ FM 31-12, Army forces in amphibious operations, (The Army landing force). Washington 1961.

☞ wysadzone zostały na brzeg: pododdziały dowodzenie, łączność i wspierające środki koordynacji.

☞ dowódca sił lądowania ustalił, że jest gotowy przejąć pełną odpowiedzialność za późniejsze działania.

Gdy dowódca desantowych sił bojowych oraz dowódca sił lądowania będą przekonani, że przyczółek został uchwycony i zostały wysadzone wystarczające siły to dowódca sił desantowych zamelduje o tych przełożonemu. W tym momencie zazwyczaj następuje rozwiązanie sił w rejonie desantowania. Wysadzone siły lądowe otrzymują dodatkowe wytyczne, które potrzebne są aby sprecyzować otrzymane rozkazy, dowódca sił lądowych przejmuje dowodzenie. Jednakże Marynarka Wojenna i elementy morskiego wsparcia sił desantowych mogą nadal pozostać nienaruszone w gotowości do wspierania sił na lądzie.

Planowanie działań desantowych

Bardzo ważnym elementem prowadzenia działań desantowych, warunkującym ich powodzenie, jest ich prawidłowe zaplanowanie.

Planowanie działań desantowych jest procesem ciągłym od wydania dyrektywy wstępnej do zakończenia działań. Procedury planowania desantowego są wyróżniane ze względu na konieczność równoczesnego, równoległego i szczegółowego planowania przez wszystkie uczestniczące siły. Istnieją trzy różne stadia planowania: dyrektywa wstępna; decyzje podstawowe; planowanie szczegółowe.

Decyzje podstawowe, w tym stadium planowania rozważane są różne warianty rozwiązań działania desantowych sił bojowych i zapada decyzja co do szkicu planu. Różne czynniki rozpatrywane wspólnie, albo oddzielnie przez poszczególne służby sztabu.

Podczas etapu planowania działań desantowych występują następujące zależności pomiędzy dowódcami poszczególnych sił:

➤ Dowodzenie przez przełożonego.

Jako wyznaczeni przez wyższego przełożonego, dowódcy poszczególnych składników desantowych grup bojowych w początkowej fazie planowania, składają meldunki i propozycje Dowódcy Desantowych Sił Bojowych (CATF), który jest

odpowiedzialny za przygotowanie całościowego planu działań desantowych. Dowódca desantowej grupy bojowej jest przełożonym koordynujący prowadzenie planowania.

➤ **Odpowiedzialność za prowadzenie lądowania na brzegu.**

Od momentu, gdy bezpośrednia odpowiedzialność za prowadzenie działania sił lądujących na brzegu przekazana jest CLF (Dowódcy Sił Lądowania), to on i jego sztab przede wszystkim odpowiadają za dalsze planowanie oraz realizację lądowania i szturm. Uczestnictwo innych komponentów sił desantu w szturmie polega na zapewnieniu wsparcia siłom lądowania. Możliwość zapewnienia niezbędnego wsparcia jest podstawowym czynnikiem oceny i uzgodnień zaproponowanych planów i zamiarów sił lądowania.

Bardzo istotnym elementem planowania działań desantowych jest ocena warunków pogodowych i klimatycznych. Pewne warunki pogodowe mogą sprzyjać prowadzeniu lądowania na wybrzeżu, inne przeszkadzać osiągnięciu plaż i rozładowaniu, przemieszczaniu się sił i co bardzo istotne wsparciu działań z powietrza.⁶¹

Dowodzenie podczas działań desantowych przebiega w sposób następujący :

- **Rozpoczęcie działań.** Na początku działań CATF (Dowódca Desantowych Sił Bojowych) ponosi odpowiedzialność za całość sił i za operację, a także zobowiązany jest przez odpowiednią władzę do zapewnienia powodzenia działania.
- **W rejon desantowania /celu/ (AOA).** W tym rejonie (desantowania) dowodzi Dowódca Desantowych Sił Bojowych, stwarzając warunki do wykonania zadania przez grupę bojową i zapewniając jej maksymalną osłonę. Odpowiedzialny jest za koordynację wszelkiej działalności w ramach AOA (rejonu desantowania), w tym wojsk własnych nie stanowiące części desantowych sił bojowych. Gdzie są takie siły, które jedynie przemieszczają się tranzytem przez ten rejon, CATF będzie sprawował kontrolę nad nimi jedynie w wymiarze zapobiegania lub

⁶¹ FM 34-81 Weather support for Army tactical operations, Washington 1989, str. B-9.

minimalizowania wzajemnego oddziaływania. Rejon desantowania w zakresie morskim, lądowym i powietrznym oraz musi być wystarczająco rozległy aby pomieścić niezbędne działania morskie, lądowe i powietrzne.

- **Działania na brzegu.** Całkowita kompetencja CATF, odpowiedzialność za prowadzenie działań na brzegu i bezpieczeństwo całości stanu osobowego i urzędzeń rozmieszczonych w rejonie działań na brzegu są przekazane CLF (Dowódcy Sił Lądowania).

Bardzo ważnym elementem w procesie dowodzenia działaniami desantowymi są konsultacje pomiędzy dowódcami.

W sprawowaniu swojej władzy dowódczej CATF, w największym możliwym zakresie, pozyskuje i bierze pod uwagę opinie odpowiednich dowódców, szczególnie w przypadkach złożonych decyzji, wymagających wykonania ich zawodowych obowiązków na polu operacyjnym. Jednakże wymaganie to w żaden sposób nie ogranicza kompetencji CATF.

Żadna znacząca decyzja dotycząca planów, zarządzeń lub zamiarów odpowiednich dowódców nie powinna być podejmowana bez konsultacji z dotyczącymi ich dowódcami.

Żaden inny dowódca morski oprócz CATF nie sprawuje władzy nad jednostkami sił lądowania, lub nie przekazuje odpowiedzialności za ich działania, chyba że dowódca morski desantowej grupy bojowej niższego szczebla wyznaczony został jako dowódca sił podporządkowanych złożonych z jednostek morskich i sił lądowania.

Istotnego znaczenia podczas prowadzenia działań nabiera kontrola przestrzeni powietrznej. Wszystkie działania lotnicze w rejonie celu desantowania muszą być pod kontrolą CATF do czasu zakończenia działań desantowych, wyznacza on dowódcę i sztab który w jego imieniu zarządza przestrzenią w rejonie desantowania. W celu zapewnienia jedności wysiłku w całości działań lotniczych. Gdy jest to konieczne, CATF (wyznaczony sztab) skoordynuje działania lotnicze w ramach określonej przestrzeni powietrznej z dowódcą odpowiedzialnym za kontrolę przestrzeni powietrznej w otaczającym rejonie.

Po zakończeniu działań desantowych, gdy desantowa grupa bojowa zostaje rozwiązana, wydzielona przestrzeń powietrzna zostaje ponownie włączona pod kontrolę przestrzeni powietrznej obszaru i będzie normalnie prowadzona w zgodności z zasadami kontroli przestrzeni powietrznej (patrz ATP-40) przez wyznaczone władze.

Gdy warunki to uzasadniają, i elementy koordynacyjne wylądowały na brzegu, CATF przekazuje dowódcy sił lądowania (CLF) kontrolę nad wsparciem ogniowym artylerii i rakiet. W sytuacji wystąpienia niedogodnych warunków lub gdy uzna to za celowe CATF przekazuje CLF kierowanie działaniami lotnictwa w rejonie celu desantowania (AOA) lub odpowiedniemu dowódcy na brzegu, który posiada możliwości kierowania takimi działaniami.

Jak we wszystkich innych działaniach, tak i podczas desantowania bardzo ważną rolę odgrywa łączność.

Działanie desantowe wymaga niezawodnego, bezpiecznego (utajnionego), szybkiego i elastycznego systemu łączności. Na normalny system łączności wszystkich sił nałożone są dodatkowe wymagania co do dowodzenia desantowymi siłami bojowymi, jako całością, co do kilku specjalnych form kierowania, które muszą być wykonane i co do pobocznej łączności pomiędzy pododdziałami wojsk w toku wykonywania wspólnych lub skoordynowanych funkcji.

Zmiana podporządkowania, podziału sił i rozmieszczenia sił wymaga elastyczności planów łączności. Nie wolno by w planach tych powstała duża liczba nieistotnych sieci łączności. Wielozadaniowe sieci muszą być użytkowane, tam gdzie mają zastosowanie, w celu pomocy w zmniejszeniu wspólnego oddziaływania na siebie przez obniżenie wymagań częstotliwościowych.

Stosowanie alternatywnych środków łączności, innych niż elektroniczne (śmigłowce, łącznicy, itp.), powinno zapewnić alternatywne, możliwie najszybsze i bezpieczne dostarczanie informacji pomiędzy szeroko rozśrodkowanymi siłami desantowej grupy bojowej.

Prowadzenie działań desantowych

Organizacja prowadzenia działań desantowych polega na stworzeniu następujących elementów :

- Desantowa grupa bojowa.
- Siły Marynarki Wojennej.
- Siły lądowania;
- Siły powietrzne;
- Wojska nacierające.

Desantowa grupa bojowa to siły utworzone w celu prowadzenia działań desantowych. Desantowa grupa bojowa obejmuje zawsze siły Marynarki Wojennej i siły lądowania wraz z ich organicznym lotnictwem. Inne siły powietrzne mogą być włączone, jeśli istnieje taka potrzeba.

Element morski desantowej grupy bojowej może obejmować niektóre z następujących grup (wykaz ten nie jest wyczerpujący):⁶²

- I. Grupa transportowa. Składa się ona z reguły z mniejszych grup, które zapewniają zaokrętowanie, przegrupowanie do celu, lądowanie i zabezpieczenie logistyczne. Obejmują one wszystkie okręty, na które są załadowane siły lądowania, w tym zespół okrętów, który transportuje śmigłowce i wojska przenoszone śmigłowcami. Okręty transportowo-desantowe, które mają być zastosowane w przerzucie z okrętu na brzeg są organicznymi lub przydzielonymi do grup transportowych.
- II. Grupa kontroli. Stanowi ją stan osobowy, okręty i wyposażenie zaplanowane do kontroli transportu drogą wodną, przegrupowaniem z okrętu na brzeg.
- III. Grupy kierowania lotnictwem taktycznym. Są to struktury przewożone na okrętach, niezbędna do działania centrum kierowania lotnictwem taktycznym (TACC) i centrum dowodzenia lotnictwem taktycznym (TADC) (zaliczane do wpływającego stanu osobowego) do kierowania działaniami lotnictwa.

⁶² FM 31-12, Army forces in amphibious operations (The Army landing force) Washington 1961

- IV. Grupy wsparcia ogniowego. Stanowią ją zespoły okrętów, którym zadaniem jest zapewnienie wsparcia działań sił lądowania na brzegu przez prowadzenie ognia z dział okrętowych i raketowymi pociskami kierowanymi.
- V. Grupy taktycznego lotnictwa morskiego (bazujące na lądzie). Jest to zespół grup bojowych jednostek lotnictwa taktycznego przydzielonych do desantowej grupy bojowej, które mają być rozmieszczone na lądzie na opanowanym przyczółku, lub dostatecznie blisko od rejonu desantowania (celu), aby zapewnić wsparcie lotnicze desantowej grupie bojowej.
- VI. Lotniskowcowe siły wsparcia. Jest to zespół lotniskowców z załadowanymi samolotami, zapewniającymi desantowej grupie bojowej wsparcie lotnictwa morskiego.
- VII. Grupa osłonowa. Są to zespoły (zespół) okrętów, których zadaniem jest udzielanie osłony desantowej grupie bojowej na drodze marszu do rejonu celu i w toku działań w rejonie desantowania (celu).
- VIII. Grupa minowania. Jest to zespół jednostek walki minowej do prowadzenia minowania powierzchniowego (MW) lub rozminowywania (MCM) w działaniach morskich. Dowódcy minowania powierzchniowego i przedsięwzięć przeciwminowych (MCM), które to funkcje mogą być połączone w jednej osobie, odpowiedzialni są za szczegółowe postawienie zadań swoim jednostkom. Zorganizowanie takich grup, jeśli wymagana jest do wykonania zadania bojowego, uszczegółowiane jest w Dyrektywie Wstępnej. Porozumienia dowódcze i kontrolne do działań minowych w walce desantowej będą zgodne z ATP-6 i ATP-24.
- IX. Grupa rozpoznania i podwodnego niszczenia. Jest to zgrupowanie sił i środków: obejmujące okręty, zaokrętowane pododdziały rozpoznawcze oraz personel do niszczeń podwodnych, który prowadzi rozpoznanie, nasłuch hydrograficzny i niszczenia naturalnych i sztucznych przeszkód.
- X. Grupa dezinformacji. Są to siły, które prowadzi działania pozorujące przeciwko przeciwnikowi, wykorzystując w tym celu metody elektroniczne, łączności, wizyjne i inne przeznaczone do fałszywego informowania i wprowadzania przeciwnika w błąd.

- XI. Grupa walki brzegowo-podwodnej. Są to siły i środki, które zapewniają wykrywanie nawodnych i podwodnych celów przeciwnika w toku podejścia od morza do rejonu desantowania (celu). Składają się one zwykle z jednej lub więcej jednostek brzegowo-podwodnej obserwacji.
- XII. Grupa osłony bezpośredniej. Są to siły Marynarki Wojennej wydzielone do Dowództwa Desantowej Siły Bojowej (CATF) w celu zapewnienia osłony przeciw zagrożeniom: powietrznemu, nawodnemu i podwodnemu.
- XIII. Grupa samolotów patrolowych. Są to zespoły samolotów patrolowych, których celem jest prowadzenie takich zadań jak: zwiad, rozpoznanie i działania przeciw okrętom podwodnym, gdy desantowa grupa bojowa będzie w drodze do i w rejonie celu.
- XIV. Grupa lotnictwa transportowego. Są to siły lotnictwa transportowego, które zapewniają transport powietrzny składnikom sił lądowania lub zapewniają wsparcie logistyczne.
- XV. Grupa administracyjna. Jest to grupa odpowiedzialna za organizację i przeprowadzenie działań w rejonie desantowania (celu) takich jak: remont i ratownictwo; nasłuch hydrograficzny; rozmieszczenie sieci; boje i znaki nawigacyjne; początkowe rozwinięcie i kierowanie przystanią; kierowanie funkcjami portu; baseny łodziowe; pocztę i inne zadania, jeśli zostaną jej przydzielone. W toku początkowych etapów szturmów, praktycznie wszystkie funkcje organizacyjne spełniane są przez CATF lub przez jego podwładnych uczestniczących w szturmie. Obowiązki administracyjne przekazywane są dowódcy grupy organizacyjnej, gdy pozwala na to powodzenie w szturmie.
- XVI. Morska grupa brzegowa. Są to siły i środków zorganizowane w jeden spójny zespół, która może składać się z pododdziałów regulacji ruchu, łączności, ratownictwa przybrzeżnego, pododdziałów pontonowych i pododdziałów MPS na poszczególnych odcinkach plaży, łodzi szturmowych (nieetatowe przy szturmie z okrętów) i pododdziałów sztauerów bojowych.

Wyżej wymienione dwie lub więcej grup może być połączone razem w celu bardziej efektywnego kierowania, a ich nazwy odpowiednio zmienione, zależnie od uznania Dowódcy Desantowych Sił Bojowych (CATF).

Siły lądowania składają się z jednostek lądowych, lotnictwa i wsparcia bojowego wraz z ich jednostkami zabezpieczenia logistycznego. Zorganizowane są do prowadzenia działań desantowych i mogą być zorganizowane funkcjonalnie do szczególnych zadań w różnym czasie, np. do:

- Zaokrętowania.
- Lądowania.
- Przyszłej walki na brzegu.

Siły powietrzne realizują zadania wsparcia powietrznego. Wsparcie lotnicze może być zapewnione zarówno przez pododdziały lotnicze Marynarki Wojennej, jak i bazowania lądowego, zależnie od położenia. Gdy wsparcie lotnicze na rzecz działań desantowych zapewniona jest przez siły powietrzne z przewagą lotnictwa taktycznego, to dowódca desantowych sił powietrznych, oddelegowuje oficera z sił powietrznych do dowództwa obszaru w celu zapewnienia kontroli ogólnym wysiłkiem lotnictwa w rejonie celu desantowania. Będzie on realizował także kierowanie stosownie do decyzji Dowódcy Desantowej Sił Bojowych (CATF) lub, gdy kierowanie działaniami lotnictwa zostanie przekazane na brzeg - zgodnie z wolą CLF (dowódcy sił lądowania) lub odpowiedniego dowódcy na brzegu, który ma możliwość kierowania takimi działaniami. Połączone lub wspólne użycie środków lotniczych musi być skrupulatnie skoordynowane, aby zapewnić maksymalne wykorzystanie dostępnej siły ognia.

Wojska nacierające są elementem czasowo organizowanym w ramach desantowej grupy bojowej, który wyprzedza siły główne w rejonie celu. Jego funkcją jest przygotowywanie danych do szturmu sił głównych na obiekt ataku, poprzez prowadzenie takich działań jak: rozpoznanie, opanowywanie dogodnych pozycji wyjściowych i umożliwiających wspieranie ładujących i nacierających wojsk, rozminowywanie, wstępne bombardowanie, niszczenie podwodne i wsparcie lotnicze.

Sukces lub porażka działań desantowych może zależeć od skuteczności użycia lotnictwa, artylerii okrętowej i wsparcia artyleryjskiego. W toku etapu szturmu, osłona wojsk jest w znaczącym stopniu domeną Marynarki Wojennej. Od momentu rozpoczęcia lądowania, kontrola nad tymi środkami musi być przekazane na brzeg. Zapewnienie ciągłego wsparcia ogniowego podczas lądowania i późniejszych działań

na brzegu jest skomplikowane i wymaga planowania i realizacji przez specjalnie do tego wyszkolony personel.

Potrzeba tworzenie wyżej wymienionych grup, związane jest z potrzebą posiadania bardzo dużego zasobu aktualnych informacji pozyskiwanych ze wszystkich dostępnych źródeł.⁶³

Zabezpieczenie logistyczne

Terminologia zastosowana w sytuacji planowania zabezpieczenia logistycznego sił desantu jest szczególną terminologią i nie zgadza się z ogólnie przyjętą terminologią.

Plan zabezpieczenia logistycznego musi zapewnić ciągłe i skoordynowane zabezpieczenie logistyczne siłom lądowania, nawet w okresie w którym elementy zabezpieczenia logistycznego bazować będą przede wszystkim na okrętach.

Planowanie zabezpieczenia logistycznego działań desantowych musi zapewnić co następuje:

- Uporządkowaną zbiórkę i zaokrętownie stanu osobowego, uzbrojenia i sprzętu wojskowego w określonej kolejności, aby sprostać wymaganiom planu lądowania i późniejszych działań na brzegu.
- Ustanowienie i utrzymanie systemu zabezpieczenia logistycznego w rejonie celu desantowania, który zapewni odpowiednie zabezpieczenie logistyczne i organizacyjne wszystkim elementom desantowych sił bojowych.
- Wprowadzenie systemu logistycznego dla późniejszego zabezpieczenia w oparciu o rozwinięte wojska i siły stacjonarne.

Następujące czynniki przede wszystkim wywierają określony wpływ na planowanie logistyczne działań desantowych:

- charakter, rozmach i oczekiwany czas trwania rozpatrywanej operacji;
- charakterystyki rejonu desantowania (AOA) i informacje o celu;
- siły i możliwości przeciwnika;
- wielkość i skład wojsk lądujących na brzegu;

⁶³ FM 31-12, Army forces in amphibious operations (The Army landing force) Washington 1961.

- możliwości wojsk lądowania do zapewnienia funkcji zabezpieczenia logistycznego;
- przewidywany wzrost poziomu potrzeb i kształtowanie się zabezpieczenia logistycznego wymaganego przez gromadzenie się wojsk w rejonie celu desantowania (AOA);
- przewidywany zakres pomocy do zabezpieczenia jeńców wojennych;
- dostępność środków logistycznych;
- kompatybilność, możliwości i wymagania systemów zabezpieczenia logistycznego;
- dostępność środków łączności;
- pododdziały podstawowej osłony i plany garnizonowe wymagające rozważenia.

wymagania co do przywracania lub budowy urządzeń lotniczych w ramach rejonu celu desantowania (AOA) lub w odpowiedniej do możliwości wsparcia odległości od takiego rejonu.

Odpowiednie środki zabezpieczenia medycznego muszą być rozwinięte wraz z wojskami w rejonach lądowania. Śmigłowce będą sprawować ważną rolę w ewakuacji rannych. Druga linia (zakres 2) jednostek zabezpieczenia medycznego może być rozwinięta na morzu lub w rejonie celu desantowania. Trzecia linia urządzeń będzie musiała być dostępna na morzu i może być ustanowiona później, gdy rejon celu desantowania będzie bezpieczny.

5. KONSTATACJE KOŃCOWE

Propozycje rozwiązań poszczególnych problemów badawczych zawartych w kolejnych rozdziałach pracy pozwoliły autorom na sformułowanie wniosków opisujących zjawisko działań w obszarze kontrolowanym przez przeciwnika we współczesnych i przyszłych uwarunkowaniach pola walki. Do najważniejszych z nich autorzy zaliczyli:

1. Do działań bojowych poza głównym zgrupowaniem wojsk może zostać wydzielonych bardzo dużo sił, czego dowodem są chociażby prognozy zakładające działanie do 1/3 sił do walki w ugrupowaniu przeciwnika.
2. W zależności od rozwoju sytuacji operacyjno – taktycznej wojska do działań w ugrupowaniu przeciwnika mogą przechodzić w sposób zamierzony lub wymuszony.
3. W skład zgrupowań taktycznych prowadzących walkę na obszarze kontrolowanym przez przeciwnika mogą wchodzić wojska operacyjne jak i wojska obrony terytorialnej.
4. Do działań tych, wojska powinny zostać odpowiednio przygotowane (przeszkolone), a w trakcie prowadzenia walki obronnej utrzymywać stałą gotowość do realizacji tego typu zadań.
5. Skuteczność sił działających poza głównym zgrupowaniem wojsk warunkować będzie odpowiednie zabezpieczenie tych działań, a szczególnie zabezpieczenie logistyczne.
6. Skuteczność realizowanych specyficznych form walki przez te niewielkie pododdziały (elementy ugrupowania) będzie często uzależniona od ilości i jakości ich wyposażenia, co również wskazuje na dużą rolę zabezpieczenia logistycznego.
7. Wiadomości dotyczące miejsca postoju, ruchu i przerzutu zgrupowań taktycznych są w szczególnym zainteresowaniu rozpoznania przeciwnika. Istotnym zatem czynnikiem, zapewniającym powodzenie działań w ugrupowaniu przeciwnika, jest zabezpieczenie wojsk przed rozpoznaniem oraz zachowanie tajemnicy planowanych i organizowanych działań.

8. Celem zwiększenia manewrowości wojsk w ugrupowaniu przeciwnika, duży nacisk powinno się położyć na modernizację oddziałów i związków taktycznych oraz na rozwój wojsk aeromobilnych, a szczególnie kawalerii powietrznej.
9. Charakterystyczną cechą planowania działań wojsk aeromobilnych jest ich odwrotna, niż ma to miejsce w działaniach ogólnowojskowych kolejność. W pierwszym rzędzie opracowuje się plan przeprowadzenia działań w ugrupowaniu przeciwnika (działań naziemnych), następnie plany związane z przerzutem wojsk.
10. Rezultaty działań wojsk aeromobilnych, które w tych działaniach są szczególnie efektywne w decydującej mierze zależne od rozpoznania prowadzonego w okresie przygotowania, zwłaszcza rozpoznania planowanych tras przelotów, rejonów desantowania i obiektów ataku. Bardzo ważne jest też rozpoznanie prowadzone bezpośrednio przed wykonaniem zadań w ugrupowaniu przeciwnika.
11. Specyfika rozpoznania w wojskach aeromobilnych polega na rozpoznaniu walką, które jest prowadzone po dokładnym przygotowaniu, w formie szybkich rajdów śmigłowcowych na wybrane obiekty, położone zarówno w strefie działań bezpośrednich, jak i w głębi.
12. Wojska kawalerii powietrznej powinno się wykorzystać w rejonach, w których obezwładniono przeciwnika różnymi środkami rażenia bądź w rejonach trudno dostępnych dla wojsk pancernych i zmechanizowanych.
13. Duża ruchliwość kawalerii powietrznej umożliwia jej szybkie wchodzenie do walki na kierunkach, na których przeciwnik uzyskał znaczne powodzenie, oraz szybkie oderwanie się od przeciwnika w celu wejścia do walki na innym kierunku lub innym rejonie.
14. Dogodne momenty walki do działania sił w ugrupowaniu przeciwnika to: załamanie natarcia wojsk pierwszego rzutu, podchodzenie odwodów, pokonywanie przeszkód wodnych, węzłów zapór i pól minowych, wychodzenie wojsk z rejonów ześrodkowania.
15. Problematyka działań w ugrupowaniu przeciwnika w sojuszniczej literaturze przedmiotu traktowana jest jako jedno z zasadniczych zadań wojsk, a zasady ich przygotowania i prowadzenia są zbieżne z naszymi narodowymi rozwiązaniami.

16. Sojusz Północnoatlantycki bardzo precyzyjnie planuje działania w ugrupowaniu przeciwnika, zwracając dużą uwagę na problem połączenia się tych sił z siłami głównymi. Wiele uwagi przywiązuje się również do problematyki ogniowego wsparcia tych wojsk oraz zaopatrywania.
17. Elementem szeroko rozpatrywanym w dokumentach normatywnych sojuszu są działania desantowe. Do ich wykonania, walki na brzegu przeciwnika w jego ugrupowaniu, przewiduje się zespolenie elementu morskiego, lotniczego i lądowego.

Z przeprowadzonych rozważań wynika, że walka tych sił będzie miała bardzo duży wpływ na ostateczny rezultat operacji obronnej. Stan wiedzy na ten temat, jest jeszcze zbyt mały w stosunku do rangi tego problemu. Należy dołożyć wszelkich starań, aby wojska do prowadzenia tych działań zostały nie tylko odpowiednio przygotowane teoretycznie, ale również odpowiednio wyposażone.

Szacunkowe dane opisujące działania wojsk walczących w oderwaniu od sił głównych (odosobnieniu) zawierają poniższe tabele.

Działania w ugrupowaniu przeciwnika

Tabela 1.

Elementy ugrupowania	Charakterystyka działania	Przybliżona liczba	Okres autonomicznego działania /bez uzupełniania zapasów/	Intensywność działania /wysilek żołnierzy/	Możliwości transportowe	Możliwości uzupełniania zapasów
1	2	3	4	5	6	7
1. Działania nieregularne						
↗ Zgrupowania taktyczne wojsk operacyjnych; ↗ Zgrupowania taktyczne wojsk OT	Destrukcyjne oddziaływania nie na przeciwnika w formie działań rozpoznawczych, dywersyjnych, szturmowych, blokujących, likwidacyjnych. Zawierają w sobie bezpośrednią walkę, prze-mieszczanie i bytowanie.	Od grupy żołnierzy (3-7) do plutonu (27-30)	minimum 4-5 dób; maksymalnie 7 i więcej dób.	Walka i prze-mieszczanie $\frac{2}{3}$ czasu działania – bardzo intensywne. Bytowanie - $\frac{1}{3}$ czasu mała intensywność.	Zaopatrzenie przenoszone przez żołnierzy. Istnieje możliwość wykorzystania transportu zdobytego	Możliwość wykorzystania zasobów miejscowych i środków zdobytych. Ograniczone możliwości zaopatrywania drogą powietrzną.

1	2	3	4	5	6	7
2. Rozpoznanie wojskowe						
↳ Posterunek obserwacyjny;	Zorganizowane działania specjalistycznych sił i środków w celu	3-7 żołnierzy	12 godzin i więcej.	mała	Przenoszone	brak
↳ Wóz patrolowy, drużyna patrolowa		7-9 żołnierzy	12 godzin i więcej.	średnia	Przenoszone lub w wozie bojowym	brak
↳ Bojowy patrol rozpoznawczy;	zdobywania, opracowania, przetwarzania i przekazywania wojskom własnym informacji o przeciwniku.	30 i więcej żołnierzy	12 godzin i więcej.	duża	Przewożone w wozach bojowych	brak
↳ Patrol rozpoznawczy;		30 i więcej żołnierzy	Od 1 do 3 dób.	średnia	Przenoszone lub w wozie bojowym	brak
↳ Oficerski patrol rozpoznawczy;	W wypadku braku	2-3 oficerów	12 godzin i więcej.	duża	Przenoszone	brak
↳ Grupa wypadowa;	możliwości powrotu w ugrupowanie wojsk	Ok. 30 żołnierzy	do 12 godzin.	duża	-----	-----
↳ Pododdział wyznaczony do organizacji zasadzki	własnych przechodzą do działań nieregularnych.	10-30 żołnierzy	Od 1 do 3 dób.	średnia	Przenoszone lub w wozie bojowym	brak
↳ Samodzielny patrol rozpoznawczy		Ok. 30 żołnierzy	Od 1 do 3 dób.	średnia	Przenoszone lub w wozie bojowym	brak
↳ Oddział rozpoznawczy		Ok. 100 żołnierzy	Od 1 do 3 dób.	średnia i duża	Przenoszone lub w wozie bojowym	brak

1	2	3	4	5	6	7
3. Działania specjalne						
☞ Grupa specjalna	Rozpoznanie szczególnie ważnych obiektów i ich niszczenie, dokonywanie aktów dywersji, prowadzenia działań psychologicznych.	Od 6 do 14 żołnierzy	Od 1 do 5 dób.	duża	Przenoszone	Brak W wyjątkowych wypadkach droga powietrzna
4. Działania desantowo-szturmowe						
☞ Zgrupowania bojowe	Opanowanie i utrzymanie szczególnie ważnych obiektów lub wykonanie rajdów w celu zniszczenia wybranych obiektów. W wypadku braku możliwości powrotu w ugrupowanie wojsk własnych przechodzą do działań nieregularnych.	Od 20 do 100 żołnierzy	2-12 godzin, czasami więcej Od 1 do 5 dób w wypadku przejścia do działań nieregularnych.	duża	Przerzut drogą powietrzną	Przerzut drogą powietrzną
5. Działania w okrążeniu						
☞ Zgrupowania taktyczne /do plutonu do batalionu/	Działania planowe lub nieplanowe w celu utrzymania szczególnie ważnych obiektów i rejonów lub niedopuszczenia do likwidacji sił własnych walczących w oderwaniu od sił głównych. Najczęściej prowadzona w rejonach zurbanizowanych lub w specyficznych warunkach terenowych. W wypadku braku możliwości powrotu w ugrupowanie wojsk własnych przechodzą do działań nieregularnych.	Od 20 do 500 żołnierzy	1-2 doby i więcej Od 1 do 5 dób w wypadku przejścia do działań nieregularnych.	duża	-----	Przerzut drogą powietrzną

ZAKOŃCZENIE

Wyniki uzyskane w efekcie przeprowadzonych badań w pełni zweryfikowały zasadność i celowość podjęcia prac nad ogółem zagadnień zawartych w temacie niniejszego opracowania. Problematyka działań w ugrupowaniu przeciwnika w istniejących materiałach źródłowych traktowana jest z reguły marginalnie. Uwzględniając powyższe uwarunkowania w niniejszym opracowaniu przedstawiono w miarę kompleksowe ujęcie wspomnianej problematyki.

W odpowiedzi na zasadniczy problem badawczy zaprezentowano hipotetyczne warianty działania różnego typu elementów wojska własnych w ugrupowaniu przeciwnika. Powstały one na bazie analizy uwarunkowań charakteryzujących współczesne pole walki. Uwzględnienie wszystkich czynników i odpowiednie przygotowanie sił do realizacji zadań w głębi ugrupowania przeciwnika, pozwoli nie tylko na efektywne użycie tych sił, ale zapewni również dogodne warunki do prowadzenia walki przez siły główne. Wzniesienie szeregu ognisk walki w głębi ugrupowania przeciwnika zmusi go do zaangażowania znacznych sił, wymagać będzie dodatkowego wysiłku organizacyjnego i logistycznego, co będzie miało znaczny wpływ na przekreślenie planów przeciwnika i możliwość pobicia jego sił.

Działania sił w głębi ugrupowania przeciwnika są integralnym elementem działań operacyjnych i taktycznych. Na podstawie przeprowadzonych analiz należy sądzić, że ich skala i ranga stale będzie rosła. Wynika to nie tylko z koncepcji prowadzenia powietrzno-lądowych działań bojowych. Prowadzone badania potwierdziły też tezę, że siły te powinny być tym elementem naszych sił zbrojnych, który osiągać powinien gotowość i wchodzić do działań w bardzo krótkim czasie, dotyczy to szczególnie sił desantowo-szturmowych i wojsk OT.

Należy też oczekiwać, że w toku operacji obronnej część walczących pododdziałów będzie w wyniku rozwoju sytuacji operacyjno-taktycznej zmuszona do pozostania w głębi ugrupowania przeciwnika. Siły te muszą natychmiast, w sposób możliwie efektywny podjąć walkę z przeciwnikiem. Z takiego scenariusza wydarzeń wynika, że praktycznie wszystkim oddziałom i pododdziałom Wojsk Lądowych powinna być znana problematyka tego zakresu. Dotyczy to szczególnie formacji

wojsk OT. Istotnym problemem jest więc odpowiednie przygotowane wojska do prowadzenia tych działań w okresie pokojowego szkolenia wojsk, poprzez odpowiednią modyfikację programów szkolenia, jak i ich wyposażenia.

Mają na względzie naszą szybką integrację w ramach Sojuszu Północnoatlantyckiego, należy dostrzegać bardzo poważne podejście do tej problematyki naszych sojuszników i skorzystać z ich doświadczeń wzbogacając nasze narodowe rozwiązania.

Podstawowym założeniem niniejszej pracy było ustalenie specyficznych właściwości badanych zjawisk. Szczegółowego przebadania wymaga jeszcze cały szereg problemów ogólniejszej natury, np.: specyficzne cechy współdziałania między siłami działającymi w głębi ugrupowania przeciwnika a siłami głównymi, itp. Zawarte w niej propozycje powinny zostać zweryfikowane podczas ćwiczeń z wojskami. Niemniej jednak w zaprezentowanej postaci może być traktowana jako materiał pomocniczy, poszerzający wiedzę o kwestiach związanych z prowadzeniem działań w ugrupowaniu przeciwnika.

Proponowane wnioski i zalecenia oraz propozycje rozwiązania poszczególnych problemów mogą być przydatne zarówno w procesie kształcenia kadry zawodowej, jak i w praktycznej działalności szkoleniowej wojsk. Natomiast w wymiarze jednostek wojskowych koniecznym jest przełożenie teoretycznych rozważań na rozwiązania szkoleniowo-praktyczne.

BIBLIOGRAFIA

1. 24 Airmobile Brigade –Traning Notes, Essex 1994.
2. Alied Joint Publication, NATO, September 1997
3. Army Field Manual, Volume IV – Operations Special Environments,
Part 1 - Montain Operations – 1996
Part 2 – Jungle Operations – 1995
Part 3 - Desert Operations – 1994
Part 4 – Cold Wether Operations – 1996
Part 5 – Operations in Built Up Areas (OBUA) – 1998
British Army Doctrine Publication 1998
4. BALCEROWICZ B., MARCZAK J., PAWŁOWSKI J., Polska strategia wczoraj i dziś, Myśl Wojskowa 1994, nr 1.
5. BALCEROWICZ B., Obrona państwa średniego, Warszawa 1997.
6. BALCEROWICZ B., PAWŁOWSKI J., MARCZAK J., Koncepcja strategiczna Polski, Warszawa 1991.
7. BALCEROWICZ B., PAWŁOWSKI J., MARCZAK J., Podstawowe założenia strategii obrony Polski, Myśl Wojskowa 1991 nr 6.
8. BANBOR J., Użycie śmigłowców w wojnach lokalnych i konfliktach zbrojnych po drugiej wojnie światowej, Myśl Wojskowa 1989, nr 8.
9. BAŚ M., BĘBENEK J., Wybrane problemy użycia oddziałów desantowo-szturmowych w operacji obronnej, Myśl Wojskowa 1989 nr 1.
10. BĘBENEK J., Przygotowanie i prowadzenie działań desantowo-szturmowych, Myśl Wojskowa 1991 nr 4.
11. BIELECKI S. J., Pustynna Burza., Warszawa 1991.
12. Bitwa powietrzno-lądowa roku 2000, Sygnały ASG WP 1984 nr 7.
13. Biuletyn informacyjny nr 2 (162) Sztab Generalny Wojska Polskiego, Warszawa 1995.
14. BRZOZOWSKI J., Desanty śmigłowcowe i działania powietrzno-szturmowe w siłach zbrojnych NATO, Rozprawa doktorska, AON Warszawa 1993.
15. BUJAK A., BIZIEWSKI J., Forsowanie Kanału Sueskiego przez wojska egipskie w 1973r, Myśl Wojskowa 1994, nr 2.
16. BUJAK A., Obrona i forsowanie przeszkód wodnych na szczeblach taktycznych pk.: „Przeszkoda”, Warszawa 1997.
17. BUJAK A., Powietrzno-lądowy wymiar walki w specyficznych warunkach terenowych, Myśl Wojskowa 1998, nr 2
18. BUJAK A., Problemy wykorzystania terenu w działaniach bojowych pk. "TEREN"., Warszawa 1996.
19. BUJAK A., Przemieszczanie wojsk w szczególnych warunkach, Przegląd Wojsk Lądowych 1998, nr 3
20. BUJAK A., Teoretyczne i praktyczne aspekty prowadzenia działań obronnych w aspekcie terenu i klimatu. pk. "KRAJ" Założenia i hipotezy, Warszawa 1995.
21. BUJAK A., Teoretyczne i praktyczne aspekty prowadzenia działań obronnych w terenie lesistym (lesisto-jeziornym), pk. "KRAJ-2", Warszawa 1996.
22. BUJAK A., Wpływ specyficznych warunków środowiska na działania taktyczne, Warszawa 1998.
23. Bytowanie na zapleczu przeciwnika w warunkach wojny konwencjonalnej i jądrowej, Podręcznik, Warszawa 1971.
24. CHROBAK R., Działania nieregularne w operacji obronnej, Rozprawa Doktorska, AON, Warszawa 1996.

25. CISZEWSKI M., INSTANT THUNDER.. Kompanie powietrzne w Zatoce Perskiej -próba ognia. Przegląd Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej 1995 nr 1.
26. Clancy T., Kawaleria pancerna, Gdańsk 1998.
27. CLAUSEWITZ, C.O Wojnie, Lublin 1995.
28. CZARNOTA Z., MOSZUMAŃSKI Z., Chiny-Wietnam, Warszawa 1995.
29. Desanty powietrzne NATO, Wojskowy Przegląd Zagraniczny 1980 nr 6.
30. Działania nieregularne, Sztab Generalny Wojska Polskiego, Zarząd II, Warszawa 1993.
31. Działania operacyjne, Podręcznik, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 1993.
32. Działania specjalne we współczesnych warunkach prowadzenia działań bojowych, Warszawa 1964.
33. Działania specjalne, Podręcznik, Sztab Generalny Wojska Polskiego, Zarząd II, Warszawa 1985.
34. Działania taktyczne Wojsk Lądowych, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 1995.
35. Eksperymentalna organizacja dywizji kawalerii powietrzno-pancernej amerykańskich sił lądowych, Wojskowy Przegląd Zagraniczny 1972, nr 1.
36. ETTERLIN S., Nowy wymiar działań bojowych, Wojskowy Przegląd Zagraniczny 1984 nr 1.
37. FM 100-5, „Operation”, Washington 1993.
38. FM 31-12, Army forces in amphibious operations (The Army landing force) Washington 1961
39. FM 34-81 Weather support for Army tactical operations, Washington 1989.
40. GAUMAS V., OSTRVORNOJ I., Działania powietrzno-manewrowe (wg. poglądów amerykańskich), Wojskowy Przegląd Zagraniczny 1992, nr 1.
41. GILLETTE S.G., Działania powietrzno-desantowe w Wietnamie, Wojskowy Przegląd Zagraniczny 1970 nr 2.
42. GLAGOW M., Działanie grup szturmowych, Przegląd Wojsk Lądowych 1994, nr 8.
43. GOŁĄB Z., Działania powietrzno-manewrowe w wojnie wietnamskiej, Myśl Wojskowa 1982, nr 11.
44. GOMÓŁKA J., OGRODOWCZYK W., Kawaleria powietrzna i nie tylko, PWL i OP 1994, nr 11.
45. GOMÓŁKA J., OGRODOWCZYK W., Kawaleria powietrzna. Nowa formacja SZ RP, PWL i OP 1994, nr 9.
46. GOMÓŁKA J., OGRODOWCZYK W., Kawaleria powietrzna. Zasady walki, PWL i OP 1994 nr 11.
47. GOMÓŁKA J., OGRODOWCZYK W., Śmigłowce w walce z czołgami cz. I i II, Przegląd Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej 1994 nr 5 i 6.
48. GRĄCKI Z., HAGERMAJER Z., Zwalczanie desantów i grup specjalnych nieprzyjaciela w obronie prowadzonej na obszarze kraju, Myśl Wojskowa 1989, nr 2.
49. GUNSTON B., SPICK M., Śmigłowce bojowe, Warszawa 1992.
50. GWIŹDŹ S., SZYMAŃSKI R., Wykorzystanie grup desantowo-szturmowych w obronie, Myśl Wojskowa 1992, nr 4.
51. HAMPE E., Jakie korzyści daje siłom lądowym ruchliwość powietrzna, Wojskowy Przegląd Zagraniczny 1966, nr 6.
52. HARNEP M. G., Działania specjalne a walka powietrzno-lądowa (wg poglądów amerykańskich). Wojskowy Przegląd Zagraniczny 1987, nr 4.
53. HUZARSKI M., Powietrzno-lądowe natarcie związku taktycznego, AON, Warszawa 1993.
54. HUZARSKI M., Zagadnienia taktyki wojsk lądowych, Toruń 1999.
55. JANUSZEWSKI F., BĘBEN W., Zwalczanie desantów powietrznych przeciwnika w obronie, Myśl Wojskowa 1974 nr 11.
56. JENDRASZCZAK E., Działania oddziału desantowo-szturmowego w natarciu, Rozprawa doktorska, ASG WP Warszawa 1986.

57. JENDRASZCZAK E., Organizacja i prowadzenie działań desantowo-szturmowych oraz użycie desantów taktycznych w operacji zaczepnej armii, ASG WP Warszawa 1990.
58. KACZMAREK W., Natarcie związku taktycznego, Rozprawa habilitacyjna, Warszawa 1997.
59. KACZMAREK W., Powietrzno-lądowy charakter walki w ujęciu systemowym, Warszawa 1998.
60. KACZMAREK W., ŚCIBIOREK Z., Przyszła wojna - jaka?, Warszawa 1995.
61. KAWCZYŃSKI M., Co dalej z siłami szybkiego reagowania, Przegląd Wojsk Lądowych 1993, nr 5.
62. KIRCHBACH I.G., Użycie brygad powietrzno-szturmowych w ramach wykonywania kontrataków w skali operacyjnej (wg poglądów zachodniemieckich), Wojskowy Przegląd Zagraniczny 1988, nr 4.
63. KŁOSIŃSKI P., Zastosowanie i wykorzystanie śmigłowców w Polskich Siłach Zbrojnych (próba oceny sytuacji lotnictwa śmigłowcowego w Polsce) cz. I do III, Nowa Technika Wojskowa 1994, nr 68.
64. KOLECKO P., Siły powietrzno-manewrowe Stanów Zjednoczonych, Wojskowy Przegląd Zagraniczny 1988, nr 3.
65. KOŁODZIEJCZAK B., Co będzie jutro?, Warszawa 1980.
66. KOŁODZIEJCZAK B., Desanty powietrzne i taktyka szturm powietrznego według poglądów NATO, Warszawa 1972.
67. Konflikt brytyjsko-argentyński o Wyspy Falklandy, Sztab Generalny WP, Warszawa 1983.
68. KONOPKA R., Współdziałanie rzutu lądowego oddziału wydzielonego z rzutem powietrznym, Przegląd Wojsk Lądowych 1982, nr 6.
69. KOPACZEWSKI M., MOGIŁA K., Wpływ rozpoznania i walki radioelektronicznej na wynik wojny, Doświadczenia i wnioski z wojny w Zatoce Perskiej, PWL i OP 1994
70. KOROTCZENKO E.G., Walka z desantami i jednostkami dywersyjno-rozpoznawczymi nieprzyjaciela w operacjach obronnych, Sygnały ASG WP, Warszawa 1989, nr 9.
71. KORZENIOWSKI S., Współdziałanie związku taktycznego (oddziału) z formacją dywizji kawalerii powietrznej, AON, Warszawa 1998.
72. KORZENIOWSKI S., Pułk kawalerii powietrznej w działaniach taktycznych pk. „Kawaleria”, AON, Warszawa 1996.
73. KORZENIOWSKI S., Pułk kawalerii powietrznej w działaniach taktycznych, AON, Warszawa 1997.
74. KORZENIOWSKI S., Pułk kawalerii powietrznej w działaniach taktycznych pk. "KAWALERIA", wyd. AON, 1996.
75. KORZENIOWSKI S., WOŁEJSZO J., Możliwości bojowe pułku kawalerii powietrznej w obronie, Myśl Wojskowa nr 3/1998.
76. KOZIEJ S., (red), Powietrzno-lądowe działania operacyjne i taktyczne, AON Warszawa 1991.
77. KOZIEJ S., Działania bojowe na tyłach przeciwnika w obronie manewrowej, Myśl Wojskowa 1990, nr 9,10.
78. KOZIEJ S., Działania powietrzno-lądowe, Skrypt, AON, Warszawa 1987.
79. KOZIEJ S., Działania rajdowe, Rozprawa habilitacyjna, ASG WP, Warszawa 1984.
80. KOZIEJ S., JENDRASZCZAK E., Działania desantowo-szturmowe, AON, Warszawa 1992.
81. KOZIEJ S., Niektóre pojęcia dotyczące działań powietrzno-lądowych, Myśl Wojskowa 1987, nr 4.
82. KOZIEJ S., Ogólna charakterystyka boju, walki wojsk lądowych w latach 1991-2015, AON Warszawa 1992.
83. KOZIEJ S., PAWŁOWSKI J., KORDAS R., Działania operacyjne wojsk lądowych, AON Warszawa 1992.
84. KOZIEJ S., Podstawowe problemy działań powietrzno-lądowych, AON, Warszawa 1993.

85. KOZIEJ S., ŚCIBIOREK Z., BRZozowski J., LIDWA W., Ogólnotaktyczne problemy dotychczasowego rozwoju teorii i praktyki działań powietrzno-lądowych, ASG WP, Warszawa 1987.
86. KOZIEJ S., ŚCIBIOREK Z., Powietrzno-lądowe działania operacyjne i taktyczne, AON Warszawa 1991.
87. KOZIEJ S., Teoria sztuki wojennej, Bellona Warszawa 1993.
88. KOZIEJ S., Współdziałanie oddziałów wydzielonych z desantami śmigłowcowymi, Przegląd Wojsk Lądowych 1978 nr 10.
89. KRAUZ W., Użycie i działanie odwodu przeciwdesantowego dywizji w obronie, Rozprawa doktorska, Warszawa 1992.
90. KRAUZ W., Wybrane problemy użycia i działania odwodu przeciwdesantowego związku taktycznego w obronie, Myśl Wojskowa 1989 nr 8.
91. KRAUZ W., Zadania odwodu przeciwdesantowego w obronie, Myśl Wojskowa 1993, nr 6.
92. KUBAJEWSKI D., WRZEŚNIAK Z., Formy działań partyzanckich a szkolenie komandoskie, Przegląd OTK 1973, nr 4.
93. KUBAJEWSKI D., KUCYBAŁA W., Niektóre problemy dowodzenia w działaniach przeciwdesantowych i przeciwdywersyjnych prowadzonych w obronie terytorium kraju, Zeszyty Naukowe 1979, nr 3.
94. KUBAJEWSKI D., Organizacja i prowadzenie działań nieregularnych przez pododdziały, Przegląd Obrony Terytorialnej 1973, nr 3.
95. Land Force Tactical Doktrine ATP-35(B),
96. LASZCZKOWSKI Cz., Bezpieczeństwo narodowe - strategia obronna RP, Myśl Wojskowa 1994, nr 4.
97. LASZCZYK M., Walka w okrążeniu, Warszawa 1985.
98. Leksykon wiedzy wojskowej, Warszawa 1979.
99. LEWANDOWSKI J., Szkolenie pododdziałów piechoty w prowadzeniu działań w ugrupowaniu przeciwnika, Przegląd Wojsk Lądowych nr 3/69.
100. LOPES R., LAX Śmigłowcowy program stulecia Stanów Zjednoczonych, Wojskowy Przegląd Zagraniczny 1986, nr 2
101. MACHURA J., SAJAK I., Kariera bojowa śmigłowców, Warszawa 1980.
102. MADEJCZYK P., BORYS E., Wnioski z dywizyjnych ćwiczeń taktycznych z wojskami "ORION 88" i "ORION 89" w zakresie działań desantowo-szturmowych, Myśl Wojskowa 1990, nr 2.
103. MADEJCZYK P., Działania desantowo-szturmowe, Doświadczenia i wnioski z gry wojennej "Lato - 90", Warszawa 1990.
104. MAŃKOWSKI R., Teoria działań manewrowych, a użycie w nich śmigłowców bojowych, Zeszyty Naukowe ASG WP Warszawa 1983, nr 1.
105. MAŃKOWSKI R., Wsparcie logistyczne śmigłowców transportowych w działaniach wojsk manewrowych. Koncepcje, PWL i OP 1993, nr 10.
106. MARCZAK J., JAKUBCZAK R., GAŚIOREK Z., Działania nieregularne sił obrony terytorialnej, AON, Warszawa 1997.
107. MARCZAK J., JAKUBCZAK R., Obrona powszechna w obronie Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 1995.
108. MARCZAK J., PAWŁOWSKI J., O obronie militarnej Polski przełomu XX-XXI wieku, Bellona, Warszawa 1995.
109. MARKIEWICZ T., Śmigłowce transportowe w działaniach desantowo-szturmowych, Przegląd Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej Kraju 1989 nr 9.
110. MAYER W., Zwalczenie desantów powietrznych, Wojskowy Przegląd Zagraniczny 1982 nr 3.
111. MENARD P., Taktyka działań partyzanckich, L'Armee 1965, nr 5-8.

112. MICHALSKI W., działania desantowo-szturmowe w operacjach na obszarze kraju, Rozprawa doktorska, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 1995.
113. NOŻKO K., Walka o przewagę, Warszawa 1985.
114. NOŻKO K., PIEKARSKI H., Wpływ nowych środków walki, zwłaszcza broni precyzyjnej na przygotowanie i prowadzenie współczesnej operacji (walki), Warszawa 1987.
115. NOŻKO K., Właściwości operacji (działań) obronno-zaczepeknej, Zeszyty Naukowe AON 1994, nr 1/14
116. Ocena i prognoza zagrożeń polityczno-militarnych RP oraz właściwości przyszłych działań wojennych, AON, Warszawa 1992.
117. Ocena operacyjno-taktyczna wojny w Zatoce Perskiej, MON, Warszawa 1991.
118. Omówienie ćwiczenia "Operacja przeciwdesantowa", AON Warszawa 1991.
119. Organizacja dywizji powietrzno-desantowej i kawalerii powietrznej sił lądowych Stanów Zjednoczonych, Wojskowy Przegląd Zagraniczny 1974 nr 5.
120. Organizacja i prowadzenie rozpoznania na szczeblach taktycznych. Zasady ogólne, Podręcznik, ASG WP, Warszawa 1985.
121. PAJĄK T., Przebieg i wnioski z konfliktu zbrojnego w rejonie Zatoki Perskiej, Myśl Wojskowa 1992/3.
122. PALUSZYŃSKI M., Siły szybkiego reagowania, PWLiOP 1994 nr 5.
123. PAWŁOWSKI J., Przeciwnatarcie, Rozprawa habilitacyjna, AON Warszawa 1992.
124. Pierwsza dywizja kawalerii (szturmowa dywizja powietrzno-desantowa), Wojskowy Przegląd Zagraniczny 1965 nr 6.
125. Podręcznik polowy 100-5. Działania wojsk lądowych armii Stanów Zjednoczonych, AON, Warszawa 1994.
126. Powietrzna manewrowość wojsk lądowych (wg poglądów amerykańskich), Wojskowy Przegląd Zagraniczny 1975, nr 5.
127. Powietrzno-lądowe działania operacyjne i taktyczne, AON Warszawa 1991.
128. Problemy strategii obrony Polski, AON, Warszawa 1993.
129. Przebieg oraz doświadczenia i wnioski z wojny w rejonie Zatoki Perskiej. Praca studyjna, AON Warszawa 1991.
130. Przerzut i wsparcie ogniowe pododdziałów kawalerii powietrznej, Wojskowy Przegląd Zagraniczny 1974, nr 5.
131. PULIT Z., Zasady walki zbrojnej UPA w Polsce w latach 1945 - 47, Warszawa 1991.
132. Regulamin Działań Taktycznych Wojsk Lądowych, Część I (związek taktyczny, oddział), Warszawa 1994
133. Regulamin Walki Wojsk Lądowych Bundeswehry HDv 100/100, AON Warszawa 1993.
134. SADYKIEWICZ M., Kawaleria powietrzna, Warszawa 1963.
135. SAJAK J., O zastosowaniu bojowym śmigłowców szturmowych na współczesnym polu walki, Myśl Wojskowa 1976, nr 8.
136. SIKORSKI B., Potrzeby użycia taktycznych desantów powietrznych na współczesnym polu walki, Zeszyty Naukowe ASG WP 1989, nr 4.
137. SIKORSKI B., Użycie i działanie sił powietrzno-szturmowych w walce z desantami powietrznymi w operacjach obronnych, Rozprawa doktorska, AON, Warszawa 1993.
138. SIKORSKI B., Walka z desantami powietrzanymi - odwód powietrzno-szturmowy, Zeszyty Naukowe AON 1991, nr 4/5.
139. SKRZYPCZAK Z., Działania powietrzno-lądowe, Myśl Wojskowa 1989 nr 1.
140. SKRZYPCZAK Z., Działania powietrzno-lądowe, Myśl Wojskowa" 1988 nr 4.
141. SOBATH C., Ruchliwość powietrzna wojsk lądowych, Wojskowy Przegląd Zagraniczny 1985, nr 4

142. STARRY D.A., Koncepcja rozszerzonego pola bitwy, *Wojskowy Przegląd Zagraniczny* 1981, nr 6.
143. STOLZMAN K. B., *Partyzantka*, Prasa wojskowa, Warszawa 1949.
144. Strategiczne użycie sił zbrojnych w działaniach obronnych na terytorium kraju, AON, Warszawa, 1993.
145. Studium ważniejszych konfliktów zbrojnych w świecie w latach 1970-1983, Warszawa 1985.
146. SUCHORA S., Śmigłowce w walce z desantem nieprzyjaciela, *Myśl Wojskowa* 1989, nr 9.
147. ŚCIBIOREK Z., *Działania opóźniające*, Warszawa 1995.
148. ŚCIBIOREK Z., Geneza i rozwój powietrzno-łądowych działań bojowych, *Myśl Wojskowa* 1993, nr 2.
149. ŚCIBIOREK Z., Niektóre aspekty zwalczania taktycznych desantów powietrznych, *Myśl Wojskowa* 1991, nr 3.
150. ŚCIBIOREK Z., Pole walki 2000, *Zeszyty Naukowe AON* 1994, nr 4.
151. ŚCIBIOREK Z., *Rozważania o obronie*, Warszawa 1993.
152. ŚCIBIOREK Z., Wpływ nowych środków walki na działania bojowe wojsk lądowych, *Materiał studyjny*, AON, Warszawa 1993.
153. Ten British Military Doctrine, Army Code No71451, Londyn 1996.
154. TOMASZEWSKI A., *Wojska lądowe w strategicznej operacji obronnej*, Toruń 1996.
155. WIŚNIEWSKI J., *Operacje powietrzno-desantowe i powietrzno-szturmowe według poglądów NATO*, ASG WP, Warszawa 1982.
156. WOŁOSZCZUK T., *Okrażenie w trzecim wymiarze*, Warszawa 1962.
157. WRONSKI D., *Polskie śmigłowce bojowe dla wojska*, *Przegląd Wojsk Lądowych* 1995, nr 1.
158. *Zabezpieczenie ogniowe działań kawalerii powietrznej*, *Wojskowy Przegląd Zagraniczny* 1973 nr 1.
159. *Zachodniemieckie poglądy na prowadzenie działań specjalnych*, *Wojskowy Przegląd Zagraniczny* 1966, nr 2.
160. ZAKRZEWSKI M., *Zwalczanie desantów powietrznych i grup specjalnych na terytorium kraju*, *Myśl Wojskowa* 1989, nr 8.
161. ZAPOLSKI S., *Doświadczenia z IV wojny izraelsko-arabskiej*, Warszawa 1977.
162. *Zasady organizacji planowania działań, dowodzenia i prowadzenia rozpoznania przez amerykańską kawalerię powietrzną*, *Wojskowy Przegląd Zagraniczny* 1973, nr 4.
163. *Zasady użycia kawalerii powietrznej w podstawowych rodzajach działań bojowych (Według poglądów amerykańskich)*, *Wojskowy Przegląd Zagraniczny* 1973, nr 5.
164. *Zasady użycia śmigłowców ppanc głównych państw NATO*, Warszawa 1988.
165. *Zasady wykorzystania bojowego śmigłowca Mi 24D*, Poznań 1981.
166. ZIELIŃSKI J., *Zarys teorii sztuki operacyjnej Wojsk Lądowych*, Toruń 1998.
167. ZOUFALY B., *Nowa rola śmigłowców wielozadaniowych*, *Przegląd Wojsk Lądowych* 1994, nr 3.
168. ZOUFALY B., *Śmigłowce desantowo-szturmowe czy śmigłowce specjalizowane*, *PWLiOP* 1994 nr 2.

A K A D E M I A O B R O N Y N A R O D O W E J

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH

WYWIAD EKSPERCKI

Zespołom naukowo-badawczym stawiane są zadania rozwiązania podstawowych problemów dotyczących możliwości obrony militarnej Rzeczypospolitej Polskiej w jakościowo nowych warunkach międzynarodowych, głównie w aspekcie integracji ze strukturami NATO

U podłoża tych badań leżą zasadnicze, aktualne i prognozowane, uwarunkowania działań obronnych, w tym użycia i działania różnorodnych komponentów sił zbrojnych w ramach operacji obronnych zwłaszcza w początkowym okresie wojny. Jej istotą jest utrzymanie bronionego obszaru, zatrzymanie zgrupowań uderzeniowych przeciwnika, a w przypadku włamania się – rozbicie ich i odzyskanie utraconego obszaru. Tak więc operacja to zespół walk i bitew oraz działań taktycznych prowadzonych przez wojska na lądzie i w powietrzu w różnym miejscu i czasie w celu załamania natarcia zgrupowań uderzeniowych przeciwnika i utrzymania bronionego obszaru, zyskania na czasie i stworzenia warunków do użycia głównej części sił zbrojnych.⁶⁴

Prowadzenie operacji na własnym terytorium wskazuje na konieczność zminimalizowania strat i szkód, dlatego należy robić wszystko aby uniemożliwić agresorowi rozwijanie działań zaczepnych w głąb naszego terytorium. Można to osiągnąć między innymi poprzez odcięcie jego linii komunikacyjnych lub paraliżowanie funkcjonowania jego newralgicznych elementów ugrupowania.

Zarówno pozycyjna jak i manewrowa operacja obronna zawiera elementy walki sił głównych w strefie styczności wojsk jak i sił działających w głębi ugrupowania zaczepnego przeciwnika. Działania takie są konieczne dla zapewnienia trwałości obrony ze względu na destrukcyjne oddziaływanie na zwartość ugrupowania nacierającego przeciwnika.⁶⁵

Doświadczenia z powojennych konfliktów wskazują, że w coraz większym stopniu obecność w ugrupowaniu przeciwnika różnorodnych zgrupowań taktycznych przyczynia się do niepowodzeń nacierającego.

⁶⁴ J. Zieliński, *Zarys teorii sztuki operacyjnej Wojsk Lądowych*, Toruń 1998, s. 108.

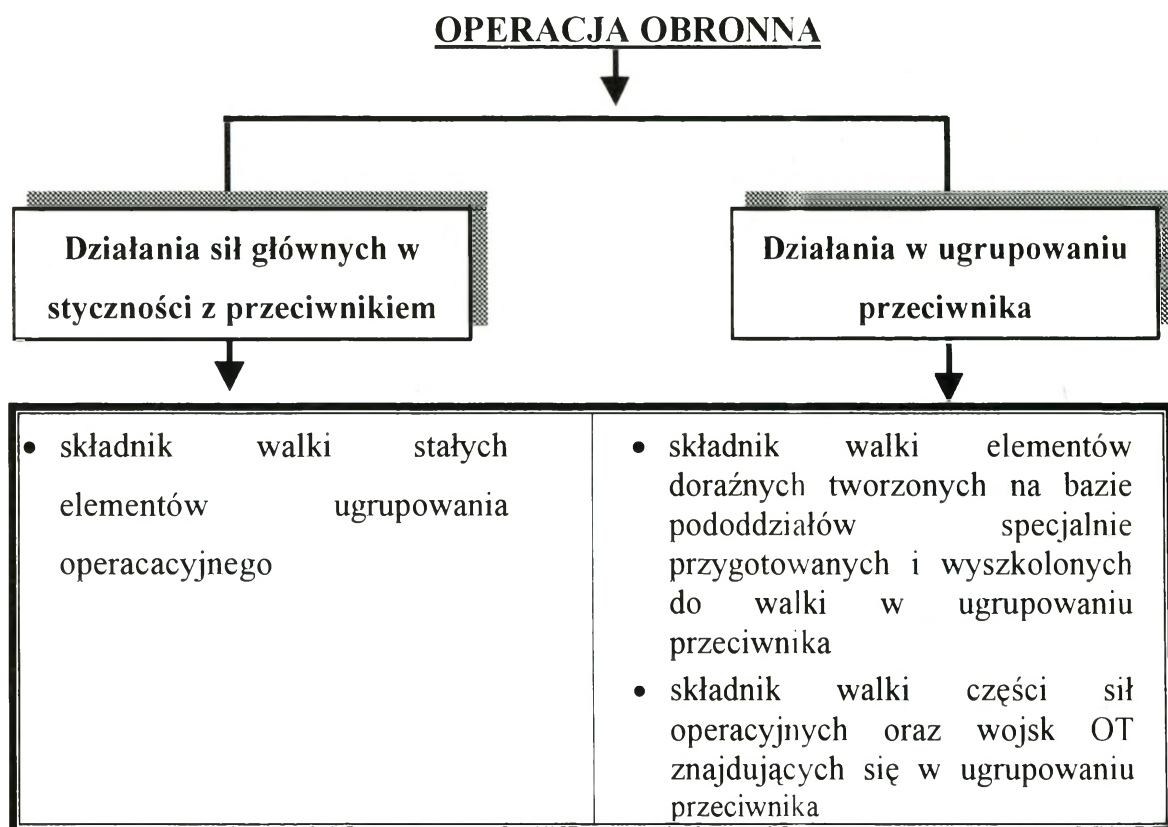
⁶⁵ Por. Tamże, s. 116.

Specyfika działań w ugrupowaniu przeciwnika nie pozwala na jednoznaczne określenie formy i metody poczynań zgrupowań, które tam się znalazły.

Muszą one stosownie do warunków i zaistniałej sytuacji prowadzić różnorodne działania powszechnie określane jako "działania w ugrupowaniu przeciwnika".

Przedmiotem zainteresowania prowadzących badania są: skala, cel (cele) tych działań oraz ich zadania w aspekcie możliwości współdziałania z sojusznikami z NATO w trakcie prowadzonej operacji obronnej.

Pełne zbadanie zjawiska działań w ugrupowaniu przeciwnika może być możliwe dopiero po uświadomieniu sobie całego skomplikowanego procesu jakim jest operacja obronna. W wywiadzie są więc pytania dotyczące zarówno działań sił głównych jak i elementów przeznaczonych do walki w głębi ugrupowania przeciwnika.

1. Brak dzisiaj jednoznacznej interpretacji "działań w ugrupowaniu przeciwnika", różnych komponentów sił zbrojnych w ramach operacji obronnej wg. poglądów natowskich przy konieczności zderzenia ich z poglądami dotychczas obowiązującymi u nas sugeruje konieczność podjęcia badań nad tym problemem.

Jak zdaniem Pana - jako eksperta - należałoby rozumieć *istotę i treść* działań w ugrupowaniu przeciwnika mając na względzie nasz dotychczasowy dorobek jak i rozwiązania aktualnie obowiązujące w NATO ?

2. Przy takiej interpretacji tych działań należy zasygnalizować także cel ich prowadzenia. Co Pana zdaniem powinno być ich *celem* w ramach realizacji nadrzędnego celu operacji obronnej?

3. Jaki *udział w realizacji nadrzędnego celu* widzi Pan w stosunku do wojsk prowadzących działania w ugrupowaniu przeciwnika w poszczególnych etapach operacji obronnej.

Lp.	Etap operacji obronnych	bardzo wysoki	znaczny	nieznaczny	bez znaczenia
1.	Pierwszy etap				
2.	Drugi etap				
3.	Trzeci etap:				
	Obrona pozycyjna				
	Przeciwuderzenie				

4. Jakie *elementy systemu operacji zaczepnej przeciwnika* mogą być obiektami oddziaływania sił działających w głębi?

5. Proszę o przedstawienie własnej interpretacji *zadań możliwych* (najważniejszych) *do wykonania* w ramach działań w głębi ugrupowania przeciwnika.

6. Proszę określić w skali od 2 do 5 (gdzie 2 to skala najniższa), które z wymienionych niżej elementów ugrupowania związku operacyjnego i w jakim zakresie uczestniczyć będą w realizacji zadań w ugrupowaniu przeciwnika w poszczególnych etapach operacji obronnej?

Lp.	Elementy	I etap	II etap	II etap	
				obrona pozycyjna	obrona manewrowa
1.	Desanty powietrzne				
2.	Desanty śmigłowe				
3.	Pododdziały desantowo-szturowe				
4.	Grupy specjalne				
5.	Zgrupowania nieregularne				
6.	Elementy rozpoznawcze				
7.	Inne jakie?				
8.					
9.					

7. Które z poniżej *wymienionych przedsięwzięć* (które mogą realizować pododdziały w głębi ugrupowania przeciwnika) uważa Pan za niezbędne, które - za pożądane, a które - bez znaczenia dla realizacji celu operacji obronnej? Proszę o wstawienie znaku (x) w odpowiedniej rubryce. (N = niezbędne, P = pożądane, Bz = bez znaczenia).

Lp.	Nazwa przedsięwzięcia	I ETAP			II ETAP			III ETAP		
		N	P	Bz	N	P	Bz	N	P	Bz
1.	Rozpoznanie									
2.	Dezorganizowanie przegrupowań									
3.	Blokowanie ważnych kierunków									
4.	Uniemożliwienie wykorzystania ważnych obiektów									
5.	Odcinanie i izolowanie odwodów									
6.	Zwalczanie systemu zabezpieczenia działań									
7.	Kanalizowanie ruchu wojsk									
8.	Zwalczanie obiektów w głębi ugrupowania									
9.	Rozdzielenie ugrupowania przeciwnika									
10.	Wiązanie znacznych sił w strefie „tyłów”									
11.	Uniemożliwienie wykorzystania ważnych rejonów									
12.	Odwracanie uwagi, wprowadzenie w błąd									
13.	Pomoc okrążonym wojskom									
14.	Uwalnianie okrążonych wojsk									
15.	Inne, jakie?									

DZIĘKUJĘ.

**SPRAWOZDANIE Z BADANIA OPINI EKSPERTÓW DOTYCZĄCEGO
PROBLEMATYKI DZIAŁAŃ W UGRUPOWANIU PRZECIWNIKA
W OPERACJI OBRONNEJ.**

I. Temat badań: Miejsce i rola działań w ugrupowania przeciwnika w systemie operacji obronnej.

II. Metody badawcze: Metoda ocen ekspertów.

III. Cel badań: Uzyskanie opinii doświadczonych oficerów o skali, celach i zadaniach elementów działających w ugrupowaniu przeciwnika w systemie operacji obronnej.

IV. Czas badań: styczeń 99 - kwiecień 99.

V. Opis przebiegu badań:

Badanie przeprowadzono metodą ocen ekspertów i objęto nim 10 (dziesięciu) oficerów reprezentujących Akademię Obrony Narodowej, Dowództwo Wojsk Lądowych oraz Dowództwo 1 i 16 DZ.

Z Akademii Obrony Narodowej:

- płk dr hab. Bogdan Szulc;
- płk dr hab. Jerzy Zielinski;
- płk dr hab. Michał Huzarski;
- płk dr hab. Józef Marczak;
- płk dr hab. Waldemar Kaczmarek;
- płk dr Witold Lidwa.

Z Dowództwa Wojsk Lądowych:

- płk dr Włodzimierz Hauzer;
- mjr dypl. Tomasz Berezowski;

Dowódcy 1 i 16 DZ

- Płk dypl. Włodzimierz Zieliński;
- Płk dypl Waldemar Skrzypczak.

Badania prowadzone były w oparciu o kwestionariusz zawierający siedem pytań wymagających wyrażenia osobistych poglądów ekspertów.

W oparciu o uzyskane opinie można sformułować następujące generalne wnioski:

1. Odniesieniu do pytania nr. 1 przeważa pogląd, iż istotą działań w ugrupowaniu przeciwnika jest z jednej strony unikanie wiązania się walką z przeważającymi siłami przeciwnika, a z drugiej zwalczanie i dezorganizacja jego poczynań w obszarze, na który wtargnął.
2. Cel działań w ugrupowaniu przeciwnika (w znacznym uogólnieniu) postrzegany jest jako dezorganizowanie, niekiedy paraliżowanie, poczynań agresora, ograniczanie jego zdolności ofensywnych i uderzeniowych, uniemożliwianie zajmowania i wykorzystania terenu dla jego potrzeb, tworzenie warunków do ostatecznego rozbicia (wyparcia) agresora drogą regularnych działań
3. Udział wojsk prowadzących działania w ugrupowaniu przeciwnika w osiągnięciu celu w poszczególnych etapach operacji obronnej, jest zdaniem respondentów bardzo wysoki lub znaczny.
4. Najczęściej wymienianymi elementami systemu operacji zaczepnej przeciwnika mogącymi stanowić obiekty uderzeń (ataku) elementów działających w ugrupowaniu przeciwnika są: elementy systemu dowodzenia, elementy systemu logistycznego, obiekty i urządzenia infrastruktury operacyjnej obszaru wykorzystywane przez przeciwnika, odosobnione pododdziały, wybrane elementy systemów rozpoznawczo-uderzeniowych, wojska (elementy wsparcia i zabezpieczenia).
5. Powszechnie uważa się, że najbardziej istotnymi z punktu widzenia możliwości osiągnięcia celu operacji zaczepnej, a jednocześnie możliwymi do wykonania będą

zadania: dezorganizacja systemów dowodzenia i kierowania ogniem poprzez zwalczanie wybranych elementów tych systemów, wiązanie przeciwnika na określonym obszarze, zwalczanie elementów systemu zabezpieczenia działań przeciwnika, rozpoznanie, opanowanie, zabezpieczenie i utrzymanie newralgicznych rubieży terenowych do czasu podejścia zgrupowania uderzeniowego w czasie przeciwuderzenia.

6. W odpowiedzi na to pytanie respondenci prezentowali w większości pogląd, iż w realizacji zadań w ugrupowaniu przeciwnika obok innych elementów, pododdziały prowadzące takie działania będą mieć znaczny udział w drugiej fazie operacji zakończonej przeciwuderzeniem.
7. Respondenci oceniając przedsięwzięcia, które mogą realizować pododdziały prowadzące działania w ugrupowaniu przeciwnika z punktu ich przydatności dla realizacji celu operacji obronnej najczęściej wymieniali: rozpoznanie, odcinanie i izolowanie odwodów, zwalczanie obiektów w głębi ugrupowania, wiązanie znacznych sił "w strefie tyłów", paraliżowanie ruchu lądowego.

